

รู้จัก แจ็งธรรม

สุภีร์ ทุมทอง

รู้จัก แจ็งธรรม

สุภีร์ ทุมทอง

www.ajsupee.com

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

ISBN : ๙๗๘-๖๑๖-๐๐๐๐-๐๐-๐

ภาพประกอบ

มนต์ชัย ขาวสำอางค์

แบบปก / รูปเล่ม

นครินทร์ ไชยพยอม

สุพัตรา แดงอินทร์

ดำเนินการผลิต

บริษัทพรีเมียมด์ พับลิชซิ่ง จำกัด

๒๗/๓๓ ซอยศรีบำเพ็ญ ถนนพระราม ๔

แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ

โทรศัพท์ ๐-๒๖๓๗-๘๖๐๐

โทรสาร ๐-๒๖๓๗-๘๖๐๑

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์

๔๕/๑๔ หมู่ ๔ ถนนบางกรวย-จางถนนอม ตำบลบางขุน

อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๓๐

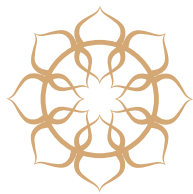
โทรศัพท์ ๐-๒๘๗๙-๙๑๕๔

โทรสาร ๐-๒๘๗๙-๙๑๕๓

www.parbpim.com

แจกเป็นธรรมทาน ห้ามจำหน่าย

คำนำ

หนังสือ “**รู้กฎ แจ้งธรรม**” นี้ เรียบเรียงจากคำบรรยาย ห้อง สาวัดศีลธรรมะเถียเตอร์ ชั้น ๒ อาคารบุญยง ว่องวานิช ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๘ และ วันอาทิตย์ที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๘ เวลา ๑๓.๓๐ - ๑๖.๐๐ น. ผู้บรรยายได้นำมาปรับปรุงเพิ่มเติมตามสมควร

คำบรรยายมี ๒ ตอน บรรยายโดยนำพระพุทธพจน์จากพระไตรปิฎกบาลีมาแปลและขยายความ เนื้อหาแสดงกฎเกณฑ์ และหลักธรรมสำคัญที่จำเป็นต้องรู้ คือ **กฎที่ไม่ขึ้นกับการปฏิบัติของพระตถาคตทั้งหลาย ๔ กฎ, ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ๒ อย่าง, ธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงเป็นสังขจะ ๔ ข้อ, ลักษณะพิเศษของธรรมะทั้งปวง ๑๐ ชุด** เชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติเพื่อทำให้ **แจ้งนิพพานอย่างมีหลักเกณฑ์** ตามแนวทางที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในพระสูตรต้นตปิฎก

ขออนุโมทนาบุญพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรม
ราชูปถัมภ์ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำหนังสือเล่มนี้ และขอ
ขอบคุณญาติธรรมทั้งหลายที่มีเมตตาต่อผู้บรรยายเสมอมา หาก
มีความผิดพลาดประการใด อันเกิดจากความด้อยสติปัญญาของ
ผู้บรรยาย ก็กราบขอขมาต่อพระรัตนตรัยและครูบาอาจารย์ทั้งหลาย
และขอโหสิกรรมจากท่านผู้อ่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สุภีร์ ทุมทอง

ผู้บรรยาย

๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

รู้จัก แจ้งธรรม ตอนที่ ๑ (ช่วงที่ ๑)

๑. กฎที่ไม่ขึ้นกับการปฏิบัติของพระตถาคต
๒. ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้

รู้จัก แจ้งธรรม ตอนที่ ๑ (ช่วงที่ ๒)

๓. ธรรมะที่พระพุทธเจ้ายกขึ้นแสดงเป็นสัจจะ
๔. ธรรมะทั้งปวง ๑๐ ชุด

รู้จัก แจ้งธรรม ตอนที่ ๒ (ช่วงที่ ๑)

รู้จัก แจ้งธรรม ตอนที่ ๒ (ช่วงที่ ๒)

รู้จัก แจ้งธรรม

ตอนที่ ๑ (ช่วงที่ ๑)

โดย อ.สุภีร์ ทุมทอง

วันอาทิตย์ที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๘

เวลา ๑๓.๓๐ – ๑๖.๐๐ น.

ชั้น ๒ ห้องสรวัดถึธรรมะเรีัยเตอร์ อาคารบุญยง ว่องวานิช
ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ขอนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย สวัสดีครับท่านผู้สนใจธรรมะทุกท่าน

วันนี้ผมมีโอกาสมาบรรยาย ตามการเชิญของทางยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยฯ สำหรับการบรรยายในคราวนี้ ตั้งหัวข้อในการบรรยายไว้ คือหัวข้อว่า “**รู้จัก แจ้งธรรม ตอนที่ ๑**”

ในชื่อหัวข้อที่ตั้งไว้มีคำหลักอยู่ ๒ คำด้วยกัน คือ **กฎ** กับ **คำว่า ธรรม** หมายความว่า **ธรรมะเป็นอย่างไร เป็นภาวะที่มันเป็น** **เป็นอย่างนั้น** และมันก็มีกฎของมัน **แสดงว่ากฎกับธรรมะเป็น** **คนละอย่างกัน** ตัวธรรมะเป็นอย่างไร เป็นสิ่งที่มีภาวะ มีลักษณะ **เป็นอย่างนั้นของมัน** แล้วมันก็มีกฎเกณฑ์ มีระเบียบ มีแบบแผน **มีความเป็นไป** มีข้อกำหนดที่แน่นอนของมัน เป็นอีกอย่างหนึ่ง **คนละส่วนกัน** แท้ที่จริงก็คล้ายๆ กับมันอยู่ด้วยกันนั้นแหละ แต่ **เป็นคนละเรื่องกันอยู่** มองคนละมุมกัน อันหนึ่งเป็นตัวกฎของมัน **อีกอันหนึ่งเป็นตัวมัน**

เหมือนกับพวกเรานั่งๆ อยู่ที่นี่ ถ้าว่ารวมๆ แล้วก็เป็นตัวชีวิต **เป็นตัวรูปตัวตน** ที่นี้กฎของตัวมัน กฎของชีวิต **ความเป็นไปของ**

ชีวิต มันเป็นอย่างไรรู้ก็อีกเรื่องหนึ่ง คนละอันกัน ความเป็นไปของชีวิต นี่ไม่ใช่ตัวชีวิต มันคนละตัวกัน แต่ตัวที่เป็นไปก็คือตัวชีวิต นั่นแหละ ตกลงแล้ว มันตัวเดียวกันไหม มันก็น่าจะตัวนั้นนั่นแหละ ที่เป็นไป แต่มองคนละแง่คนละมุม อันหนึ่งเป็นตัวธรรมะ อีกอันหนึ่งเป็นตัวกฎ อย่างนี้

ตั้งหัวข้อขึ้นมา **รู้จัก** หมายความว่า ถ้าใครรู้จักกฎเกณฑ์ รู้จักธรรมดาของสิ่งต่างๆ ธรรมดาของสิ่งนั้นไม่ใช่สิ่งนั้น การ**รู้ธรรมดา** ของสิ่งนั้น **รู้จัก**กฎเกณฑ์ **รู้**ความเป็นไปของสิ่งนั้น ทำให้เราเข้าใจสิ่งนั้น ได้ชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนกับชีวิตของเรา ถ้าเรารู้กฎของชีวิต **รู้**ความเป็นไปของชีวิต **รู้จัก**จุดเริ่มต้นว่ามันเป็นมาอย่างไร เชื่อมโยงกันมาอย่างไร และจะไปจบตรงไหนอย่างไร อย่างนี้เรียกว่า **รู้จัก**กฎเกณฑ์ของมัน จะทำให้เข้าใจแจ่มแจ้งในชีวิตได้ ตั้งหัวข้อไว้อย่างนี้ คำอธิบายเบื้องต้นก็ประมาณนี้

ทีนี้ กฎอะไรบ้างที่ต้องรู้ รู้แล้วจะแจ้งธรรมะอะไรบ้าง จะได้ขยายความต่อไปตามคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ครั้งนี้บรรยายครั้งที่ ๑ ครั้งหน้าจะเป็นครั้งที่ ๒

ครั้งที่ ๑ นี้จะบรรยายกฎใหญ่ๆ ธรรมะใหญ่ๆ ซึ่งอาจจะไม่ลงรายละเอียดอะไรมากนัก เอาแบบครอบคลุมไว้ก่อนเป็นหลัก ในครั้งที่ ๒ จึงจะบรรยายเป็นหมวดย่อยๆ หรือแง่มุมประเด็นปลีกย่อยต่างๆ การนำไปพิจารณาในทางปฏิบัติ คราวนี้จะบรรยายกฎที่เป็นหลักใหญ่ๆ ก่อน เป็นตัวกฎที่ครอบคลุมกฎทั้งปวงเอาไว้ หรือ

ตัวธรรมะที่ครอบคลุมตัวธรรมะทั้งปวงเอาไว้ก่อน ท่านทั้งหลายพอเข้าใจแล้ว จะได้นำไปศึกษาต่อไปได้

หลายท่านในที่นี้ คงได้สนใจธรรมะ ศีลภาวนาธรรมะหมวดนั้น หมวดนี้ หรือกฎธรรมะ กฎนั้นกฎนี้เยอะแยะหลายกฎ เช่น กฎของกรรม กฎไตรลักษณ์ กฎอิทัปปัจจยตา ปฏิจจสมุปบาท กฎของการให้ เป็นต้น นี้คงจะศึกษากันมาบ้างเหมือนกัน มาในคราวนี้ผมจะพูดให้ฟังเพิ่มเติม ในตอนที่ ๑ จะพูดกฎหลักๆ กฎใหญ่ๆ ก่อน ผมจะตั้งเป็นชุดๆ ขึ้นมา บรรยายแล้วก็สรุปไปตามลำดับ สรุปครอบคลุมทั้งหมด จะบรรยายในครั้งที่ ๒ ท่านใดต้องการฟังก็ต้องมาอีกครึ่งหนึ่ง

๑. กฎที่ไม่ขึ้นกับการอุบัติของพระตถาคต

ชุดที่ ๑ กฎที่ไม่ขึ้นกับการอุบัติของพระตถาคต อันนี้เป็นกฎที่มันเป็นอย่างนั้น เป็นธรรมดา กฎนี้มีพระพุทธพจน์ตรัสเอาไว้ แสดงกฎที่ไม่ขึ้นกับการอุบัติของพระตถาคต กฎอันนี้ถ้าว่าโดยแจกแจงแยกแยะออกมาจะมีอยู่ ๔ กฎหลักๆ ด้วยกัน เดี่ยวเรียนไปเรื่อยๆ จะได้ทราบว่ามิกฎอะไรบ้าง

ท่านทั้งหลายควรจะจำกฎเหล่านี้ไว้ในฐานะที่เป็นกฎธรรมดา เป็นกฎธรรมชาติ เป็นความแน่นอนอย่างนั้นของธรรมะ ที่ไม่ขึ้นกับการอุบัติของพระตถาคต กฎบางกฎมีขึ้นมาตอนที่พระพุทธเจ้า

อุบัติขึ้นเท่านั้น แต่บางกฏนั้นมีอยู่ตลอดมาและตลอดไป ไม่ขึ้นกับการอุบัติของพระพุทธเจ้า

อริยมรรคมืองค์ ๘ เป็นทางไปนิพพาน จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นเท่านั้น ส่วนสังขารไม่เที่ยงมันก็ไม่เที่ยงอยู่อย่างนั้น เป็นธรรมดาอยู่อย่างนั้น เพราะฉะนั้น บางกฏนี้มันเป็นกฎธรรมชาติที่เป็นธรรมชาติจริงๆ ล้วนๆ ที่ไม่ขึ้นกับการอุบัติของพระตถาคต บางกฏก็เป็นกฎธรรมชาตินั้นแหละ แต่ต้องมีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นก่อนแล้วพระองค์เอาธรรมะตัวนั้นตัวนี้มาวางระบบ เพื่อสร้างขึ้นมาเป็นกฎอีกต่อหนึ่ง เป็นข้อธรรมะ ข้อวินัย เป็นแบบแผนสำหรับการปฏิบัติเพื่อจะให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญา อย่างนี้เป็นกฏที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นมาแสดงเมื่อพระองค์ตรัสรู้แล้ว

ในเบื้องต้นก็มาเรียน กฏที่ไม่ขึ้นกับการอุบัติขึ้นของพระตถาคต กฏนี้ ถ้าพูดแบบแจกแจก มีอยู่ ๔ กฏด้วยกัน ถ้าพูดโดยพระสูตร ยกมาจาก ๒ พระสูตรก็ครบแล้ว

พระสูตรที่ ๑ อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต อุปปาทาสูตร พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ ข้อ ๑๓๗ พระสูตรนี้แสดงกฏที่ไม่ขึ้นกับการอุบัติของพระตถาคต ๓ กฏ โดยคำบาลีที่พระพุทธองค์ตรัสเอาไว้ว่ามีว่า

อุปปาทา วา ภิกขเว ตถาคตานํ ตุก่อนนภิกษุทั้งหลาย พระตถาคตทั้งหลายจะอุบัติขึ้นก็ตาม

อนุปาทา วา ตถาคตานิ พระตถาคตทั้งหลายจะไม่อุบัติขึ้นก็ตาม คือจะมีพระตถาคตอุบัติหรือไม่อุบัติ มีพระพุทธเจ้าอุบัติหรือไม่อุบัติ จะมีพระพุทธเจ้าตรัสรู้ หรือไม่มีพระพุทธเจ้าตรัสรู้ จะมีผู้รู้หรือไม่มีผู้รู้ก็ตาม

จิตาว สา ธาตุ ธาตุอันนั้นก็ยังคงดำรงอยู่อย่างนั้นนั่นเทียว

จิตาว แปลว่า ดำรงอยู่แล้วนั่นเทียว ดำรงอยู่อย่างนั้นเช่นเคย
สา ธาตุ แปลว่า ธาตุอันนั้น ธาตุนั้น ธาตุคือธรรมะหรือกฎเกณฑ์ระเบียบอันนั้น ข้อกำหนดอันแน่นอนอันนั้น ยังตั้งอยู่อย่างนั้นทีเดียว แสดงว่า กฎ ไม่ได้มีผู้สร้าง มันเป็นมาและก็เป็นไปอย่างนั้นตลอดมา และก็ตลอดไป จึงไม่มีผู้สร้างกฎ และไม่ต้องไปบอกว่าจุดเริ่มต้นกฎอยู่ตรงไหน เพราะว่ามันดำรงอยู่อย่างนั้นตลอดมา แล้วก็จะดำรงอยู่ตลอดไป จุดเริ่มต้นของกฎไม่มี ผู้สร้างกฎไม่มี มีแต่กฎที่ดำรงอยู่อย่างนั้น แล้วก็จะดำรงอยู่ตลอดไป ไม่ว่าจะมีการอุบัติขึ้นของพระตถาคตทั้งหลายก็ตาม หรือไม่มีการอุบัติขึ้นก็ตาม

ธา-ตุ อ่านแบบบาลีเป็น ๒ พยางค์ อ่านเป็นไทยว่า ธาตุ แปลว่า สิ่งของที่ไร้เจ้าของ ไร้ตัวตน เป็นธาตุ เป็นธรรมะ หรือภาษา ยุคใหม่ว่า เป็นธรรมชาติ ที่นี้ พอใช้คำว่าธรรมชาติ ในความรู้สึกของเรา ก็จะไปมองถึงต้นไม้ ใบหญ้า ป่าเขา น้ำตก จนกระทั่งมองเห็นถึงสวนสัตว์ไปซะอีก อันนี้ก็ลำบากอยู่ เป็นเรื่องของภาษา

คำว่า ชาติ นี้หมายถึง ภาวะที่ทรงสภาพอย่างนั้น ภาวะที่ไม่มีเจ้าของ ภาวะที่ไร้ตัวสัตว์บุคคล ไร้ผู้มีอำนาจไปครอบครอง ชาติอันนั้นก็ยังคงดำรงอยู่อย่างนั้นทีเดียว หมายถึงว่า มันดำรงอยู่ตลอดมาและยังดำรงอยู่ตลอดไป ก่อนที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ก็ดำรงอยู่อย่างนั้น ตรัสรู้แล้วก็ดำรงอยู่อย่างนั้น พระองค์ปรินิพพานแล้ว ก็ยังดำรงอยู่อย่างนั้น

ธมมภูจิตตา เป็นความตั้งขึ้นและดำรงอยู่ตามธรรม จิต แปลว่า ตั้งขึ้น หรือ ดำรงอยู่ เป็นความตั้งขึ้นและดำรงอยู่ไปตามธรรม ไม่ใช่ตามคนโน้นคนนี้ ไม่ใช่ตามการขึ้นนิวสั่งการของใคร

ธมม नियมตา เป็นข้อกำหนดแน่นอนของธรรม คำว่า กฎ ที่เราเอามาใช้ โดยส่วนใหญ่ก็จะแปลมาจากคำว่าธมม नियมนี้แหละ คำว่า นิยาม ภาษาไทยเราก็เอามาใช้เป็นคำนิยามอย่างนั้นอย่างนี้ นิยามของสิ่งนั้นสิ่งนี้ คือข้อกำหนดที่แน่นอนของสิ่งที่มันเป็นไปได้ อย่างนั้น เป็นไปตามธรรมะ ถ้าจะแปล **ธมม नियม** ก็แปลว่า กฎ ของธรรมก็ได้ กฎแห่งธรรม เป็นข้อกำหนดที่แน่นอนของธรรมะ ธรรมะมันเป็นไปได้ อย่างนั้น ตามธรรมดา ตามธรรมชาติของมัน ไม่ได้ เป็นไปตามใคร

คือคำว่า **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา** สังขารทั้งหลายทั้งปวง ไม่เที่ยง พวกเราก็ได้ยินบ่อยๆ อยู่แล้วสำหรับกฎข้อนี้ เป็นสิ่งหรือ เป็นกฎเกณฑ์ที่ดำรงอยู่ตลอดมาและตลอดไป ไม่ขึ้นกับการอุปบัติ ของพระตถาคต

พระตถาคตทั้งหลายจะอุบัติขึ้นก็ตามไม่อุบัติขึ้นก็ตาม ชาติอันนั้นก็ยังคงดำรงอยู่อย่างนั้น เป็นความตั้งอยู่และเป็นไปตามธรรม เป็นข้อกำหนดแน่นอนของธรรมะ คือ สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง ข้อนี้เป็นข้อกำหนดที่แน่นอนของธรรมะ พวกเราก็สรุปลงได้แล้ว เป็นกฎข้อที่ ๑ ที่ไม่ขึ้นกับการอุบัติของพระตถาคต

พระพุทธเจ้าทรงวางพระองค์เป็นผู้พบกฎอันนั้น ซึ่งมันก็ดำรงอยู่อย่างนั้นแหละ พระองค์ค้นพบแล้ว ตรัสรู้แล้ว รู้แจ้งแทงตลอดแล้ว ก็เอามาบอก บอกตามที่มันเป็นนั่นแหละ พระองค์ตรัสต่อไปว่า

ตํ ตถาคโตะ อภิสมฺพุชฺฌิตฺวา อภิสเมตฺติ พระตถาคตย่อมตรัสรู้ย่อมแทงตลอด ซึ่งชาติอันนั้น แง่งตลอดซึ่งกฎหรือธรรมนิยาม ที่ว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง อันนั้นแล้ว

อภิสมฺพุชฺฌิตฺวา ครั้นได้ตรัสรู้แล้ว

อภิสเมตฺตฺวา ครั้นได้แทงตลอดแล้ว

อาจิกฺขตฺติ ย่อมบอก

เทเสตฺติ ย่อมแสดง

ปญฺญาเปตฺติ ย่อมบัญญัติ

ปญฺญาเปตฺติ ย่อมตั้งขึ้น

วิวรตฺติ ย่อมเปิดเผย

วิภชติ ย่อมจำแนก

อตุตตานิกโรติ ย่อมกระทำให้ง่ายๆ

พระพุทธองค์ทรงกระทำให้ตื่นๆ เข้าใจง่าย โดยการยกตัวอย่างเปรียบเทียบอย่างนั้นอย่างนี้ เพื่อให้เข้าใจกฎอันนั้นว่า **สพเพ สงฺขารา อนิจจา** สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง ดังนี้

ดังนั้น กฎว่า **สพเพ สงฺขารา อนิจจา** นี้เป็นกฎที่ดำรงอยู่ อย่างนั้น ไม่ขึ้นกับการอุบัติขึ้นของพระตถาคต พระพุทธเจ้าตรัสรู้ รู้แจ้งแทงตลอด แล้วก็เอามาบอก มาแสดง บัญญัติ แต่งตั้ง เปิดเผย จำแนก และทำให้ง่ายเท่านั้น

แต่กฎก็ยังเป็นกฎ ไม่ใช่มันไม่เที่ยง เพราะพระพุทธเจ้า ตรัสว่ามันไม่เที่ยง ที่มันไม่เที่ยงเพราะมันไม่เที่ยงอย่างนั้นตลอดมา ของไม่เที่ยงมันไม่เที่ยง จากที่เคยมีของไม่เที่ยงมันก็มีของไม่ เที่ยง ไม่จำเป็นว่าจากไม่มีค่อยมามีภายหลัง จากเคยมีและก็มีต่อมา เพียงแต่มีแต่ของไม่เที่ยง จากเดิมก็มีของไม่เที่ยง ต่อมาก็มีของไม่ เที่ยง

ไม่ใช่ว่าแต่เดิมไม่มีอะไรเลย ตอนนี้อค่อยมามี แต่เดิมก็มี นั้นแหละ แต่มีของไม่เที่ยง ตอนนี้อก็มีอีกแหละ มีของไม่เที่ยง ชาติ ที่แล้วก็มึนั้นแหละ แต่มีของไม่เที่ยง ชาตินี้ก็มีอีกแหละ แต่มีของ ไม่เที่ยง ชาตินี้หน้าก็จะมีอีกแหละ ถ้าจะมีนะ แต่มีของไม่เที่ยง มัน เป็นอย่างนั้นตลอดมาและตลอดไป ไม่มีจุดตั้งต้นและไม่มีจุดสิ้นสุด

สิ่งนี้มันเป็นกฎที่ไม่ขึ้นกับการอุบัติของพระตถาคต มันเป็นอย่างนี้ เป็นธรรมดา สิ่งนี้คือกฎข้อที่ ๑

ในอุปปาทาสูตรมีอยู่ ๓ กฎด้วยกัน เป็นชุดของกฎ ต่อไปอีก กฎหนึ่ง คำขึ้นต้นเหมือนเดิม เปลี่ยนแต่ตัวกฎ พระพุทธองค์ตรัส ต่อไปว่า

อุปปาทา วา ภิกขเว ตถาคตานํ อุปปาทา วา ตถาคตานํ คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย พระตถาคตทั้งหลายจะอุบัติขึ้นก็ตาม หรือว่า พระตถาคตทั้งหลายจะไม่อุบัติก็ตาม

จิตาว สา ธาตุ ธาตุอันนั้นก็ยังคงดำรงอยู่แล้วนั้นเทียว ดำรงอยู่ อย่างนั้นแหละ **จิตาว** ก็คือดำรงอยู่ เป็นอยู่ มีอยู่แล้ว เป็นมาเป็นไป อย่างนั้นตลอดมา

ธมมกฎจิตตา เป็นการตั้งขึ้นและดำรงอยู่ตามธรรม

ธมมนิยามตา เป็นข้อกำหนดแน่นอนของธรรมะ เป็นธรรม นิยาม หรือเป็นกฎเกณฑ์ของธรรมะ เป็นกฎแห่งธรรม เป็นข้อกำหนดที่แน่นอนอย่างนั้นของธรรมะ

คือ **สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา** สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์ ทั้งปวงคือทั้งหมด ไม่เหลือเลย **ไม่มีสักเล็กน้อยที่สังขารมันจะเป็น สุข** สังขารทั้งหลายทั้งปวงมันเป็นทุกข์ เป็นทุกข์ คือ ถูกบีบคั้น **เข้ามารอบด้าน** ไม่อาจจะคงค้างอยู่ในสภาวะใดสภาวะหนึ่งได้ ตลอดกาล มันเป็นทุกข์

ตี ตถาคโต อภิสมฺพุชฺฌติ อภิสเมติ พระตถาคตย่อมตรัสรู้
ย่อมแทงตลอดซึ่งธาตุอันนั้นแล้ว ซึ่งกฎเกณฑ์อันนั้นแล้ว คือกฎ
ที่ว่า สัพเพ สงฺขารา ทุกฺขา นั้นแล้ว ครั้นตรัสรู้แล้ว รู้แจ้งแทงตลอด
แล้ว พระองค์ทรงนำมาบอก มาแสดง บัญญัติ แต่งตั้ง เปิดเผย
จำแนก และทำให้ง่าย ๆ ทำให้ตื่น ๆ ด้วยอุปมาอุปไมยต่างๆ ว่า
สัพเพ สงฺขารา ทุกฺขา นี้ก็เป็นกฎที่ไม่ขึ้นกับการอุปบัติของพระ
ตถาคต ข้อที่ ๒

ท่านทั้งหลายได้ฟังกฎแล้ว มันจะเข้ากับชื่อหัวข้อใหม่ ลองนึก
ดูตั้งชื่อเรื่องว่า “รู้จัก...แจ้งธรรม” ได้ฟังได้ไป ๒ กฎแล้ว มันจะ
แจ้งธรรมยังไง ลองนึกๆ ดู ช่วยผมนึกหน่อย จะแจ้งยังไงทำนองนี้
ผมจะบรรยายไปเรื่อยๆ ก่อน ค่อยสรุปอีกทีหนึ่ง

ต่อไปกฎที่ ๓ พระพุทธองค์ตรัสต่อไปว่า

อุปฺปาทา วา ภิกฺขเว ตถาคตานํ อนุปฺปาทา วา ตถาคตานํ
ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พระตถาคตทั้งหลายจะอุปบัติขึ้นก็ตาม หรือว่า
พระตถาคตทั้งหลายจะไม่อุปบัติก็ตาม

จิตฺตา สา ธาตุ ธาตุอันนั้นก็ยังคงดำรงอยู่แล้วนั้นเทียว ธาตุอัน
นั้น ธรรมะอันนั้นหรือกฎเกณฑ์อันนั้น กฎที่ไม่เข้าใครออกใครนั้น
แหละ ทางธรรมะ ท่านเรียกสิ่งเป็นอย่างนั้นของมัน ไม่เข้าใครออก
ใคร ไม่เอาใจใคร ไม่แกล้งใคร ท่านเรียกว่ามันเป็นธาตุ เป็น ธา-ตุ

ธมฺมภูจิตฺตา เป็นการตั้งขึ้นและดำรงอยู่ตามธรรม มันตั้งขึ้น
ถ้ามันมีเงื่อนไขตามธรรมะ และมันก็ดำรงอยู่ตามธรรมะ ไม่ได้ขึ้น
ตามใจใคร มันตั้งขึ้นตามธรรม มันดำรงอยู่ตามธรรม

ธรมนนิยามตา เป็นธรมนนิยาม เป็นข้อกำหนดแน่นอนของ
ธรม

คือ **สพเพ ธมมา อนตตา** ธรมมะทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา
อันนี้แปลทับศัพท์ หรือจะแปลว่า **ไม่มีตัวตน ไม่ใช่ตัวตน ไม่มีอตตา
ไม่ใช่อตตา ไม่มีเรา ไม่ใช่เรา** อย่างนี้ก็ได ในกรณีแปล อตตา ว่า
ตัวตน ก็แปลว่า **ไม่เป็นตัวตน ไม่มีตัวตน หากแปล อตตา ว่า เรา**
ก็แปลว่า **ไม่เป็นเรา ไม่มีเรา** อย่างนี้ก็ได ถ้าแปลทับศัพท์ก็ว่า
ธรมมะทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา

คำว่า อนัตตา นี้เป็นคำปฏิเสธ ทางบาลีแยกศัพท์ว่า **น + อตตา**
คำว่า อตตา เป็นลักษณะของคนเห็นผิดว่า มีตัวตน ที่มั่นคง เทียงแท้
ถาวร เป็นผู้สร้าง ผู้ลบลันดาล โดยกฎที่แท้จริงนั้น **ไม่มีตัวตนที่
มั่นคงยั่งยืนเที่ยงแท้ ไม่มีผู้สร้างที่ยิ่งใหญ่อย่างนั้น มีแต่เหตุเนื่องไข
ปัจจัยเท่านั้นเอง** พระพุทธองค์ทรงใช้คำปฏิเสธกลายเป็น อนัตตา
คือ **นะ อตตา ไม่ใช่อตตาอย่างนั้น ไม่มีอตตาอย่างนั้น** เป็นอนัตตา
นั่นเอง เป็นคำปฏิเสธอตตา

ตํ ตถาคโต อภิสมฺพุชฺชติ อภิสเมติ พระตถาคตย่อมตรัสรู้
ย่อมรู้แจ้งแทงตลอดซึ่งธาตุอันนั้นแล้ว ครั้นตรัสรู้แล้ว รู้แจ้งแทง
ตลอดแล้ว ก็เอามาบอก มาแสดง บัญญัติ แต่งตั้ง เปิดเผย จำแนก
และกระทำให้ง่ายๆ ว่า **สพเพ ธมมา อนตตา** ธรมมะทั้งหลายทั้ง
ปวงเป็นอนัตตา ธรมมะทั้งหลายทั้งปวงทั้งหมด **ไม่มีเหลือเลย เป็น
สิ่งไม่ใช่ตัวตน** ดังนี้

ในพระสูตรชื่อว่าอุปปาทาสูตร ในอังคุตตรนิกาย ติกนิบาต มีอยู่ ๓ กฏด้วยกันเป็นชุดๆ หนึ่ง ซึ่งกฏนี้เราชาวพุทธทั้งหลายก็ทราบดีอยู่แล้ว เพราะว่าได้ยินเป็นประจำ ซึ่งเป็นเรื่องดีมาก ท่านทั้งหลายอย่าลืมหาไว้ เป็นกฏหลักที่ไม่ขึ้นกับการอุบัติของพระตถาคต พระพุทธเจ้าของเราที่ทรงแสดงว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่ใช่ตัวตน คำสอนนี้พระองค์ทรงสอนตามที่มีนเป็น ไม่ใช่พระองค์ตรัสว่า ไม่ใช่ตัวตน มันจึงไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่อย่างนั้น แต่ธรรมะทั้งหลายมันไม่มีตัวตนอยู่แล้ว พระพุทธเจ้าไปตรัสรู้ รู้แจ้งแทงตลอดแล้ว ก็เอามาบอก ตรัสตามที่มีนเป็นจริงเท่านั้น

ผ่านไป ๓ กฏแล้ว ต่อไปกฏที่ ๔ ยกมาจากอีกสูตรหนึ่ง จากสังยุตตนิกาย นิทานวรรค ปัจจยสูตร เล่ม ๑๖ ข้อ ๒๐ พระสูตรนี้กล่าวถึงกฏที่ ๔

หลายท่านพอมองเห็นคำขึ้นต้น ก็จะทราบว่า กฏนี้ก็คือ กฏอิทัปปัจจยตาปฏิจจสมุปบาท หรือเรียกว่า กฏปฏิจจสมุปบาท ก็ได้ พระพุทธองค์ตรัสว่า

ชาติปจฺจยา ภิกฺขเว ชรามรณํ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรามรณะจึงมี

อุปฺปาทา วา ตถาคคานํ อนุปฺปาทา วา ตถาคคานํ พระตถาคตทั้งหลายจะอุบัติขึ้นก็ตาม พระตถาคตทั้งหลายจะไม่อุบัติขึ้นก็ตาม

จิตาว **สา** **ธาตุ** **ธาตุ** อันนั้นก็ยังคงดำรงอยู่อย่างนั้นนั่นเทียว
ธาตุอันนั้นก็คือกฎเกณฑ์ที่ว่า **ชาติ** **ปจฺจยา** **ชรา** **มรณํ** นั้นเอง ตัว
กฎเกณฑ์อันนั้น เพราะชาติเป็นปัจจัย ชราและมรณะจึงมี เพราะ
ชาติคือการประชุมรวมกัน การเกิดของขันธ์ ๕ การได้อายุตะนะ ตา
หู จมูก ลิ้น กาย และใจมาครบถ้วน เพราะมาประชุมรวมกันนี้แหละ
เป็นปัจจัย ชราคือความแก่ มรณะคือความตายจึงมี มันก็เป็นอย่างนี้
ตลอดมาและตลอดไป มันเป็นกฎที่ไม่ขึ้นกับการปฏิบัติของพระ
ตถาคต พระตถาคตจะอุปบัติหรือไม่อุปบัติ เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรา
มรณะจึงมี เป็นอย่างนั้น เป็นธรรมดา เป็นธรรมชาติของมัน

ธมฺมภูจิตตา เป็นความตั้งขึ้นและดำรงอยู่ตามธรรม ถ้ายังมี
ชาติอยู่ ชรามรณะก็ยังมีอยู่ เป็นความตั้งขึ้นตามธรรมะ ชราจะตั้ง
ขึ้นได้ก็เพราะมีชาติ มรณะจะตั้งขึ้นได้ก็เพราะมีชาติ มันเป็นไปตาม
ธรรมะอย่างนั้น เป็นความตั้งขึ้นและดำรงอยู่ ต้องแก่อยู่ก็เพราะ
ยังมีชาติอยู่ ยังมีตายอยู่ก็เพราะยังมีชาติอยู่ เป็นอย่างนั้น เป็นไป
ตามธรรม ไม่ได้เป็นไปตามใคร ไม่ได้เป็นไปตามคนโน้นคนนี้ มีแต่
ธรรมที่เป็นไปตามธรรมล้วนๆ

ธมฺมนิยามตา เป็นข้อกำหนดแน่นอนของธรรมะ เป็นความ
แน่นอนที่มันต้องเป็นอย่างนั้นของธรรมะ ไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง
ถ้ามีความเกิด ชราก็ต้องมี มรณะก็ต้องมี มันเป็นความกำหนด
แน่นอน เป็นข้อกำหนดที่แน่นอนของธรรม

อิทปปัจจยตา เป็นความที่มีสิ่งนี้ คือชาตินี้เป็นปัจจัย ชรามรณะนี้จึงมี ชาติแบบนี้ชรามรณะก็ต้องแบบนี้ อย่างท่านทั้งหลาย เป็นชาติคน ก็ต้องแก่แบบคนและก็ตายแบบคน ถ้าบางชาติเกิดเป็นสัตว์ ชาติสุนัขก็ต้องแก่แบบสุนัขและก็ตายอย่างสุนัข

ท่านทั้งหลายตอนนี้เป็นคน ไม่มีวันตายอย่างเขียดนะ ถ้ามีคนมาบอกว่า เตี่ยวคุณตายอย่างเขียดนะ อันนี้เราเถียงเขาได้ ผมไม่มีวันตายอย่างเขียดหรอก เพราะผมชาติคนอยู่ตอนนี้ ถ้าชาติใดเกิดตกระกำลำบาก เกิดเป็นเขียดขึ้นมา ก็ตายอย่างเขียดเลย ก่อนจะตายอย่างเขียดก็ต้องแก่อย่างเขียดก่อน

ท่านจึงว่า **อิทปปัจจยตา** เพราะชาติอย่างนี้ๆ เป็นปัจจัยชราอย่างนี้ๆ จึงมี มรณะอย่างนี้ๆ จึงมี มันเป็นไปตามกฎระเบียบของธรรมะ ไม่ได้เป็นไปตามใจชอบ ไม่ได้เป็นไปตามใจอยาก ไม่ได้เป็นไปตามใคร ไม่ได้แก่ถึงใครอะไร ไม่ได้เป็นไปตามใครว่าหรือไม่ว่า มันเป็นอย่างนั้น ตอนนี้พวกเราเป็นชาติคนก็ต้องแก่อย่างคนแก่อย่างนี้แหละ และตายอย่างคนนี้แหละ ไม่มีวันตายอย่างนกเค้าแมวหรือตายอย่างเขียดอย่างที่เขาวา

ดี **ตถาคต อภิสมพฺขมฺติ อภิสเมติ** พระตถาคตย่อมตรัสรู้ย่อมรู้แจ้งแทงตลอดซึ่งธาตุอันนั้นแล้ว ธาตุที่ว่า **ชาติปัจจยตา ชรามรณํ** เพราะชาติเป็นปัจจัยชรามรณะจึงมี นั่นแหละ พระตถาคตไปตรัสรู้ รู้แจ้งแทงตลอด ทางทะเลอันนั้นแล้ว รู้แจ้งธาตุอันนั้นแล้ว

อภิสมพุชฌิตวา อภิสเมตวา อาจิกฺขติ เทเสติ ปญญาเปติ
ปญฺจเปติ วิวรติ วิภชติ อุตตานิโกโรติ ปสฺสเถา ติ ครั้นได้ตรัสรู้แล้ว
ครั้นได้รู้แจ้งแทงตลอดแล้ว จึงบอก จึงแสดง จึงบัญญัติ แต่งตั้ง
เปิดเผย จำแนก และย่อมกระทำให้ง่ายๆ กระทำให้สั้นๆ และ
กล่าวว่า เธอทั้งหลายจงดูเถิด

ปสฺสเถ แปลว่า เธอทั้งหลายจงดู คือ ทรงบอกพุทธบริษัทว่า
ความจริงมันเป็นอย่างนี้ จงดูๆ คนแก่ที่แก่เพราะเกิด จงดูเถิด คน
ตายที่ตายเพราะเกิด จงดูสิ่งนี้ๆ เพราะอันนี้ๆ เป็นปัจจัย อันนี้ๆ
มันจึงมี เป็นอิทัปปัจจัยตาอย่างนี้แหละ เป็น รมมภูจิตตา อย่างนี้แหละ
เป็น รมมนิยามตา อย่างนี้แหละ

พระพุทธองค์ทรงแจกแจงอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นรายละเอียด
ปลีกย่อยหลากหลาย อย่างที่พวกเราได้ศึกษากันเยอะแยะ เป็น
ธรรมหมวดนั้นบ้างหมวดนี้บ้าง ทรงประสงค์จะชี้แจงให้เข้าใจง่ายๆ
นั่นเอง แท้ที่จริง กฎย่อยๆ ก็มาจากกฎหลักนั่นเอง พระพุทธองค์
ไปรู้แจ้งแทงตลอดแล้ว มันเป็นอย่างนั้น พระองค์ทรงนำมาบอก
ว่า มันเป็นอย่างนั้น เพราะมันไม่เป็นอย่างอื่น นี่ก็เป็นขั้นตอน
กระบวนการว่า **ชาติปัจจัยา ชรามรณั**

ทีนี้ในปฏิจจสมุปปาทนั้น หลายท่านที่ได้ศึกษามาก็จะทราบว่ามี
๑๑ ขั้นตอนด้วยกัน มี ๑๑ จุดเชื่อมโยงเป็นปัจจัย มีธรรมะอยู่
๑๒ อย่าง มีปัจจัยเชื่อมโยงกัน ๑๑ ขั้นตอน ๑๑ ปัจจัยการ แต่เป็น
สายโซ่เส้นเดียวกัน เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน หลังจากที่พระพุทธองค์ได้

ตรัส **ชาติปจฺจยา ชรามรณํ** แล้วพระองค์ได้ทรงแสดงการเชื่อมโยง
ในขั้นตอนอื่นๆ เข้ามาอีก สรุปแล้วมี ๑๑ อัน ผมจะยกมาเฉพาะ
ที่เป็นหัวข้อ

เมื่อ **ชาติปจฺจยา ชรามรณํ** ก็ว่าไปแล้ว จริงๆ เป็นขั้นตอน
ที่ ๑ มีวงเล็บเป็นลำดับที่ ๑๑ เพื่อให้มันง่ายเท่านั้นเอง

ภวปจฺจยา ภิกฺขเว ชาติ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะภพ
เป็นปัจจัย ชาติจึงมี ก็เหมือนกัน อันนี้ก็ป็นธมมกฺขจิตตา เป็น
ธมมเนียมตา เพราะภพเป็นปัจจัยนั้นแหละ ชาติมันจึงมี อันนี้มัน
เป็นอย่างนี้

อุปาทานปจฺจยา ภิกฺขเว ภโว ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะ
อุปาทานเป็นปัจจัย ภพจึงมี ก็เหมือนกัน

ตณฺหาปจฺจยา ภิกฺขเว อุปาทานํ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะ
ตัณหาเป็นปัจจัย อุปาทานจึงมี

เวทนาปจฺจยา ภิกฺขเว ตณฺหา ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะ
เวทนาเป็นปัจจัย ตัณหาจึงมี

ผัสสฺสปจฺจยา ภิกฺขเว เวทนา ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะ
ผัสสะเป็นปัจจัย เวทนาจึงมีก็เหมือนกัน

อันนี้ให้ทราบว่าทุกๆ ขั้นตอน ทุกๆ ประโยค ทุกๆ ประเด็นนี้
เป็นกฎทั้งนั้นแหละ แต่เรียกรวมๆ กันแล้ว เรียก **กฎอิตฺตปจฺจยตา**
ปฏฺิจจสมุทฺตปาถ ปลีกย่อยลงไปแล้วมีตั้ง ๑๑ กฎเกณฑ์อยู่ในนั้น

มีธรรมะ ๑๒ ตัว เชื่อมโยงกันอยู่

เมื่อพระพุทธองค์ทรงนำมาแสดงในที่อื่น ให้เหมาะกับจริต อธิษฐานของผู้ฟัง อาจจะต้องจุดใดจุดหนึ่งมาแสดงก็ได้ ท่านทั้งหลาย ให้ทราบว่า ในคำแสดงกฎทุกชั้นตอนนั้น ให้เติมข้อความเหมือนเดิม เข้ามา คือคำว่า “ไม่ว่าพระตถาคตเจ้าทั้งหลายจะอุบัติขึ้นก็ตาม หรือพระตถาคตเจ้าทั้งหลายจะไม่อุบัติขึ้นก็ตาม ธาตุอันนั้นก็ยังคงดำรงอยู่แล้วนั้นเทียว”

ธาตุอันนั้น ก็คือคำต่างๆ เหล่านี้แหละ เช่น คำว่า **ผลสปลงฺยา ภิกฺขเว เวทนา** ธาตุหรือกฎเกณฑ์หรือกฎระเบียบว่า เพราะผัสสะ เป็นปัจจัย เวทนาจึงมี มันก็เป็นอย่างนี้ ถ้ามีผัสสะเป็นปัจจัย **ผัสสะ อย่างนี้ๆ เป็นปัจจัย เวทนาอย่างนี้ๆ จึงมี** มันก็เป็นอย่างนั้นของมัน เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมะ พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้ รู้แจ้ง ทางตลอดเข้าแล้ว ก็ทรงนำมาบอก มาแสดง บัญญัติ แต่งตั้ง เปิดเผย จำแนกและทำให้ง่าย และบอกว่า เธอทั้งหลายจงดู จงดูเวทนา อย่างนี้ๆ มันเกิดเพราะปัจจัยคือผัสสะอย่างนี้ๆ มันเป็นไปตามกฎ ของธรรมะ ไม่ได้เป็นไปตามใจชอบ ไม่ได้เป็นไปตามใจอยากของ ใคร ไม่ได้เอาใจใคร ไม่ได้แกล้งใคร

อย่างพวกเราโดยทั่วไป ก็อยากจะมีแต่เวทนาที่เป็นสุขอย่างเดียว แต่เวทนาไม่ได้เกิดตามอยาก มันเกิดตามผัสสะ พอผัสสะมัน เปลี่ยนแปลง เวทนามันก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามผัสสะอย่างนั้น ประโยคอื่นๆ ต่อไปก็ตามหลักปฏิจจสมุปบาทนั่นเอง

หลายท่านในที่นี้คงจะท่องได้ ถ้าท่องได้แล้วก็ถือว่าดีมาก
ทีเดียว ถือว่าท่องจำกฎใหญ่ๆ ได้ ท่านทั้งหลายควรท่องจำเอาไว้
กฎหลักที่ไม่ขึ้นกับการอุปติของพระตถาคต นี้มี ๔ กฎเท่านั้นเอง
ไม่ได้ยากเกินไป

สหายตนปจฺจยา ภิกฺขเว ผลฺโส ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะ
สหายตนะ คืออายุตนะ ๖ นั่นเองเป็นปัจจัย ผัสสะจึงมี

นามรูปปจฺจยา ภิกฺขเว สหายตฺนํ ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะ
นามรูปเป็นปัจจัย สหายตนะจึงมี

วิญญานปจฺจยา ภิกฺขเว นามรูปิ ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะ
วิญญานเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี

สังขารปจฺจยา ภิกฺขเว วิญญานํ ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะ
สังขารเป็นปัจจัย วิญญานจึงมี

อวิชชาปจฺจยา ภิกฺขเว สังขารา ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะ
อวิชชาเป็นปัจจัย สังขารทั้งหลายจึงมี

อันนี้ **กฎปฏิจจสมุปบาทฝ่ายเกิด** เริ่มต้นจาก **อวิชชาปจฺจยา**
สังขารา ไปจนถึง **ชาติปจฺจยา** **ชรามรณํ** **องค์ธรรม ๑๒** องค์
เชื่อมโยง ๑๑ จุด เป็นสายต่อเนื่องกัน เป็นกระบวนการเป็นไป
ของธรรมะ เป็นกฎที่ไม่ขึ้นกับการอุปติของพระตถาคต แบบที่
พวกเราเรียนกันโดยทั่วไปว่าปฏิจจสมุปบาทมี ๒ สายนั้น ถ้าเอา

เฉพาะกฎที่ไม่ขึ้นกับการอุบัติของพระตถาคตเฉพาะสายสมุทัย
เอาเฉพาะสายเกิดเท่านั้น แต่พอมีพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
มาอุบัติขึ้น พระองค์จะทรงแสดงมีอีกสายหนึ่ง คือมีฝ่ายนิโรธวาร
อันนั้นจะเกิดตอนที่มิพระตถาคตอุบัติเท่านั้น ถ้าไม่มีพระตถาคต
อุบัติ จะไม่มีสายดับเลย มีแต่สายเกิดอย่างเดียว อันนี้เอาเฉพาะที่
ไม่ขึ้นกับการอุบัติของพระตถาคตทั้งหลายก่อน คือปฏิจจสมุปบาท
สายเกิดนี่เอง

ดังนั้น **อวิชชา** จึงเป็นธรรมดาของโลก ที่เป็นมาและก็เป็นไป
อย่างนั้นตลอดมา และก็จะเป็นไปตลอดไป ที่จะดับอวิชชาหรือ
คานอำนาจอวิชชาได้ ก็มีเฉพาะตอนที่พระพุทธรเจ้าอุบัติขึ้นเท่านั้น
ถ้าไม่มีพระพุทธรเจ้า อวิชชาก็จะยังอยู่เหมือนเดิม อย่างทุกวันนี้
อวิชชาก็ยังอยู่ ก็ยังเป็นมาและเป็นไป บางท่านเข้าใจ รู้วิธี ก็สามารถ
ทำให้อวิชชาเกิดขึ้นมาได้ อันนั้นเป็น **ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายดับ** จะมี
เฉพาะตอนที่มิพระพุทธรเจ้าอุบัติขึ้น **อริยมรรคมีองค์ ๘ มีปรากฏ**
เฉพาะตอนที่พระพุทธรเจ้าอุบัติขึ้น ส่วนกฎที่ไม่ขึ้นกับการอุบัติ
ของพระตถาคต คือปฏิจจสมุปบาทฝ่ายเกิด จะมีตลอดมาและก็
ตลอดไปอย่างนั้น

อันนี้กฎหลักๆ ที่ไม่ขึ้นกับการอุบัติของพระตถาคต ก็เลยมี
กฎใหญ่ๆ ๔ กฎนี้แหละ แต่ในกฎที่ว่า **อิทัปปัจจยตาปฏิจจสมุ**
บาท แยกเป็นชุดๆ มี ๑๑ ชุดด้วยกัน มีธรรมะ ๑๒ อย่างเชื่อมโยง
กันอยู่ พระพุทธรองค์ตรัสอย่างนี้แล้ว พระองค์ทรงสรุปลงท้ายว่า

ชาติปัจฉยา ภิกฺขเว ชรามรณํ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรามรณะจึงมี เป็นต้น จนกระทั่งถึง อวิชชาปัจฉยา ภิกฺขเว สงฺขารา ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารทั้งหลายจึงมี

อติ โข ภิกฺขเว ยา ตตฺร ตถตา ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ในธรรมะที่มีด้วยประการดังนี้แหละ คือด้วยประการที่ว่า เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรามรณะจึงมี อันนี้แหละ มีลักษณะเป็น ตถตา เป็นอย่างนั้นของมันเอง เป็นเช่นนั้นเอง

ตถตา แปลว่า ความเป็นเช่นนั้นเอง ความเป็นอย่างนั้นของมันเอง อย่างนั้นก็ใช้อย่างที่มันเป็น อย่างที่ว่า เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารทั้งหลายจึงมี เป็นต้นนั้นแหละ เป็นอย่างนั้นของธรรม เป็นอย่างนั้นของชาติ เป็นอย่างนั้นของขราและมรณะ เพราะอวิชชาเป็นปัจจัยสังขารจึงมี มันเป็นเช่นนั้นของมัน เป็นอย่างนั้นของอวิชชาที่มันเป็นปัจจัย เป็นอย่างนั้นของสังขารที่เกิดขึ้นเพราะอวิชชาเป็นปัจจัย มันเป็นผล เพราะอวิชชาอย่างนี้ๆ จึงเกิดสังขารอย่างนี้ๆ

อวิชชา คือ ความไม่รู้หรือสงสัย เพราะไม่รู้อย่างนี้ๆ จึงทำสังขารคือกรรมอย่างนี้ๆ ที่นี้เพื่อพูดให้คนไทยอย่างพวกเราให้เข้าใจง่าย อวิชชาคือความไม่รู้ นิยมเรียกว่าความโง่ ความไม่รู้ เพราะโง่ขนาดนี้ จึงทำกรรมได้อย่างนี้ ถ้าไม่โง่อย่างนี้ก็จะทำกรรมอย่างนี้ๆ ไม่ได้ ถ้าโง่ลดลงหน่อยก็ทำกรรมอย่างนี้ไม่ได้ ทำกรรมดีขึ้นมาหน่อย ก็ว่าไป

เพราะอวิชชาอย่างนี้ๆ สังขารจึงอย่างนี้ๆ เพราะสังขารอย่างนี้ๆ วิญญาณจึงอย่างนี้ๆ ถ้าสังขาร เป็นอย่างอื่นไป วิญญาณก็ต้องเป็นอย่างอื่น ถ้าสังขารจะเป็นอย่างอื่นได้ กรรมจะเป็นอย่างอื่น อวิชชาก็จะต้องไม่ใช่อย่างนี้ อวิชชาก็ต้องเป็นอย่างอื่นไปอีก ถ้ายังโง่คล้ายเดิม ก็ทำกรรมเหมือนเดิม เกิดคล้ายๆ เดิม **ถ้าต้องการเปลี่ยนกรรม เปลี่ยนสังขาร ก็ต้องเปลี่ยนความรู้ เปลี่ยนอวิชชา เปลี่ยนตรงนี้** ถ้าโง่อย่างเดิมก็ทำอย่างเดิม ถ้าไม่โง่อย่างเดิมก็ไม่ทำอย่างเดิม

ถ้าโง่กว่านี้ก็จะทำโหดกว่านี้อีก ถ้าโง่ไม่เท่านี้ก็ทำได้ไม่เท่านี้ ถ้าทำได้เท่านี้ แสดงว่าโง่เท่านี้แหละ อวิชชาอย่างนี้ๆ สังขารจึงอย่างนี้ๆ บางคนโง่ฉลาดมาก โง่ยังโง่ฉลาดมาก หมายถึงว่าบางคนเขาเก่ง ไปทำสมาธิอย่างนั้นอย่างนี้ ได้ระดับฌานอย่างนี้ๆ คือเขาโง่แบบฉลาด ไปทำให้มีความสุขอย่างนั้น จนบางคนได้ถึงอภิญาต่างๆ อันนั้นก็ยังสังขารอยู่เหมือนกัน

อวิชชามีหลายระดับขั้นเหลือเกิน แต่ก็ยังอยู่ในความไม่รู้ อริยสัจเหมือนกันแหละ เพราะไม่รู้อริยสัจ เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารจึงมี อวิชชานี่คือความไม่รู้อริยสัจ ก็จะไปทำกรรมคือสังขาร มีเจตนาคือทำอย่างนี้ๆ เพื่อตัวตน

ถ้ายกตัวอย่างหน่อย ท่านทั้งหลายจะได้เข้าใจง่าย เช่น **ไม่รู้จักรุกข์ อุปาทานขันธ์ทั้ง ๕ เป็นตัวรุกข์** เขาคิดว่าเป็นตัวเรา ตัวเขา ก็ไปทำให้มันเป็นสุข เปลี่ยนมันให้มันเป็นสุข นึกว่าเป็นตัวตน ก็ทำเพื่อตัวตนอย่างนั้นอย่างนี้วุ่นวายไป เกิดสังขารขึ้นมา

บางคนไม่รู้จักรัก สมุทัย คือ ตัณหา ความรักตัวเองว่าเป็นเหตุ
เกิดทุกข์ ก็ไปทำตามตัณหา ทำตามใจชอบ ได้ทำตามใจตนนึกว่าดี
นึกว่าจะหมดทุกข์ ก็ไปทำสังขารเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ บางคนไม่รู้จักรัก
ว่า นิพพานเป็นความดับทุกข์ นึกว่าได้อย่างใจอยากแล้วจะดับ
ทุกข์ นึกว่าไปทำอย่างนี้แล้วจะดับทุกข์ ก็ไปทำกัน เกิดกรรมต่างๆ
มากมาย ไม่รู้จักรักหนทางดับทุกข์ ก็ไปปฏิบัติผิดๆ มงคลตื่นข่าว
เยอะแยะ ประจแต่งเพี้ยนๆ หลากหลาย

ยกตัวอย่าง เช่น ไม่รู้จักรักว่า อริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นความ
ดับทุกข์ บางคนอยากจะดับทุกข์ อยากจะถึงความสุข รู้สึกว่าชีวิต
มันเป็นทุกข์เยอะ เขาก็อยากจะหมดทุกข์ เขาไม่รู้จักรักทางให้หมด
ทุกข์ก็คืออริยมรรคมีองค์ ๘ เขาก็ไปนิมนต์พระมาสวดที่บ้าน ฉันท
ที่บ้าน ให้พระรดน้ำมนต์ให้ จะได้พ้นทุกข์อย่างนี้ อันนี้ก็เกิดกรรม
อวิชชาทำให้เกิดการทำบุญ โง่ขนาดนี้ยังทำบุญได้เลย เพราะไม่รู้
มรรคแท้ๆ เลยทำบุญ แต่ทำบุญก็ยิ่งทุกข์เหมือนเดิมแหละ เวียนว่าย
ตายเกิดเหมือนเดิม เพราะไม่รู้วามรรคเป็นหนทางดับทุกข์ เขาก็
ไปนิมนต์พระมาทำบุญขึ้นบ้านใหม่ลงบ้านเก่า อะไรก็ว่าไป

เขาอยากจะหมดเสนียดจัญไร เขาไม่รู้จักรักว่าทำอย่างไรจะ
หมดเสนียดจัญไร การจะหมดเสนียดจัญไร ตามคำสอนของ
พระพุทธเจ้านี้ จะต้องใช้อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ เสนียด
จัญไร คือ กิเลสทั้งหลาย เวรทั้งหลาย หมดได้เพราะอริยมรรค
พอเขาไม่รู้ก็ไปนิมนต์พระมาขึ้นบ้าน ให้ท่านไล่เสนียดจัญไรให้

กลัวว่าเสียดจัญไรมันจะอยู่ในเสา ก็ให้โปรดนํ้าเสา กลัวว่าถ้ำรดแล้ว นํ้ามันแห้ง เสียดจัญไรจะโผล่มา ก็เอาแผ่นทองไปแปะ ให้เขียนยันต์อะไรต่อมิอะไร เกิดการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ขึ้นมา เพราะอวิชชา คือ ความไม่รู้มรรค ๘ เป็นปัจจัย ก่อให้เกิด**ปฏญญาภิสังขาร** ทำบุญก็ได้วิญญาณมาตามนั้น เกิดใหม่อีก แล้ววนไปอยู่อย่างนั้น

บางคนหนักกว่านั้น ไม่รู้มรรค แล้วไปทำบาปอีก เช่น ไม่รู้จักว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดความสุข อยากรจะได้ความสุข อยากรจะหมดเวรหมดกรรม อยากรจะหมดเจ้ากรรมนายเวร ก็ต้องเจริญมรรค นั้นแหละ เขาไม่รู้จัก อยากรจะหมดเจ้ากรรมนายเวร ก็ไปแก้กรรม เชื้อหมอดูเขาอย่างนั้นอย่างนี้ หลงไปอีก ก็เป็นอบุญ เป็นบาปไปนี่อวิชชาไม่รู้จักอริยมรรคมีองค์ ๘ ว่าเป็นทางให้สิ้นกรรมก็ไปเชื่อหมอดู คุณอยากรจะสิ้นกรรมให้ทำอย่างนี้ ให้ซื้อเต่ามาตัวหนึ่ง เอากรรมไปติดกับเต่าแล้วปล่อยเต่าไป กรรมของคุณก็จะหายไปกับเต่า เราไปทำแบบเต่า ก็เลยโง่กว่าเต่าอีกทีนี้

อวิชชาเป็นปัจจัย ให้เกิดอบุญอีกแล้ว **เกิดบาป เป็นสังขาร** สังขารก็เป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ เป็นวงจรที่หมุนวนกันมาจนถึงทุกวันนี้ พระตถาคตจะอุบัติหรือไม่อุบัติก็เป็นอย่างนี้ ตอนนีพระตถาคตอุบัติแล้ว หลายท่านยังเป็นอย่างนี้อยู่ วนๆ กันอยู่เนี้แหละ ตอนไม่อุบัติก็เป็นอย่างนีเหมือนกัน เป็นมาและก็เป็นไป เพราะไม่รู้จักอริยสัจ ๔ นั่นเอง

อวิชาเป็นปัจจัยสังขารจึงมี มันเป็นตลตา มันเป็นเช่นนั้นเอง เพราะอวิชาอย่างนี้ๆ จึงทำสังขารอย่างนี้ๆ เพราะสังขารเป็นอย่างนี้ๆ วิญญาณจึงเป็นอย่างนี้ๆ เพราะวิญญาณเป็นอย่างนี้ๆ นามรูปจึงเป็นอย่างนี้ๆ

ท่านทั้งหลายมานั่งอยู่ที่นี่ ได้นามรูปเป็นโครงสร้างอย่างนี้ มีอุปนิสัยใจคอ ไปเรียนหนังสือเชี่ยวชาญด้านนั้นด้านนี้มา มีรูปร่างอย่างนี้ๆ จนบางท่านอ้วนอย่างนี้ๆ ก็เพราะวิญญาณมันเป็นอย่างนี้ๆ เหมือนอาคารหลังนี้มันเป็นอย่างนี้ๆ ก็เป็นเพราะว่ามีสถาปนิกเขานึกไว้แล้วก็เขียนแบบ วิศวกรก็มาถอดแบบ ให้ช่างเอาวัสดุอย่างนั้นอย่างนี้มาสร้างอย่างนี้ๆ

พวกเราก็เหมือนกัน มีกรรมปรุงแต่ง ทำให้เกิดวิญญาณสังขารเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ วิญญาณก็ปัจจัยให้เกิดนามรูปทานอาหาร ย่อยแล้ว โตะเป็นผม ขน เล็บ ฟัน หนัง จนถึงทุกวันนี้แหละ จุดเริ่มต้นได้มาจากธาตุของพ่อของแม่ผสมกัน มีวิญญาณมาเกิด เริ่มต้นแค่หยดน้ำมันใสๆ นิดเดียวที่มองไม่เห็น ต่อมาอาศัยอาหารจนกระทั่งสร้างเป็นเส้นผม เป็นต้นอย่างนี้แหละ ร่างกายของพวกเราก็มีหัตถ์จรรย์เหมือนกัน กินข้าว กินซากเป็ด ซากไก่ ย่อยสลาย กลายเป็นเส้นผม ทำให้เส้นผมเกิดขึ้นมาได้ เป็นโรงงานหัตถ์จรรย์เหลือเกิน

นามรูปเป็นผลที่เกิดจากวิญญาณ มันก็เป็นไปอย่างนี้แหละ ถ้าอย่างสัตว์อื่นๆ มีกรรมมาอย่างอื่น ควายกินหญ้าเป็นอาหาร

ย่อยสลายไปเป็นเขาควายได้ ส่วนพวกเราไม่มีเขา กินผักกินหญ้า ก็ไม่เป็นเขา เพราะวิญญูณเป็นอย่างนี้ นามรูปจึงเป็นอย่างนี้ ตถตตามันเป็นไปตามธรรมอย่างนั้นแหละ

เพราะอวิชชาอย่างนั้นเป็นปัจจัย สังขารอย่างนั้น กรรมอย่างนั้นจึงมี

เพราะกรรมอย่างนั้นเป็นปัจจัย จึงมีวิญญูณอย่างนั้น
เพราะมีวิญญูณอย่างนั้นเป็นปัจจัย นามรูปอย่างนั้นจึงมี
เพราะนามรูปอย่างนั้นเป็นปัจจัย อายตนะอย่างนั้นจึงมี
เพราะอายตนะอย่างนั้นเป็นปัจจัย ผัสสะอย่างนั้นจึงมี
เพราะผัสสะอย่างนั้นเป็นปัจจัย เวทนาอย่างนั้นจึงมี

พวกเราแม้จะประสบกับอารมณ์เหมือนกัน แต่ความรู้สึกไม่เหมือนกัน เพราะผัสสะไม่เหมือนกัน ท่านทั้งหลายฟังผมบรรยายธรรมะ บางท่านชอบ เกิดความสุข รู้สึกสบายใจ บางท่านเป็นทุกข์ทนไม่ค่อยไหว ลำบากแทบแย่แล้ว เมื่อไหร่จะจบซักที เวทนามันไม่เหมือนกันทั้งๆ ที่อารมณ์เหมือนกัน

ทำไมเวทนาไม่เหมือนกัน ก็เพราะผัสสะไม่เหมือนกัน

ทำไมผัสสะไม่เหมือนกัน ก็เพราะอายตนะไม่เหมือน ใจของท่านแต่ละคนไม่เหมือนกัน

ทำไมใจจึงไม่เหมือนกัน เพราะนามรูปไม่เหมือนกัน

ทำไมนามรูปจึงไม่เหมือนกัน เพราะวิญญูณไม่เหมือนกัน

สั่งสมมาคนละอย่างกัน พอมากระทบสิ่งเดียวกัน ทำให้เกิดความรู้สึกต่างกัน กินอาหารอย่างเดียวกัน บางคนทนง่าย ทนได้สบาย เป็นสุขเวทนา อร่อยไป บางคนไม่อร่อย ทำไมเป็นอย่างนั้น อาหารก็ชนิดเดียวกัน ที่เป็นอย่างนั้นก็เพราะว่าผัสสะต่างกัน ที่ผัสสะต่างกัน ก็เพราะอายตนะต่างกัน ลิ่นต่างกัน ที่อายตนะต่างกัน เพราะนามรูปต่างกัน ที่นามรูปต่างกันเพราะวิญญูณมันต่างกัน มาจากกรรมที่ต่างกัน อวิชชาต่างกัน เป็นอย่างนี้

แต่ละท่านจึงไม่เหมือนกันเลย เพราะเงื่อนไขต่างกัน พอเงื่อนไขต่างกัน จะให้ผลเหมือนกัน ก็เป็นไปได้ ถ้าท่านทั้งหลาย จึงไม่ต้องพยายามให้ใครเหมือนกัน เพราะที่ไม่มีทางเป็นไปได้ ถ้าจะให้เหมือนกัน ต้องไปแก้ที่อวิชชาซึ่งไม่มีทางเป็นไปได้ เพราะอวิชชามันเกิดและดับไปแล้ว เป็นเหตุมีไว้แล้ว มีเงื่อนไขพร้อมก็ส่งผลได้

คนที่เห็นเหมือนกัน ก็มีแต่เหล่าพระอริยเจ้า ที่ท่านมีปัญญารู้แจ้งอริยสัจ พุทฺธสิ่งเดียวกันเท่านั้น ส่วนพวกปุถุชนทั้งหลายพูดคนละอย่างกัน เห็นอาจารย์คนเดียวกันก็พูดคนละอย่างกัน ผมพูดธรรมะให้ฟัง แต่ละท่านก็คิดไม่เหมือนกัน บางท่านเข้าใจ บางท่านก็เข้าใจอีกเหมือนกัน แต่เข้าใจไปคนละอย่าง ถ้ามว่าเข้าใจยังใครับเข้าใจไปคนละเรื่องเลยก็มี มันเป็นอย่างนี้ก็เพราะมันเป็นอย่างนี้

ที่มันเป็นแบบนี้ ท่านก็ใช้คำบาสีว่า

ตถตา มันเป็นเช่นนั้นของมันเอง เป็นเช่นนั้นเอง เช่นอวิชา
เป็นปัจจัยสังขารจึงมี มันเป็นอย่างนั้นแหละ

อวิตถตา ไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นเช่นนั้น ไม่ใช่ว่าไม่เป็น
เช่นนั้น ไม่เคลื่อนจากความเป็นอย่างนั้น มันต้องเป็นอย่างนั้นแหละ
ไม่คลาดเคลื่อนเปลี่ยนแปลงจากความเป็นเช่นนั้น

อนณณตตา ไม่เป็นอย่างอื่น ไม่เป็นอื่นจากความเป็นอย่าง
นั้น ไม่ใช่อื่นจากนั้น

อิทปฺปจฺจยตตา คือความมีสิ่งนี้เป็นปัจจัย สิ่งนี้จึงมี อวิชา
อย่างนี้เป็นปัจจัย สังขารอย่างนี้จึงมีขึ้น สังขารอย่างนี้ๆ เป็นปัจจัย
วิญญานอย่างนี้ๆ จึงมีขึ้นมา

แต่ละคน แต่ละท่าน ต้องพิจารณาดูตัวเองเป็นหลัก มันเป็น
อย่างนี้ๆ เกิดเพราะมีปัจจัยอย่างนี้ๆ จะให้คนอื่นมารู้สึกอะไรเหมือน
เราก็ไม่ได้ ฉันทเจ็บปวดอย่างนี้ๆ เธอเข้าใจฉันไหม คนก็บอกเข้าใจๆ
แต่ไม่เข้าใจหรอก พุดไปอย่างนั้นแหละ พุดให้เข้าใจกันก็ไม่เข้าใจ
สักที เพราะแต่ละคนไม่เหมือนกัน

อโย วุจฺจติ ภิกฺขเว ปฏฺิจฺจสมุปฺปาโท ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี้
เรียกว่าปฏิจจสมุปปาท

กฎที่ไม่ขึ้นกับการอุปัติของพระตถาคต โดยปฏิจจสมุปบาทนี้ เอาเฉพาะปฏิจจสมุปบาทฝ่ายเกิดทุกข์ พระพุทธเจ้าจะอุปัติหรือ ไม่อุปัติก็เป็นอย่างนี้ คนยังโง่เสมอ มีอวิชา ไม่รู้แจ้งอริยสัจ ก็ไปสร้างกรรม ทำให้เวียนว่ายตายเกิด วนเวียนอยู่อย่างนี้ อย่างพวกเรา มาถึงตอนนี้ พระพุทธเจ้าอุปัติมาตั้ง ๒,๖๐๐ กว่าปีแล้วเป็น ยังไง ยังหลงอยู่เลย เป็นอย่างนี้ตลอดมา

เป็นธรรมดาที่เวียนว่ายตายเกิดอยู่อย่างนี้ เพราะไม่รู้อริยสัจ เพราะความไม่รู้อริยสัจเป็นปัจจัย ก็เกิดสังขารการทำการปรุงแต่งต่างๆ พอทำการปรุงแต่งต่างๆ ดีบ้างไม่ดีบ้างตามความไม่รู้ ก็ทำให้เกิดวิญญูณ เกิดนามรูปต่างๆ วนเวียนกันอยู่อย่างนี้ พอถึงเวลาตายก็ไม่รู้เหมือนเดิม นึกว่าตัวเราเป็นผู้ตาย เราเป็นผู้พลัดพรากจากสิ่งต่างๆ เรา ก็เป็นอวิชาอีกรอบหนึ่ง

ฉะนั้น ตอนแก่ ตอนตาย ก็เป็นตอนสำคัญอีกตอนหนึ่ง ตอนที่ต้องสูญเสีย ต้องพลัดพรากก็เป็นตอนสำคัญเหมือนกัน ถ้าแก่แบบหลงๆ เหมือนเดิม คือเห็นว่า เราเป็นผู้แก่ อวิชาก็ขึ้นใหม่ เกิดสังขารหมุนวนไป ดังนั้น คนที่ไม่รู้แจ้งอริยสัจ ก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดหมุนวนไปเรื่อยๆ เพราะอวิชาเป็นปัจจัย ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายเกิดจึงมีลักษณะเป็นวงกลม หมุนวนกันไป

ในองค์ชรามรณะ ก็ยังขยายออกมาอีก เป็นทุกข์จรทั้งหลาย มีโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส แต่ไม่นับองค์ประกอบเพิ่ม เพราะเป็นทุกข์จรมา บางคนมี บางคนไม่มี บางคนมีมาก

บางคนมีน้อย สำหรับทุกข์จริง คือชรามรณะ ทุกคนแก่เท่ากัน ไม่
มากไม่น้อยไปกว่ากัน มันเป็นอย่างนั้นแหละ ตายเท่ากัน หนึ่งชีวิต
ก็หนึ่งตาย ถ้าเกิดสองทีก็ตายสองที เกิดสามทีก็ตายสามที ไม่ได้
เปรียบเสียเปรียบกัน

เกิดทีเดียวก็แก่ทีเดียว ตายทีเดียวเหมือนกัน เกิดสองที
ก็ตายสองที ไม่ได้เปรียบกันเสียเปรียบกัน ได้อะไรก็ต้องเสียอันนั้น
อันนี้เป็นเรื่องธรรมดา ดังนั้น จึงไม่ต้องไปโอ้อวดคนที่เขาได้เยอะ
เพราะได้เยอะก็เสียเยอะ ได้น้อยก็เสียน้อย อันนี้ก็เป็นธรรมดา มี
สามก็ทั้งสาม ไม่มีสามก็ไม่ต้องทั้ง พอๆ กัน มันเป็นอย่างนั้น

คนที่ไม่มีความรู้ ไม่มีปัญญา พอชรามรณะเกิดขึ้น ก็นึกว่า
เขาเป็นผู้แก่ เขาเป็นผู้ตาย เขาเป็นผู้เศร้าโศก เขาเป็นผู้พลัดพราก
อย่างนี้โอฬารก็เกิดขึ้น ท่านทั้งหลายจะได้เกิดอีกนานไหม ก็ต้อง
ดูว่ายังมีวิชาอีกเยอะไหม วิธีดูว่าวิชาเยอะไหมก็ดูตอนที่แก่
ตอนที่เจ็บ ตอนที่ตาย โสกะ ปรีทเวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาสะ ดูว่า
ยังหลงอยู่ไหม โศกแบบหลงๆ มีเราเป็นผู้โศก สูญเสียแบบหลงๆ
มีเราเป็นผู้สูญเสีย เราเป็นผู้ต้องสูญเสียสิ่งนั้นสิ่งนี้ เราเป็นผู้ถูก
กระทำ เขามาทำให้เราเป็นทุกข์อย่างนั้นอย่างนี้ **มีเราเป็นผู้ทุกข์**
ก็หลงอยู่ ถ้าหลงทุกอารมณ์ โอฬารก็ไม่จำกัดเลย ก็เกิดอีกไม่จำกัด
ไปเรื่อยๆ ถ้าได้ปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ก็จะยับยั้ง
จนกระทั่งหมดการเวียนว่ายตายเกิดได้ เป็นปฏิจจสมุปบาทอีก
ข้างหนึ่ง

ตอนนี้พูดถึงกฎในเบื้องต้นที่ว่า กฎที่ไม่ขึ้นกับการอุปบัติของพระตถาคต ก็เป็นปฏิจจสมุปบาทฝ่ายเกิดทุกข์ หมุนวนกันไปอย่างนี้มีหลายชื่อด้วยกัน **ตถตา อวิตถตา อนนฺณตถตา อิทฺทปฺปจฺจยตา ปฏิจจสมุปฺบาท** หรือคำที่แสดงความเป็นกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เคยแสดงเอาไว้แล้ว คือ **ธมฺมกฺขิตฺตา ธมฺมนิยามตา**

สรุปว่า กฎที่ไม่ขึ้นกับการอุปบัติของพระตถาคตมีอยู่ ๔ กฎด้วยกัน

กฎข้อที่ ๑ คือ **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา** สังขารสิ่งปรุงแต่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นของไม่เที่ยง จากไม่มีก็มา มีแล้วก็หายไป ถ้ามีขึ้นมา ก็มีเพราะความไม่เที่ยง ของไม่เที่ยงปรุงแต่งให้มันมีตามเงื่อนไขหมดเงื่อนไขก็พังไป ในขณะที่ดำรงอยู่ก็ปรากฏอาการเสื่อมสลายอย่างนี้เรียกว่า **อนิจฺจา** ไม่เที่ยง

กฎข้อที่ ๒ **สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา** สังขารสิ่งปรุงแต่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์ เป็นของถูกบีบ ถูกคั้น โดยรอบด้าน ให้นึกถึงการถูกบีบ พวกเราเหมือนอยู่ในกำมือของคนที่ใหญ่กว่าเรา เราถูกบีบเป็นยังไงครับ คงจะหน้าเขียวเลย ตอนนี้เขียวบ้างหรือยังก็ไม่ว่า ถูกบีบมาโดยรอบด้านเลย ถูกบีบให้ต้องเสียสิ่งนั้นสิ่งนี้ ถูกบีบให้เรียวแรงหมดไปด้วยความแก่ ถูกบีบให้ต้องทิ้งสิ่งนั้นสิ่งนี้ ท้ายที่สุดก็บีบจนเราหมดทุกอย่างไปจริงๆ ทีนี้นอกจากถูกบีบด้วยธรรมดา สังขารแล้ว ยังถูกบีบด้วยอำนาจกิเลส ทำให้เราอยู่นิ่งไม่ได้ ต้องไปทำโน่นทำนี่ วุ่นวายหัวหมุนอยู่ ยังไม่หมดตณฺหา ตายก่อนอีก

แล้ว วิ่งวนอยู่จนถึงทุกวันนี้แหละ มันเป็นทุกข์อย่างนี้แหละ หลาย
ชั้นหลายตอนเหลือเกิน ลักษณะทุกข์นี้ เป็นกฎธรรมดาที่ไม่ขึ้นกับ
การอุปบัติของพระตถาคต

กฎข้อที่ ๓ **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงไม่ใช่
ตัวตน ไม่มีตัว ไม่มีตน ไม่เป็นตัว ไม่เป็นตน ไม่อาจควบคุมบังคับ
ตามใจชอบได้ มันเป็นของมัน ไม่เป็นคน ไม่เป็นหญิง ไม่เป็นชาย
ไม่เป็นสัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่เรา ไม่ใช่เขา ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไป
สิงอยู่ อย่างพวกเรานั่งๆ อยู่นี้ก็เพียงรูป เป็นเพียงนาม เป็น
ธรรมะที่ไร้ตัวตน ไม่มีคน ไม่มีเรา ไปสิงอยู่ในร่างกายนี้ และไม่มี
เราอยู่นอกร่างกาย เพราะในร่างกายก็เป็นธรรมะ นอกร่างกาย
ก็เป็นธรรมะ ไม่มีเราไปสิงอยู่ในร่างกาย และไม่มีเราไปสิงอยู่บน
ต้นไม้ ใบหญ้า หรือไปสิงอยู่ในรูปภาพ ไม่มีสัตว์ใดๆ เลย เราเป็น
แค่สมมติเท่านั้นเอง

อย่างผมชื่ออาจารย์สุภีร์ ก็ไม่มีอาจารย์สุภีร์มาสิงอยู่ในร่างนี้
ไม่มีอยู่ทุกที่ เป็นคำสมมติเท่านั้น อาจารย์สุภีร์สิงอยู่ไหน อยู่ที่
อำเภอยะโฮม จดชื่อไว้ ลงทะเบียนไว้ อันนั้นก็สมมติ ไม่มีสิงอยู่ใน
ร่างกายนี้หรอก อันนี้ก็เพียงรูปเป็นนาม เป็นขั้น ๕ ธรรมดาที่เป็น
อนัตตา ไม่มีตัวตน กายนี้ไม่ใช่ของเรา แล้วก็ไม่ใช่ของผู้อื่น

เวทนาจึงไม่ใช่ของเราและไม่ใช่ของผู้อื่น สัญญาก็ไม่ใช่ของเรา
และไม่ใช่ของผู้อื่นด้วย สังขารความนึกคิดปรุงแต่งต่างๆ ทั้งดีและ
ไม่ดี ก็ไม่ใช่ของเราและไม่ใช่ของผู้อื่น วิญญาณก็ไม่ใช่ของเราและ

ไม่ใช่ของผู้อื่น ไม่เป็นของใคร ไม่เป็นของสัตว์ ไม่ใช่ของบุคคลใดๆ ทั้งสิ้น มันเป็นอนัตตา ไม่มีตัวตน ไม่เป็นตัวตน ไม่เป็นสัตว์ ไม่เป็นบุคคล

อธิบายในอีกแง่หนึ่ง **อนัตตา** หมายถึง **มันไม่เข้าไปในอำนาจ ไม่มีผู้มีอำนาจครอบครอง ดลบันดาลอะไรต่างๆ** ความหมายนี้ ก็ทำให้เราพิจารณาได้ง่าย เพราะถ้ามันเป็นอัตตา เป็นตัวตนแล้ว เราก็จะต้องบังคับควบคุมมันได้ตามใจเรา แต่ที่มันไม่เข้าไปตามใจเรา ดังนั้น มันจึงไม่ตัวตน

อย่างที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ใน**อนัตตลักขณสูตร** ทรงบอกวิธีพิจารณา **รูปิ ภิกขเว อนตตา ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย รูปเป็นอนัตตา** หากรูปนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้ เราก็คงจะบังคับบัญชารูปได้ว่า ขอรูปของเราจงเป็นอย่างนี้ ขอรูปของเราอย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย เอาแต่ละรูป แยกย่อยมาพิจารณาตูกี่ได้ ขอเส้นผมของเราจงเป็นอย่างนี้ ขอเส้นผมของเราอย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย ขอหนังของเราจงเป็นอย่างนี้ จงเต่งตึง อย่าได้เป็นอย่างนั้น อย่าได้หย่อนยานเลย

ถ้ามีตัวเราอยู่ในหนังก็คงจะบอกได้ แต่ที่หนังมันก็เป็นหนัง เป็นธรรมชาติ เป็นธรรมชาติ เป็นสังขาร ไม่มีตัวเราไปสิงอยู่ในนั้น ไม่มีตัวเราเป็นผู้มีอำนาจเป็นเจ้าของครอบครองหนังกั้น ดังนั้น รูปจึงเป็นอนัตตา เราจึงไม่ได้รับการบังคับบัญชาในรูปว่า ขอรูปของเราจงเป็นอย่างนี้ ขอรูปของเราอย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย รูปมันก็เป็นรูป มันยอมเป็นไปตามปัจจัยของมัน พอถึงเวลามันก็ผุพังไปตามธรรมดา

ของมัน นามก็เป็นนามอย่างนั้น อย่างนี้เรียกว่าเป็นอนัตตา สัพพะ
ธมฺมา อนตฺตา มันก็เป็นของมัน สังขารก็เป็นสังขาร นิพพาน
ก็เป็นนิพพาน เป็นอย่างนั้น ไม่เป็นของใคร นี่คือกฎข้อที่ ๓

กฎข้อที่ ๔ **อิทฺทปฺปจฺจยตาปฏฺิจฺจสมฺบุตฺต** ความมีสิ่งนี้ๆ
เป็นปัจจัย สิ่งนี้ๆ ที่เป็นผลจึงมีขึ้น ที่ผลเป็นอย่างนี้ๆ ก็เพราะเหตุ
เป็นอย่างนี้ๆ เหมาะสมกับผลนั้นแหละ จึงเกิดผลอย่างนี้ๆ ขึ้น
เหตุต้องอย่างนี้ ผลจึงอย่างนี้ ต่อเนื่องกันไปเป็นกระบวนการ อิงอาศัย
กันและกันตามหลักที่ว่า **อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา** เป็นต้น จนถึง
ชาติปจฺจยา ชรามรณํ

นี่เป็นกฎที่ไม่ขึ้นกับการอุปติของพระตถาคต สรุปรว่ามี ๔ กฎ
ท่านทั้งหลายก็ได้ทราบแล้ว

๒. ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้

ต่อไป ชุดที่ ๒ ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ พระองค์ทรงแสดงเอาไว้ใน สังยุตตนิกาย สคาถวรรค พรหมายาจนสูตร เล่ม ๑๕ ข้อ ๑๗๒ และในที่อื่นๆ อีกหลายแห่ง ธรรมะที่พระพุทธองค์ตรัสรู้หลักๆ มี ๒ ประการ อะไรบ้าง จะยกบาลีมาให้ดู พระพุทธองค์ตรัสว่า

อริคโต โข มया ยัม ธมฺโม ธรรมะนี้อันเราได้เข้าถึงแล้ว **อริคโต** แปลว่า เข้าถึง หรือบรรลุ ได้เข้าถึง ได้รู้จัก ได้รู้แจ้งแทงตลอด **อริคโต** แปลว่า ได้บรรลุก็ได้ ได้เข้าถึง ธรรมะนี้อันเราได้บรรลุแล้ว ธรรมะที่พระองค์ได้บรรลุแล้วมีลักษณะ คือ

คมภีโร เป็นธรรมะที่ลึกซึ้ง ไม่ใช่ธรรมะที่ตื้นๆ ปฏิเสธความตื้น

ทุทฺทโส เป็นธรรมะที่เห็นได้ยาก เป็นธรรมะที่เห็นได้แต่เห็นยาก ธรรมะที่พระองค์ตรัสรู้ สามารถเห็นได้ รู้ได้แต่ยาก ไม่ใช่ได้เห็นง่ายๆ จะต้องมึนๆ บายมีวิธีที่เหมาะสมถูกต้องจึงจะเห็นได้

ทฺรฺนุโพโธ รู้ตามได้ยาก ธรรมะที่พระองค์ตรัสรู้ รู้ตามได้แต่ยาก พวกเราต้องทำใจไว้ก่อนว่า ถ้าเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า จะยาก อันไหนยากๆ มันก็เทดีเหมือนกัน เพราะฉะนั้น เป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้าที่สุดแล้ว เพราะยาก เป็นอันอื่นมันง่ายเกินไป ไหวๆ ก็ได้แล้ว แต่นี้ไหวก็ไม่ได้นะ ขอยังไม่ได้เลย ต้องทำเอาด้วย ทำให้

ถูกด้วยนะ ทำไม่ถูกก็ไม่ได้อีก ยากจริงๆ รู้ตามได้แต่ยาก

สนฺโต เป็นธรรมะที่สงบ

ปณฺนิโต เป็นธรรมะที่ประณีต

อตถกาวจโร เป็นธรรมะที่ไม่ใช่วิสัยของตักกะ ไม่ใช่อารมณ์ของการนึกคิดเอา จะนึกคิดธรรมะเอาไม่ได้ จะต้องปฏิบัติให้เหมาะสม ถูกต้องจนมีปัญหา มีดวงตาเห็นเอา จึงจะได้เห็นธรรมะจริงๆ

นินฺบุโณ เป็นธรรมะที่ละเอียดอ่อน

ปณฺจิตเวทนีโย อันบัณฑิตเท่านั้นจึงจะรู้ได้ คนพาลรู้ไม่ได้ คนพาลที่ยังทำอกุศลทำทุจริตต่างๆ ทำกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริตอยู่ ไม่อาจจะเห็นธรรมะเหล่านี้ได้ เห็นได้เฉพาะบัณฑิต ต้องเป็นคนดีและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ตั้งอยู่ในความดี ประพฤติปฏิบัติตามลำดับเท่านั้น บัณฑิตเท่านั้นจึงจะรู้ได้ คนพาลรู้ไม่ได้

ธรรมะที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ มีลักษณะ **คมภีโร** ลึกซึ้ง **ทุพฺทโส** เห็นได้ยาก **ทุรฺนุโพโธ** รู้ตามได้ยาก **สนฺโต** สงบ **ปณฺนิโต** ประณีต **อตถกาวจโร** ไม่ใช่วิสัยของการคิดนึกตรึกเอา **นินฺบุโณ** เป็นของละเอียดอ่อน **ปณฺจิตเวทนีโย** อันบัณฑิตเท่านั้นจะรู้ได้

อालยรามา โข ปนายํ ปชา อालยรตา อालยสมฺมุทิตา ส่วนประชา คือหมู่สัตว์นี้ ชาวโลกนี้ เป็นผู้ที่ยินดีในอาลัย รื่นเริงในอาลัย หมกมุ่นอยู่ในอาลัย

พระพุทธองค์ตรัสย้อนมาถึงพวกหมู่สัตว์ คือพวกเราทั้งหลาย รวมทั้งสัตว์อื่นๆ ด้วย เป็นพวกยินดีเพลิดเพลีนหมกมุ่นในอาลัย ห่วงหวังกังวลอยู่กับเรื่องต่างๆ ยินดีในสิ่งนั้นสิ่งนี้ที่คิดเอาว่าเป็นของตน ทั้งๆ ที่ไม่ใช่ของตัวเองสักอย่าง ห่วงสิ่งที่ไม่ใช่ของตัวเอง นั่นแหละ หมกมุ่นวุ่นวายอยู่ ห่วงสามี สามีเป็นของตัวเองไหม ไม่เป็น แต่ห่วง ลูกก็ไม่ใช่ของตัวเอง แต่ห่วง ห่วงบ้าน ห่วงทรัพย์สิน ห่วงที่ดิน กลัวมันจะหาย ทั้งๆ ที่ไม่ใช่ของตัวเองสักอย่าง ตัวเองไม่มีอะไรสักอย่างที่จะให้หาย ก็ห่วงว่ามันจะหาย ห่วงของที่ไม่มีว่ามันจะหาย กังตัวเองอยู่เหมือนกัน ไม่รู้จะทำจะยังง

ท่านทั้งหลายเกิดมา มีอะไรเป็นของตัวเองสักอย่างไหม ไม่มีสักอย่าง แต่กลัวมันหาย กลัวอะไรจะหายบ้างครับ บางคนกลัวเงินหาย กลัวนั้นหาย กลัวหน้าหาย คือกลัวเสียหน้าก็มี ลำบากลำบาก เรียกว่า เป็นคนที่ยินดีในอาลัย ห่วงใยกังวลสิ่งนั้นสิ่งนี้เยอะคนแบบนี้เห็นธรรมะไม่ได้ ต้องให้เลิกห่วงใยกังวลก่อน เลิกยินดีเพลิดเพลีนหมกมุ่นก่อน

ส่วนธรรมะของพระองค์เป็นอีกแบบหนึ่ง ผู้จะเห็นได้ ต้องเป็นคนที่มีจิตสงบ เป็นบัณฑิต มีสติ มีสมาธิ มีปัญญา จึงจะรู้ได้ ส่วนชาวประชาหมู่สัตว์โลกอย่างพวกเราทั้งหลาย มนุษย์ตาต่าๆ เป็นพวกที่ยินดีในอาลัย รื่นรมย์และหมกมุ่นอยู่ในอาลัย ไม่อาจจะเห็นได้

อालยรามาย โข ปน ปชาย อาลยรตาย อาลยสมมุติตาย
ทุกุทลั อิทิ จานั ฐานะอันนี อ้นหมู่สัตว์ผู้ที่ยินดีในอาลัย รื่นรมย์อยู่
ในอาลัย หมกมุ่นอยู่ในอาลัยเห็นได้ยาก

ยทิหิ อิทปะปัจจยตา ปฏิจจสมุปปาโท ได้แก่ อิทปะปัจจยตา ปฏิจจสมุปบาท

อิตปะปัจจยตาปฏิจจสมุปบาท เป็นฐานะที่เห็นได้ยาก สำหรับ
หมู่สัตว์ที่ยังยินดี หมกมุ่น และเพลิดเพลินอยู่ในอาลัย ยังติดขัด
ข้องกับกามคุณต่างๆ อยู่ เพราะฉะนั้น พวกเราต้องไปฝึกปฏิบัติ
สติสัมปชัญญะ ฝึกสมาธิ ให้หมดอาลัย มีจิตตั้งมั่น จึงจะได้มีโอกาส
เห็นบ้าง เนื่องจากว่าธรรมะที่พระพุทธรองค์ตรัสรู้ เห็นได้อยู่แต่ยาก
รู้ตามได้แต่ยาก จึงต้องไปฝึกไปหัด ถ้าจะใช้จิตอย่างเดิม ใช้วิถีชีวิต
อย่างเดิม เพลินอยู่กับอาลัย หมกมุ่นอยู่กับกามคุณ **ไม่คิดเนกขัมมะ**
ไม่อยู่กายวิเวก อย่างนั้นไม่ได้เห็น เนื่องจากว่าสิ่งที่พระองค์ตรัสรู้
นั้น เห็นได้ยาก มันเป็นอย่างนี้เป็นธรรมดา พวกเราที่รักการปฏิบัติ
ธรรม อยากจะรู้ธรรม อยากเห็นธรรม แต่ใช้ชีวิตอย่างเดิม อย่างนั้น
หมดสิทธิ์เลย จะต้องทำแบบใหม่ ฝึกหัดจิตใจใหม่ จึงจะมีโอกาส
ได้เห็น

พระองค์ตรัสฐานะที่เห็นได้ยาก อันที่หนึ่ง คือ อิตปะปัจจยตา
ปฏิจจสมุปบาท เป็นธรรมะที่พระองค์ตรัสรู้ ซึ่งหมู่สัตว์เห็นได้ยาก
เนื่องจากว่ายังมีความเพลิดเพลินยินดีหมกมุ่นในอาลัย

อีกฐานะหนึ่งที่เห็นได้ยากเหมือนกัน พระองค์ตรัสต่อไปว่า
อิทมปิ โข จานิ ทุทสึ และแม้อีกฐานะนี้ก็เห็นได้ยากเช่นกัน
ยทิหิ สัพพสงฺขารสมโถ ได้แก่ ความสงบระงับของสังขารทั้งปวง
อิตปะปัจจยตาปฏิจจสมุปบาทแสดงเรื่องสังขาร มีอีกอย่างหนึ่งที่

พระองค์ตรัสรู้ คือความสงบระงับของสังขารทั้งปวง

สพฺพุปฺปิณฺณิสฺสคฺโค ความสลัดคืนอุปธิทั้งปวง

ตณฺหาคฺโข ความสิ้นแห่งตัณหา

วิราโค ความคลายกำหนด คลายความติด คลายความยึดถือ

นิโรโธ ความดับสนิท ไม่มีการเกิดอีก เพราะหมดเชื้อ หมดเหตุ หมดเงื่อนไข ดับแล้วไม่เกิดอีก ไม่มีอีก

นิพพานํ คือพระนิพพาน

ถ้าสรุปตามพระสูตรนี้ ธรรมะที่พระองค์ตรัสรู้ มีอยู่ ๒ อย่าง อย่างที่หนึ่ง คือ อิทัปปัจจยตาปฏิจจสมุปบาท ซึ่งเป็นธรรมะฝ่ายสังขาร อีกอย่างหนึ่ง คือเป็นธรรมะฝ่ายระงับสงบสังขาร เป็นความสิ้นตัณหา เป็นความคลายกำหนด เป็นความดับ คือนิพพาน ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ก็เลยมีอยู่ ๒ ประการ คือ อิทัปปัจจยตาปฏิจจสมุปบาท กับ นิพพาน

เมื่อกัณนี้ ผมได้พูดถึงธรรมะ ๒ ชื่อเพิ่มขึ้นมาอีก คือคำว่า สังขาร กับ นิพพาน หรือเรียกเป็น สังขตตะ กับ อสังขตตะ ท่านไหนที่ได้ศึกษาธรรมะมาเยอะแล้วก็คงจะไม่งง บางท่านศึกษาธรรมะมาอย่างไม่เยอะก็อาจจะงงบ้าง ผมจะยกสังขตลักษณะ กับ อสังขตลักษณะ มาแสดงให้เห็นดู จะได้พอเข้าใจสิ่งที่พระพุทธองค์ตรัสรู้

อิทัปปัจจยตาปฏิจจสมุปบาทแสดงความเป็นไปของสังขาร สังขตธรรมทั้งหลายที่เป็นไป สังขตตะ มันเป็นอย่างไ มันมีลักษณะ

อย่างไร นิพพานเป็น **อสังขตะ** เป็นความสงบระงับของสังขารทั้งปวง ที่ว่าไม่ปรุงไม่แต่ง มีลักษณะอย่างไร จะยกพระสูตรมาแสดงนิดหน่อย ให้พอเข้าใจเป็นเบื้องต้น

ใน **อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต สังขตลักขณสูตร** เล่ม ๒๐ ข้อ ๔๗ พระพุทธองค์ตรัสว่า

ตีณิมานิ ภิกขเว สงฺขตสฺส สงฺขตลกฺขณานิ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย **สังขตลักขณะ**แห่งสังขตธรรม ๓ ประการเหล่านี้ **สังขตลักขณะ**ของสิ่งที่เป็นสังขตะ เป็นลักษณะของสิ่งที่ปรุงแต่งขึ้น แสดงว่ามันเป็นของปรุงแต่ง มันมีเงื่อนไขให้เกิดขึ้น **ตัวลักษณะ**ที่บ่งชี้ว่ามันเป็นสังขตธรรม **สังขตลักขณะ**แห่งสังขตธรรม มี ๓ ประการ

กตมานิ ตีณิ ๓ ประการอะไรบ้าง

อุปฺปาโท ปญฺญาติ คือ **ความเกิดปรากฏ** มีความเกิดปรากฏให้เห็น

วโย ปญฺญาติ **ความสิ้นไปปรากฏ** สังขตธรรมนี้มีความเกิดปรากฏ และมีความสิ้นไปปรากฏ อะไรก็ตามที่ปรากฏว่า โสลดมา และหายไป นั่นเป็นสังขตธรรม มันมีสังขตลักขณะ

จิตฺตสฺส อณฺเฏตฺตํ ปญฺญาติ เมื่อขณะดำรงอยู่ **ความเป็น**อย่างอื่นก็ปรากฏ ในขณะที่ดำรงอยู่ ปรากฏความเป็นอย่างอื่นคือ **ความเสื่อมจากเดิม** ไม่เหมือนเดิม **คร่ำคร่าลง** **แก่ลง** **เก่าลง** **หมองลง** เป็นต้น

อณฺณตตํ คือ ความเป็นอย่างอื่น ความไม่เหมือนเดิม อย่างเส้นผมบนหัว ก็ไม่เท่าเดิมมัน ยาวขึ้นกว่าเดิม มันไม่เหมือนเดิม ปรากฏเป็นอย่างอื่น แต่เดิมเคยขาวครึ่งหัว ต่อมาขาวเกือบเต็มแล้ว ต่อมาก็ขาวจนเต็มหัวจริงๆ อย่างนี้เรียกว่า เส้นผมเป็นสังขตธรรม เพราะแสดงสังขตลักษณะ หนึ่งปรากฏอาการไม่เหมือนเดิม เหี่ยวยุบ มีริ้วรอย เล็บมันงอกได้ เรียกว่าเป็นสังขตะ เมื่อดำรงอยู่ความเป็นอย่างอื่นปรากฏ

อิมานิ โข ภิกฺขเว ตีณิ สงฺขตสฺส สงฺขตลกฺขณานิ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สังขตลักษณะของสังขตธรรม ๓ ประการเหล่านี้แล

ต่อมาที่ตรงกันข้าม **อสังขตะ** ภาวะที่ไม่มีการปรุงแต่ง ตรงข้ามกับสังขตะ เป็นความสงบระงับของสังขารทั้งหลาย นิโรธ หรือ นิพพาน มีลักษณะอย่างไร

ใน **อังฺคุตฺตนิคาย ติกนิบาต อสังขตลกฺขณสูตร** เล่ม ๒๐ ข้อ ๔๘ พระพุทธองค์ตรัสว่า

ตีณิมานิ ภิกฺขเว อสงฺขตสฺส อสงฺขตลกฺขณานิ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อสังขตลักษณะของอสังขตธรรม ๓ ประการเหล่านี้ อสังขตธรรมก็มีลักษณะที่แสดงว่าเป็นอสังขตะอยู่ ๓ ประการ

กตมานิ ตีณิ ๓ ประการอะไรบ้าง

น อุปปาโท ปญฺญาติ ความเกิดไม่ปรากฏ ไม่มีความเกิด ไม่มีการไหลขึ้นมา

น วโย ปญฺญาติ ความสิ้นไปไม่ปรากฏ ไม่ปรากฏความสิ้นไป ไม่เกิดและไม่สิ้นไป ไม่เกิดและไม่ดับ

น จิตฺตส อภยถตฺตํ ปญฺญาติ เมื่อดำรงอยู่ ความเป็นอย่างอื่นย่อมไม่ปรากฏ ไม่ปรากฏว่าเป็นอย่างอื่น เป็นอย่างนั้น เทียงแท้ คงเดิม ไม่มีใหม่เพราะไม่ได้เกิด ไม่มีเก่า เพราะไม่มีเสื่อม และไม่เป็นอย่างอื่นไป

ฉะนั้น อสังขตธรรม หรือนิพพาน มีแต่ความดำรงอยู่อย่างเดียว ความเกิดไม่ปรากฏ ความสิ้นไปไม่ปรากฏ และเมื่อดำรงอยู่ ความเป็นอย่างอื่นไม่ปรากฏ หมายถึงว่ามันแน่นอน เทียงแท้ นิ่งอยู่ และไม่เสื่อม เป็นอย่างเดิมตลอดมาและเป็นอย่างเดิมตลอดไป ในขณะที่ตั้งอยู่ความเป็นอย่างอื่นไม่ปรากฏ นิพพานมีอยู่ตลอดมาและจะมีอยู่ตลอดไป ไม่ปรากฏความเสื่อมเลย **ไม่ปรากฏความเกิดและความดับ** สิ่งที่จะดำรงอยู่ตลอดไปก็คือสิ่งที่ไม่เกิดไม่ดับ

สิ่งที่มีความเกิดจะไม่มีวันอยู่กับเราตลอดไป มันเป็นอย่างนั้นอย่างพวกเราทั้งหลาย เกิดมาก็ไม่ได้หอบเอาสามีมามาด้วย สามีมามาเอาทีหลัง ไม่รู้ว่าใครจะสิ้นไปก่อน เพราะเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นสิ่งไม่แน่นอน สิ่งที่แน่นอนต้องเป็นของไม่เกิด เป็นของไม่เสื่อมไป ไม่สิ้นไป เป็นของที่ตั้งอยู่ เมื่อตั้งอยู่ความเป็นอย่างอื่นไม่ปรากฏ คือพระนิพพาน

ท่านจึงว่านิพพานเป็นของเที่ยง เป็นของคงที่ คงทน ไม่มีการเสื่อม และไม่มีการเกิด ไม่สิ้นไปด้วย เพราะมีอสังขตลักษณะ ๓ ประการนี้แหละ

(๑) น อุปปาโท ปญญาติ ความเกิดย่อมไม่ปรากฏ

(๒) น วโย ปญญาติ ความสิ้นไปย่อมไม่ปรากฏ

(๓) น จิตตส อภยถตตํ ปญญาติ เมื่อตั้งอยู่ ความเป็นอย่างอื่นย่อมไม่ปรากฏ

พระนิพพานจึงตั้งอยู่และไม่เสื่อมเลย ตั้งอยู่ตลอดมาและตลอดไป ไม่ปรากฏความเสื่อม สิ่งที่มีอยู่ตลอดก็คือนิพพาน ส่วนสิ่งที่ไม่มีความอยู่ตลอดคือสังขารทั้งหลาย แต่ทั้งๆ ที่นิพพานมีอยู่ตลอดมาและไม่เสื่อม เราก็ไม่เคยเห็นเลย ที่ไม่เคยเห็น ไม่ใช่ไม่มีนิพพาน เพราะไม่มีตา

เพราะฉะนั้น พวกเราเลยต้องพากันมาฝึกตา เพื่อให้เข้าถึงนิพพาน ตัวที่ขวางไม่ให้เข้าถึงก็คือตัณหา ใครลึนตัณหาก็ก้าวถึงนิพพาน ก็มีเท่านั้นแหละ หลักการมีเท่านั้น ถ้ายังไม่ลึนตัณหา มีตัวตนค้างอยู่ มีเรา มีของเรา ห่วงตัวเรา ก็ไม่ถึงนิพพาน เพราะมันขวางทางไปนิพพาน ผู้ที่ถึงนิพพานเลยต้องลึนตัณหา คือพระอรหันต์ ลึนตัณหา หมดยตัณหาเข้าถึงนิพพาน

อิมานิ โข ภิกขเว ติณิ อสงขตสฺส อสงขตลกฺขณานิ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อสังขตลักษณะของอสังขตธรรม ๓ ประการเหล่านี้แล

ฉะนั้น ที่ผมยกมาในเบื้องต้นนี้ก็พูดถึง กฎที่ไม่ขึ้นกับการ
ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ไม่ขึ้นกับการอุบัติของพระตถาคต ๔ กฎ
ต่อมาก็พูดถึงธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ๒ อย่าง ต่อมาชุดที่ ๓
กล่าวถึงธรรมะที่พระพุทธเจ้ายกขึ้นแสดงเป็นสัจจะ หมายถึง สัจจะ
ชุดนี้จะมีเฉพาะตอนที่พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นแล้วเท่านั้น พระพุทธเจ้า
ทั้งหลายทรงยกขึ้นมาแสดงด้วยพระองค์เอง เป็นสามกกังสิกธรรม
เทศนา ซึ่งก็เป็นความจริงตามธรรมชาตินั้นแหละ แต่พระองค์
ทรงตั้งขึ้นเป็นหมวดธรรม เพื่อมาแสดงแก่สาวก เรียกว่า ธรรมะ
ที่พระพุทธเจ้ายกขึ้นแสดงเป็นสัจจะ อันนี้หลายท่านคงรู้จักดี
อริยสัจ ๔ และต่อไป ชุดที่ ๔ มี ธรรมทั้งปวง ๑๐ ประการ ตอน
นี้ให้ท่านพักสักครู่ก่อนนะครับ

รู้จัก แจ้งธรรม ตอนที่ ๑ (ช่วงที่ ๒)

โดย อ.สุภีร์ ทุมทอง

วันอาทิตย์ที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๘

เวลา ๑๓.๓๐ - ๑๖.๐๐ น.

ชั้น ๒ ห้องสรวัดศีลธรรมะเรียดออร์ อาคารบุญยง ว่องวานิช
ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

สำหรับวันนี้ ผมมาบรรยายในหัวข้อ “รู้กฎ แจ้งธรรม” รู้กฎ เกณฑ์ ระเบียบ หรือข้อกำหนดแน่นอน ที่มันเป็นอย่างนั้น ทำให้ เข้าใจธรรมะได้ชัดเจน การบรรยายชุดนี้จะมี ๒ ครั้ง ในตอนนี้ครั้งแรก ได้พูดถึงกฎใหญ่ๆ กฎหลักๆ และธรรมะใหญ่ๆ ธรรมะหลักๆ เพื่อว่าจะค่อยๆ รวมลงสู่ธรรมะข้อประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้สามารถ นำไปศึกษาต่อไปได้

เบื้องต้นได้กล่าวถึง **กฎที่ไม่ขึ้นกับการปฏิบัติของพระตถาคต** มีอยู่ ๔ กฎด้วยกัน คือ **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา, สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา, สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา และ อิหปฺปจฺยตาปฏิจฺจสมุပ္บาท** นี้พูดถึงตัวกฎที่ไม่ขึ้นกับการปฏิบัติของพระตถาคต

ส่วนธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้มีอยู่ ๒ ประการ อย่างที่ ๑ คือ **อิหปฺปจฺยตาปฏิจฺจสมุပ္บาท** แสดงความหมุนวน เชื่อมโยง เป็นไป เป็นเหตุปัจจัยต่อกันไปของสังขาร เป็นความเกิดขึ้นของกองทุกข์ล้วนๆ อย่างที่ ๒ คือ ความสงบระงับสังขาร คือ **นิพพาน** พระองค์ทรงรู้แจ้งทั้งโลก ทั้งเหนือโลกด้วย ทั้งสังขาร ทั้งนิพพาน ทั้งสังขตธรรม ทั้งอสังขตธรรม ทั้งหมดล้วนเป็นธรรมะ โดยมีลักษณะของสังขตะ ๓ ประการ และลักษณะของอสังขตะ ๓ ประการ อย่างที่กล่าวไปแล้ว

๓. ธรรมะที่พระพุทธเจ้ายกขึ้นแสดงเป็นสังขะ

เมื่อพระพุทธองค์ตรัสรู้แล้ว พระองค์ทรงได้ยกธรรมะขึ้นมาแสดงเป็นสังขะ ที่พวกเราทราบกันดี จึงได้ตั้งเป็นชุดที่ ๓ คือ **ธรรมะที่พระพุทธเจ้ายกขึ้นแสดงเป็นสังขะ** ที่มันเป็นอย่างนั้น เพราะว่ามันเป็นอย่างนั้น มันไม่เป็นอย่างอื่น พวกเราเป็นสาวก ได้ปฏิบัติตาม ได้รู้จักสังขะอันนี้ เข้าถึงสังขะอันนี้ ทะลุปรุโปร่งอันนี้ ก็จะได้บรรลุธรรม คือ **อริยสัจ ๔** นั่นเอง

ใน **สังยุตตนิกาย มหาวรรค ตลสูตร** พระไตรปิฎก เล่ม ๑๙ ข้อ ๑๐๙๐ พระพุทธองค์ตรัสว่า

จตตาริมานิ ภิกขเว ตถานิ อวิตถานิ อนนฺถณฺทานิ ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย ธรรมะ ๔ ประการเหล่านี้ มีลักษณะเป็นเช่นนั้น ไม่เพี้ยนจากความเป็นเช่นนั้น หรือแปลว่า ไม่ใช่ว่าไม่เป็นเช่นนั้น ไม่เป็นอย่างอื่น คำบาลี ๓ คำนี้ ท่านทั้งหลายก็คงคุ้นมาจากกฎต่างๆ นั่นแหละ ในตอนที่แสดง กฎที่ไม่ขึ้นกับการอุปบัติของพระตถาคต ก็จะมีคำว่า **ตถตา อวิตถตา อนนฺถณฺตา**

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงยกสังขะ ๔ ขึ้นมาแสดง พระองค์ก็ทรงใช้คำเหล่านี้มาขยายความสังขะ ทรงยกขึ้นแสดงโดยความเป็นสังขะที่มันเป็นอย่างนั้น มันเป็นกฎเหมือนกัน แต่เป็นกฎที่พระองค์ตั้งขึ้นมาเพื่อแสดงแก่สาวก สาวกที่ยังมีกิเลสอย่างพวกเราทั้งหลาย ให้ปฏิบัติเพื่อรู้สังขะนี้ พอรู้อันนี้แล้วก็จบ หมดกิเลส เมื่อหมด

กิเลส ก็ไม่มีเรื่องที่ต้องทำอีกต่อไปแล้ว พระองค์ทรงตั้งขึ้นมาจากความจริงที่มันมีอยู่ในธรรมชาตินั้นแหละ เอาเฉพาะที่มีประโยชน์ต่อสาวกมาแสดง ไม่เอามาเยอะ ไม่ต้องไปรู้ทั้งหมด ไม่ต้องไปรู้เยอะ รู้อันเฉพาะที่มีประโยชน์ และทำให้หมดกิเลสได้ ตั้งขึ้นมาเป็นสังขะ เป็นความจริงที่จำเป็นต้องรู้ คืออริยสังข ๔ นั่นเอง พระองค์ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรมะหรือสังขะ ๔ ประการเหล่านี้ มีลักษณะเป็นเช่นนั้น ไม่ใช่ว่าไม่เป็นเช่นนั้น หรือไม่เพี้ยนจากความ เป็นเช่นนั้น และไม่เป็นอย่างอื่น

กตมานิ จตตาริ ๔ ประการอะไรบ้าง

“อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ภิกฺขเว ตถเมตํ อวิตถเมตํ อนนฺนตถเมตํ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย คือสังขะข้อที่ ๑ ว่า “นี่เป็นทุกข์” ดังนี้ มัน เป็นเช่นนั้น ไม่ใช่ว่าไม่เป็นเช่นนั้น มันไม่เป็นอย่างอื่น ทุกข์มัน ก็เป็นเช่นนั้น มันเป็นอย่างนั้น เพราะมันเป็นทุกข์ มันไม่เพี้ยนจากความ เป็นทุกข์ มันไม่เป็นอื่นจากความ เป็นทุกข์ พอเราเข้าใจ อย่างนี้ เราก็ศึกษาต่อไปว่า ทุกข์คืออะไร ก็ให้อยู่ในเนื้อความ ใน บทขยายแสดงสังขะอันนี้ ที่เราศึกษาเพื่อให้อันนี้รู้ว่ามันเป็นอย่างนั้น คือมันเป็นทุกข์อย่างนั้น

ท่านไหนได้ศึกษาเรื่องอริยสังข ๔ มาแล้ว ก็จะทราบ ว่า อุปาทานขันธทั้ง ๕ เป็นตัวทุกข์ เพราะมันเป็นเช่นนั้นแหละ มัน ไม่เพี้ยนจากความ เป็นเช่นนั้น อุปาทานขันธ ๕ จะเปลี่ยน ให้มันเป็น สุขหรือจะเปลี่ยนให้มันเป็นคน เป็นหญิงหรือเป็นชาย อันนี้ไม่ได้

เพราะมันไม่เพี้ยน มันไม่เป็นอย่างอื่น มันต้องเป็นทุกอย่างแน่นอน
มันเป็นสัจจะ ก็เหมือนกับมันเป็นกฎนั่นเอง แต่ไม่ใช่กฎที่มีอยู่ตาม
ธรรมชาติ เป็นกฎที่พระพุทธเจ้าตั้งขึ้นมาเป็นสัจจะ เพื่อสอนพวกเรา
ที่เป็นสาวก โดยใช้ข้อเท็จจริงในธรรมชาติมาวางระเบียบใหม่ เพื่อ
ให้เรา รู้เฉพาะอันที่จำเป็น อันที่ไม่จำเป็นมันมีเยอะ ไม่ต้องรู้ก็ได้
รู้เฉพาะอันที่จำเป็นและก็เพียงพอจะทำให้หมดกิเลส คือ รู้
อริยสัจ ๔

สิ่งไม่เที่ยงมีอยู่เต็มโลก ไม่ต้องไปรู้หมดก็ได้ รู้แค่ไม่กี่อันที่
มันไม่เที่ยง และเอาเฉพาะที่มันพันทุกข์ สิ่งที่เกิดจากเหตุปัจจัย
หลักวิชาการต่างๆ ในโลก สังขารทั้งหลาย หลักวิชาการแพทย์ก็ดี
วิศวกรรมก็ดี วิทยาศาสตร์ อะไรก็ดี มันก็เกิดจากเหตุปัจจัย เป็น
ของไม่แน่นอนทั้งนั้น ของไม่เที่ยงนั้นแหละมันสร้างของไม่เที่ยง
ถนนก็เป็นของไม่เที่ยงเกิดจากก้อนหินที่เป็นของไม่เที่ยง ถ้าก้อนหิน
มันเที่ยงมันก็สร้างถนนไม่ได้ ก้อนหินต้องไม่เที่ยงก่อน ต้องแตก
ออกมาก่อน จึงเอามาสร้างของไม่เที่ยงได้ มันเป็นไปตามเงื่อนไข
อย่างนี้ แต่อันนี้ไปเรียนมันก็ไม่หมดทุกข์ เอามาใช้ประโยชน์ได้บ้าง
แต่ไม่หมดกิเลส ฉะนั้น เอาเฉพาะอันที่จำเป็นวางขึ้นมาเป็นสัจจะ
จะได้ไม่เรียนมากเกินไปจนความจำเป็น ถ้าเรียนมาก มันก็จะมากเกินไป
คงตายก่อน ฉะนั้น ไม่ต้องเรียนมาก เรียนน้อยๆ เรียนสัจจะ ๔ ก็พอ

พระองค์ทรงวางระบบขึ้นมาเป็นสัจจะ ฉะนั้น มีทั้งสัจจะที่เป็นไปโดยธรรมชาติไม่ขึ้นกับการอุปถัมภ์ของพระตถาคต มันเป็น

อย่างนั้น เยอะไปหมด สัพพสังขารมันเป็นอย่างนั้น เราไม่ต้องรู้ไปหมด และธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ มันลึกซึ้งเหลือเกิน เราก็ไม่ต้องรู้ทั้งหมด เอาเฉพาะสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นมาเป็นสัจจะแสดงแก่สาวกก็พอ แต่สัจจะที่พระองค์ทรงยกขึ้นมาก็คือมีพื้นฐานมาจากข้อเท็จจริงในธรรมชาตินั่นเอง ผมจึงได้ยก ชุด ๑ กับ ชุด ๒ มาก่อน ชุดที่ ๓ ก็เลยตามมา ท่านลองพิจารณาดู จะได้เข้าใจสัจจะลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ถ้าเราพิจารณา อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เราก็พิจารณาให้เห็นว่า นี่มันเป็นทุกข์เท่านั้นแหละ เราไม่ได้พิจารณาอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เพื่อที่จะได้ปัญญาอะไรมากมาย หรือเพื่อจะเอาไปทำอะไรอย่างอื่น แต่พิจารณาเพื่อจะให้หยั่งลงสู่ความจริงว่า นี่มันเป็นทุกข์ สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดไม่เที่ยงเป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา มันก็ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา มันเป็นทุกข์ มันเป็นอย่างนั้นแหละ มันไม่เพี้ยนจากความเป็นอย่างนั้น มันไม่เป็นอย่างอื่นจากความเป็นอย่างนั้น ฉะนั้น จะรู้สิ่งไม่เที่ยงเยอะเท่าไรก็ตาม ท้ายที่สุดเราต้องการรวบว่า นี่มันเป็นทุกข์อย่างนั้น ไม่ต้องการรู้อะไรมากกว่านี้หรอก ถ้ารู้อย่างนี้ มันจะหมดกิเลส ถ้าไม่รู้แบบนี้ แม้จะรู้อะไรเยอะแยะมากมาย รู้วิธีสร้างนั่นสร้างนี่ เยอะแยะหลากหลาย รู้ของไม่เที่ยงมากมายก็ไม่พ้นทุกข์ ต้องรู้สัจจะ ๔

ข้อที่ ๒ “อัย ทุกฺขสมุทโย”ติ ตถเมตํ อวิตถเมตํ อนนฺถเมตํ
สัจจะความจริงว่า “นี้ทุกฺขสมุทโย” ข้อนี้มันก็เป็นเช่นนั้น คือค้นหา
มันเป็นเหตุเกิดทุกข์ มันก็เป็นเช่นนั้นแหละ มันไม่ใช่ว่าไม่เป็นเช่นนั้น
มันไม่เพี้ยนจากความเป็นเช่นนั้น

อวิตถเมตํ แยกเป็น **เอตํ** แปลว่า นั่น คือสิ่งนั้นนั่นแหละ ค้นหา
นั่น **อวิตถํ** แปลว่า ไม่เพี้ยนจากความเป็นอย่างนั้น หมายความว่า
ค้นหามันเป็นเหตุเกิดทุกข์ มันก็เป็นเหตุเกิดทุกข์ เพราะมันเป็นเหตุ
เกิดทุกข์ มันไม่อาจจะเปลี่ยนเป็นเหตุเกิดสุข ไม่อาจจะเปลี่ยนเป็น
ตัวตน ไม่อาจจะเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นไปได้ มันไม่เพี้ยนจากนี้ไปได้

อนนฺถเมตํ แยกเป็น **เอตํ** นั่น **อนนฺถํ** ไม่เป็นอย่างอื่น
ไปจากอันนี้ พระองค์ทรงใช้คำขึ้นมาเพื่อแสดงให้เห็นมันคงแนบแน่น
ให้เราเห็นชัดว่า ต้องเป็นอย่างนั้นจริงๆ ไม่เพี้ยนจากความเป็น
อย่างนั้น และไม่เป็นอย่างอื่น อุปาทานชั้นที่ ๕ ต้องเป็นทุกข์
เพราะมันเป็นทุกข์ มันไม่แปรเปลี่ยนไปจากอย่างนี้ ไม่เป็นอย่างอื่น
จากนี้ ตัณหาเป็นเหตุเกิดทุกข์ ก็ต้องเป็นเหตุเกิดทุกข์ ความรัก
ตัวตน รักตัวเองเป็นเหตุเกิดทุกข์ ก็ต้องเป็นเหตุเกิดทุกข์ ไม่เพี้ยน
จากนี้และไม่เป็นอย่างอื่นจากนี้ รักตัวเองแล้วจะสบาย รักตัวเอง
แล้วจะสุข รักตัวเองแล้วจะดี อย่างนี้เป็นไปไม่ได้ เพราะไม่ใช่
สัจจะ ถ้าเป็นสัจจะ รักตัวเอง ความรักตัวตนมันเป็นเหตุเกิดทุกข์
มันก็ต้องเป็นเหตุเกิดทุกข์ ถ้ายังรักตัวเองอยู่ ก็ต้องเกิดทุกข์ ต้อง
เกิดใหม่ ท่านทั้งหลายก็เหมือนกัน ถ้ายังรักตัวเอง ห่วงหวงตัวเอง

อยู่อย่างนั้นอย่างนี้ รักตัวเองอยู่ก็เกิดใหม่ รักตัวเองมากก็เกิดมาก รักตัวเองเท่าฟ้าก็เกิดเท่าฟ้าเหมือนกัน มันเป็นอย่างนั้นแหละ รักเท่าไหนมันก็ทุกข์เท่านั้น โดยธรรมชาติ มันเป็นอย่างนั้น มันเป็นความจริงที่ไม่อาจจะเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น ไม่ใช่ว่ารักบางอย่างทำให้เกิดสุข รักบางอย่างทำให้เกิดทุกข์ ไม่ใช่อย่างนั้น แต่ว่ารักอันไหน มันก็ทุกข์หมดเลย มันเป็นสัจจะอย่างนี้

ข้อที่ ๓ “อัย ทุกขนิโรธ”ติ ตถเมตํ อวิตถเมตํ อนนถถเมตํ สัจจะชื่อว่า “นี่เป็นทุกขนิโรธ” ข้อนี้ก็เป็นอย่างนั้น ไม่ใช่ว่าไม่เป็นเช่นนั้น ไม่เพี้ยนจากความเป็นเช่นนั้น ไม่เป็นอย่างอื่นจากความเป็นอย่างนั้น **ทุกขนิโรธ** คือพระนิพพาน ความดับของทุกข์ ไม่มีทุกข์ ไม่มีทุกข์เกิด ดับตัณหา สิ้นตัณหา **หมดเหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ก็ไม่เกิด ทุกข์ก็ไม่เกิด** ก็คือพระนิพพาน

ความดับทุกข์คือพระนิพพานก็ต้องเป็นอย่างนี้ ความดับทุกข์จะเป็นอย่างอื่นไปก็ไม่ได้ ไม่เพี้ยนจากความเป็นอย่างนั้น และไม่เป็นอย่างอื่น พระพุทธองค์ทรงใช้คำเพื่อแสดงความเป็นสัจจะเป็นธรรมะที่พระองค์ยกขึ้นมาแสดงสำหรับพวกเราที่เป็นสาวก

ฉะนั้น พวกเราที่เป็นสาวกต้องเข้าใจธรรมะหมวดนี้ให้ดีๆ และไปปฏิบัติให้ตรงตามหมวดนี้ ถึงแม้จะเรียนศึกษาเยอะเยอะขนาดไหน แยกละเอียดมาขนาดไหนก็ตาม จะต้องรวมลงมาในสัจจะทั้ง ๔ นี้ ถ้าไม่เห็นสัจจะนี้ ไปเห็นอย่างอื่น มันก็ไม่หมดทุกข์ ไม่หมดกิเลส จะต้องให้เห็นสัจจะอันนี้ให้ได้ ส่วนจะเห็นอย่างไร

อันนี้ที่ท่านทั้งหลายก็ไปศึกษาเพิ่มเติม ผมมาพูดเพื่อให้รู้จักกฎเกณฑ์ที่สำคัญๆ ท่านจะได้แจ้งในธรรมะ ถ้าแจ้งเลยก็ดีไป ถ้ายังไม่แจ้งอย่างน้อยก็ได้เป็นหลักการเอาไว้ไปศึกษาต่อไป

ต่อไปข้อที่ ๔ “อัยมฺ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ ตถเมตํ อวิตถเมตํ อนนฺถเมตํ สัจจะชื่อว่า “นี้ทุกฺขนิโรธคามินีปฏิบัติปทา” นี้มันก็เป็นเช่นนั้นแหละ ไม่ใช่ว่าไม่เป็นเช่นนั้น มันไม่เป็นอย่างอื่น จากความเป็นอย่างนั้น คือ อริยมรรคอันประกอบไปด้วยองค์ ๘ ประการ นี่เท่านั้น เป็นทุกฺขนิโรธคามินีปฏิบัติปทา มันเป็นอย่างนั้นแหละ มันไม่เป็นอย่างอื่น ไม่มีทางอื่นจากอันนี้เลย ไม่เพี้ยนจากอันนี้ไปได้ ไม่ใช่ว่าคุณไม่อยากจะป็นทุกข์ คุณก็ไปหาพระมาสวด อย่างนั้นมันก็ผิดเพี้ยนไป ถ้าไม่อยากจะทุกข์ อยากจะถึงความพ้นทุกข์ ก็ต้องใช้อริยมรรคอันประกอบไปด้วยองค์ ๘ ประการ อย่างนี้จึงจะถูกต้อง อยากจะพ้นทุกข์ พ้นโศก พ้นโรค พ้นภัย พ้นเคราะห์ พ้นเสนียดจัญไรทั้งหลายทุกประการ ก็ต้องปฏิบัติอริยมรรคมีองค์ ๘ อยากจะหมดทุกข์ หมดโศก ไม่ใช่ไปหาบทสวดมาสวด ไม่ใช่อย่างนั้น บางคนสวดจนเกือบตาย จนจะตายจริงแล้ว เกือบตายแล้ว ดินะที่ติดเกือบไว้ ถ้าไม่ติดเกือบ ตายจริงๆ ตายด้วยความโง่ ก็เกิดวนเวียนไป

ท่านทั้งหลายต้องมาเรียน จะได้มีความรู้ ถ้าไม่เรียนไม่รู้ ต้องเรียนถึงจะรู้อย่างน้อยก็จะได้รู้สัจจะว่า ถ้าอยากจะพ้นทุกข์ พ้นโศก พ้นโรค พ้นภัย ต้องอริยมรรคมีองค์ ๘ อย่างนี้ อย่างน้อยก็ได้รู้ดีกว่า

ไม่รู้อีก บางคนตายด้วยความไม่รู้ นึกว่าสวดแล้ว จะรอดพ้น สวด
กำแพงแก้วทั้ง ๗ ชั้นป้องกันห้อมล้อม แล้วเราจะปลอดภัย ลืมนึก
ไปว่าถ้ากำแพง ๗ ชั้นล้อมไว้อย่างนั้นแล้ว เกิดซอกขึ้นมา ออกไม่ได้
จะหนีขนาดไหน ไปอยู่ในกำแพงตั้ง ๗ ชั้น ถ้าหายใจไม่ออกขึ้นมา
จะเป็นยังไง ลืมนึกไป จ้องแต่จะเอากำแพงหลายชั้นเกินไป ถ้าไฟ
ไหม้บ้าน รถดับเพลิงเข้าไม่ได้ เพราะกำแพงเยอะไปจะเป็นยังไง
รถพยาบาลมาช่วยไม่ทัน ไปโรงพยาบาลไม่ทันจะเป็นยังไง เพราะ
ฉะนั้น กำแพงชั้นเดียวก็น่าจะพอแล้ว แต่เขาก็สวดอยู่นั้นแหละ อัน
นี้เรียกว่าคนไม่รู้เรื่องก็หลงไป ฉะนั้น ทางดับทุกข์ ทางจะหมดทุกข์
คืออริยมรรคมีองค์ ๘ มันต้องเป็นอย่างนี้ มันไม่เป็นอย่างอื่นหรือ
ที่มันเป็นแบบนี้ เพราะมันเป็นเช่นนั้น มันไม่เพี้ยนจากความเป็น
เช่นนั้น ไม่เป็นอย่างอื่นจากนั้นเลย

นี่เป็นธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงเป็นสัจจะด้วย
พระองค์เอง **ต้องมีพระพุทธเจ้าจึงจะมีสัจจะอันนี้ มีมรรค มี
หนทาง มีผู้บอก มีผู้สอนในเรื่องนี้** ส่วนสิ่งไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่
ตัวตน และเวียนว่ายตายเกิด มันก็มีมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว มันเป็น
อย่างนั้น ไม่มีพระพุทธเจ้าอุบัติก็เป็นอย่างนั้น แต่อริยสัจ ๔ ต้อง
ตอนพระพุทธเจ้าอุบัติ พระองค์ตรัสรู้สัจจะ จึงมาตั้งระบบขึ้น เพื่อ
เอามาสอนพวกสาวก

สัจจะ ๔ นี้ เป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับพวกเราสาวกทั้งหลาย
จะต้องรู้ให้ดีๆ ปฏิบัติให้รู้อันนี้ให้ได้ ถ้าไม่รู้อันนี้ มันไม่หมดทุกข์

ไม่รู้จริง มันไม่รู้แจ้งธรรมะ ถ้าท่านต้องการรู้แจ้งสัจธรรม ก็ต้องรู้
กฎเกณฑ์ รู้ระเบียบการปฏิบัติให้ดีๆ จะได้ปฏิบัติ จะได้หมดกิเลส
ได้สิ้นตัณหา ได้เข้าถึงนิพพาน

พระพุทธองค์ตรัสต่อไปว่า อิมานิ โข ภิกขเว จตตาริ ตถานิ
อวิตถานิ อนนฺถถานิ คุก่อนภิกษุทั้งหลาย สัจจะ ๔ ประการเหล่า
เหล่านี้แล มีลักษณะเป็นเช่นนั้นของมันเอง ไม่เพี้ยนจากความ
เป็นเช่นนั้น ไม่เป็นอื่นจากนั้น และพระองค์ก็ได้ตักเตือนให้พุทธบริษัท
ปฏิบัติเพื่อรู้ร้อยสัจ ๔ ว่า

ตสมฺมาติห ภิกขเว “อิหิ ทุกฺขน”ติ โยโค กรณียโย คุก่อนภิกษุ
ทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แหละ โยคะคือการประกอบความเพียร
อย่างมีหลักการ มีเทคนิควิธีที่ถูกต้อง ตรงตามเหตุปัจจัย อันเธอ
ทั้งหลายพึงกระทำ เพื่อรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า “นี่ทุกข์” เพื่อรู้
ชัดตามความเป็นจริงว่า “นี่ทุกข์สมุทัย” เพื่อรู้ชัดตามความเป็นจริง
ว่า “นี่ทุกข์นิโรธ”

จนกระทั่งถึง “อโย ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา” ติ โยโค กรณียโย
คำว่า โยคะ นี้หมายถึงการประกอบความเพียรที่ถูกต้อง และ
กระทำอย่างมีหลักการ มีวัตถุประสงค์ที่ถูกต้อง ต้องมาเรียนรู้วิธี
ให้ดีๆ มีความรู้เข้าใจและปฏิบัติให้ถูก ที่ต้องปฏิบัติให้ถูกทั้งหมดนั้น
ก็เพื่อจะรู้ร้อยสัจ ๔ เท่านั้น อย่าไปปฏิบัติเพื่อเห็นอย่างอื่น อย่าทำ
อย่างอื่น ต้องปฏิบัติโยคะเพื่อวัตถุประสงค์นี้ ต้องทำอย่างมีปัญญา
ทำด้วยความรู้ ต้องทำอย่างถูกอุบายวิธีจึงจะได้ผล ผลที่ต้องการ คือ

รู้ชัดตามความเป็นจริงอริยสัจ ๔ ประการ โยคะ คือการประกอบความเพียร อันเธอทั้งหลายพึงกระทำ เพื่อรู้ชัดตามที่เป็นจริงว่า “นี่ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา” ต้องปฏิบัติให้รู้ชัดว่า อริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ตามที่มันจริง มันเป็นอย่างนั้น ต้องปฏิบัติให้รู้ชัดว่ามันเป็นอย่างนั้น

ธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงเป็นสัจจะ คือ อริยสัจ ๔ เพราะทุกข์ก็เป็นทุกข์ มันไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นทุกข์ไปได้ ไม่อาจจะเป็นอย่างอื่น ไม่อาจจะเป็นทุกขสมุทัย ไม่อาจจะเป็นทุกขนิโรธ ไม่อาจจะเป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ทุกขสมุทัยก็เป็นทุกขสมุทัย ไม่อาจจะเปลี่ยนเป็นทุกข์ ไม่อาจจะเปลี่ยนเป็นทุกขนิโรธ ไม่อาจจะเปลี่ยนเป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาได้ มันเป็นเหตุเกิดทุกข์เพราะว่ามันเป็นเหตุเกิดทุกข์ มันไม่เพี้ยนจากนั้น ไม่เป็นอื่นไปจากนั้น นิพพานคือทุกขนิโรธ ไม่อาจจะเป็นทุกข์ ไม่อาจเป็นทุกขสมุทัย ไม่อาจเป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาได้ อริยมรรคอันประกอบไปด้วยองค์ ๘ นี้เป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา มันก็เป็นอย่างนั้น เพราะมันเป็นอย่างนั้น มันไม่เพี้ยนจากความเป็นอย่างนั้น มันไม่เป็นอย่างอื่น ไม่อาจจะเปลี่ยนเป็นทุกข์ ไม่อาจเป็นทุกขสมุทัย ไม่อาจเป็นทุกขนิโรธ เป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาเท่านั้น และไม่มีธรรมะอื่นที่จะมาเป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาแทนได้

นี่เป็นลักษณะสัจธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงด้วยพระองค์เอง ผมเลยเขียนสรุปหัวข้อเอาไว้ว่า ธรรมะที่พระพุทธเจ้า

ยกขึ้นแสดงเป็นสัจจะ ได้แก่ อริยสัจ ๔ พวกเราทั้งหลายที่เป็นพุทธบริษัท เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าควรจะเข้าใจข้อธรรมะชุดนี้ให้ดีๆ แล้วก็หาวิธีฝึกปฏิบัติเพื่อเห็นอริยสัจ ๔ ไปปฏิบัติวิธีใดๆ ก็ตาม ควรจะถามด้วยว่า ที่ดิฉัน หรือที่กระผมปฏิบัติ จะเห็นอริยสัจ ๔ ได้อย่างไรครับ ช่วยถามสักนิดหนึ่ง ปฏิบัติอย่างนี้แล้ว จะปฏิบัติสูงขึ้นไปอย่างไร จึงจะมีดวงตาเห็นอริยสัจได้ มีวิธีอุบายต่อเนื่องกัน ไปอย่างไร

เราปฏิบัติก็ต้องรู้ด้วยว่า ท้ายที่สุดจะต้องเป็นไปเพื่อรู้แจ้งอริยสัจ เพื่อรู้สัจจะทั้ง ๔ เบื้องต้นเราก็เรียนไปก่อนก็ได้ ค่อยๆ ไปปฏิบัติ ค่อยๆ ฝึกหัดกันไป เรียกว่า ทำโยคะคือการประกอบความเพียรนั่นเอง นี่กล่าวถึง ธรรมะที่พระพุทธเจ้ายกขึ้นแสดงเป็นสัจจะคืออริยสัจ ๔ สัจจะนั้นมีเยอะแยะมากมาย ธรรมะที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ก็มีมาก พระองค์ยกหมวดธรรมตั้งขึ้นมาเป็นระบบสำหรับสอนพุทธบริษัท รวมลงในอริยสัจ ๔ พวกเราควรจะรวบรวมให้ได้ เวลาไปศึกษาธรรมะหรือปฏิบัติที่ใดที่หนึ่ง ควรจะรู้ว่า ศึกษาเพื่อรู้จักอันนี้ ปฏิบัติก็เพื่อรู้จักอันนี้ รู้อย่างไรก็ควรจะศึกษาให้ละเอียด ให้มีแนวทางที่ถูกต้อง

๔. ธรรมะทั้งปวง ๑๐ ชุด

เมื่อทราบหมวดธรรมหลักใหญ่ๆ ดังนี้แล้ว ธรรมะหมวดต่างๆ ปลีกย่อยมีเยอะ เพื่อให้ท่านทั้งหลาย สามารถเลือกสรรข้อธรรมะบางข้อ ในการนำไปพิจารณาเพื่อประพฤติปฏิบัติต่อไป จะได้ยก **ธรรมะทั้งปวง ๑๐ ชุด** มาเป็นตัวอย่าง ธรรมะแต่ละอย่างก็มีลักษณะพิเศษต่างๆ กันไป ถ้าพูดถึงธรรมะทั้งปวงแล้ว พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้เป็นคำบาลี ๑๐ ประโยคด้วยกัน ผมจึงเขียนหัวข้อว่า **ธรรมะทั้งปวง ๑๐ ชุด** เริ่มต้นตั้งแต่ **ฉนทมูลกกา สัพเพ ธมมา** จนถึง **นิพพานปริโยसानา สัพเพ ธมมา** อันนี้มี ๑๐ ประโยค ๑๐ ชุดด้วยกัน

ในบรรดาธรรมะทั้งหลายทั้งปวง ทั้งที่เป็นสังขารและไม่ใช่อสังขาร ซึ่งมีเยอะแยะหลายท่านได้เรียนมา เรื่องสังขาร รูปนามขันธ์ ๕ รูปขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ รูปก็มีตั้งเยอะ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณก็มีแยกละเอียดออกไปอีก อะไรเยอะแยะไปหมด ทีนี้ ธรรมะอะไรที่มีความโดดเด่นในเรื่องนั้นๆ ถ้าได้เข้าใจบ้าง ก็จะพอมองภาพของธรรมะออก

ผมจะยกคำสอนที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ใน **อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต มูลกสูตร** พระไตรปิฎกเล่ม ๒๔ ข้อ ๕๘ มาแสดงให้ฟัง กล่าวถึงธรรมะทั้งปวง ๑๐ ชุด คือในบรรดาธรรมะทั้งปวง ธรรมะไหนโดดเด่นในเรื่องไหน ท่านทั้งหลายจะได้พอมองภาพออก

ประโยชน์ที่ ๑ ฉันทมูลกา สพฺเพ ธมฺมา ธรรมะทั้งหลาย
ทั้งปวง มีฉันทะเป็นมูล

ประโยชน์ที่ ๒ มนสิการสมภวา สพฺเพ ธมฺมา ธรรมะทั้งหลาย
ทั้งปวง มีมนสิการเป็นแดนเกิด

ประโยชน์ที่ ๓ ผสฺสสมุทฺทยา สพฺเพ ธมฺมา ธรรมะทั้งหลาย
ทั้งปวง มีผัสสะเป็นเหตุเกิด

ประโยชน์ที่ ๔ เวทนาสมโสรณา สพฺเพ ธมฺมา ธรรมะทั้งหลาย
ทั้งปวง มีเวทนาเป็นที่รวม

ประโยชน์ที่ ๕ สมာธิปมฺุชา สพฺเพ ธมฺมา ธรรมะทั้งหลาย
ทั้งปวง มีสมาธิเป็นประมุข

ประโยชน์ที่ ๖ สตาธิปเตยฺยา สพฺเพ ธมฺมา ธรรมะทั้งหลาย
ทั้งปวง มีสติเป็นอธิบดี

ประโยชน์ที่ ๗ ปญฺญตฺตฺตรา สพฺเพ ธมฺมา ธรรมะทั้งหลาย
ทั้งปวง มีปัญญาเป็นยอด

ประโยชน์ที่ ๘ วิมุตฺตีสารา สพฺเพ ธมฺมา ธรรมะทั้งหลายทั้ง
ปวง มีวิมุตเป็นแก่นสาร

ประโยชน์ที่ ๙ อมโตะธา สพฺเพ ธมฺมา ธรรมะทั้งหลายทั้งปวง
มีอมตะเป็นที่รวมลง

ประโยชน์ที่ ๑๐ นิพฺพานปริโยสานา สพฺเพ ธมฺมา ธรรมะทั้ง
หลายทั้งปวง มีนิพพานเป็นที่สุด

ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีนิพพานเป็นจุดสุดท้าย ถ้ายังไม่ถึงนิพพานมันก็ยังไม่จบ จุดจบสุดท้ายก็คือนิพพาน อย่างท่านทั้งหลายนั่งๆ กันอยู่นี้ อยากรู้ว่าตัวเองจบหรือยัง ดูว่าถึงนิพพานหรือยัง ยังไม่ถึงก็ยังไม่จบ อาจารย์พูดจบหรือยัง ต้องถามต่อไปว่า พูดถึงนิพพานหรือยัง ถ้ายังไม่ถึงก็ไม่จบ เดี่ยวพูดใหม่ก็ว่ากันไปเรื่อย นี่มันเป็นอย่างนี้ เป็นธรรมดาของธรรมะ

บางประโยค ท่านทั้งหลายอาจจะเข้าใจแล้ว เพราะว่าเข้าใจได้ง่าย บางประโยคก็เข้าใจได้ยากหน่อย เช่น **นิพพานปริโยสานาสัพเพ ธมฺมา** ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีนิพพานเป็นจุดสุดท้าย จุดจบของทุกเรื่อง เหมือนพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ปรีนิพพานแล้วด้วยอนุปาทาปรีนิพพาน ที่กรุงกุสินารา เรื่องทุกอย่างก็จบลง พวกเราก็ศึกษาเรื่องของพระองค์ตั้งแต่ขาดก จนชาติสุดท้าย มีเรื่องนั้นเรื่องนี้ มีแต่เรื่องก่อนหน้านั้นทั้งนั้น พอถึงปรีนิพพานแล้ว มีเรื่องต่อไหม ไม่มีแล้ว จบเลย

ส่วนพวกเราทั้งหลายประวัติดียังยืดยาวต่อไป ถ้ายังไม่ถึงนิพพานก็ต่อไปอีกนะ อย่าเพิ่งรีบระลึกชาติก็ได้ รอถึงนิพพานก่อน แล้วค่อยระลึกเอา เหมือนพระอรหันต์เวลาที่ท่านถึงนิพพาน เป็นพระอรหันต์ท่านจะนิพพานแล้ว ท่านก็ระลึกชาติว่าเคยเวียนว่ายตายเกิดร่วมกันมานาน เคยเป็นญาติ เป็นพี่น้อง เป็นศัตรูกันมาชาติก่อนๆ ลากจากกันก็ไม่ได้ลาจริง กลับมาเกิดร่วมกันอีกแล้ว เป็นคนด้วยกันบ้าง เป็นปลวกรังเดียวกันบ้าง เป็นหมี่แพนด้าอยู่สวนสัตว์

เดียวกันบ้าง เป็นเทวดาอยู่วิมานเดียวกันบ้าง เกิดๆ ตายๆ ไปเรื่อย สับเปลี่ยนกันไป ตอนนี้เป็นพระอรหันต์แล้วก็จะไม่เจอกันอีก เป็น การลาครั้งสุดท้าย อย่างพวกเราไม่ได้ลาจริงนะ เดี่ยวเจอใหม่อีกแล้ว วนอยู่นั่น อย่างนี้มันไม่จบซึกที ถ้าจะจบจริงๆ ธรรมะที่จบจริงๆ ต้องจบที่นิพพาน

ประโยคอื่นๆ เดี่ยวผมจะอธิบายเท่าที่มีเวลา ท่านทั้งหลาย ฟังแล้วก็พอจะได้เลือกสรรธรรมะอะไรได้ หรือพอจะตอบคำถาม บางอย่างได้ชัดเจนขึ้น เช่น ถามว่า คำสอนของพระพุทธเจ้ามีอะไร เป็นแก่นสารอย่างไร อย่างไรเป็นแก่นของธรรมะ บางท่านก็ยกนั้น ยกนี้มาเยอะเยอะไปหมด ถ้าเราท่องประโยคเหล่านี้ได้ ตอบตอบก็ง่าย นิดเดียว ประโยคที่ ๘ **วิมุตติสारा สพเพ ธมฺมา** ธรรมะทั้งหลาย ทั้งปวงมีวิมุตติเป็นแก่นสาร ตัวแก่นของธรรมะทั้งหลายทั้งปวง ทั้งหมดคือวิมุตติ

ถ้าอยากจะรู้ว่า เรามาเรียนธรรมะแล้วได้แก่นไปไหม ไม่ใช่ว่า หนูเรียนธรรมะเยอะ จดไปได้ ๓ เล่มสมุด แบกหนักเลย อย่างนี้ ไม่ใช่แล้ว ถ้าได้แก่นสารคือได้ความหลุดพ้น ได้วิมุตติ ได้ความ ปล่อยวาง ทำสมาธิ เจริญปัญญา หรือปฏิบัติอะไรต่างๆ ก็เหมือนกัน มีวิมุตตินั้นแหละเป็นแก่นสาร ในพระสูตรต่างๆ พระพุทธองค์ ทรงแสดงไว้มากเหมือนกัน แต่พระสูตรนี้ผมยกมาในแง่ที่แสดง เปรียบเทียบธรรมะทั้งปวง ในบรรดาธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีวิมุตติ เป็นแก่น วิมุตตินั้นแหละเป็นแก่นของธรรมะทั้งปวง ถ้าได้ธรรมะ

ข้อนั้นข้อนี้เยอะ แต่ไม่ถึงวิมุติ ไม่หลุดไม่พ้น ไม่ปล่อยวาง ไม่เล็ก ยึดมั่นถือมั่น แม้จะมีปัญญารู้นั้นรู้นี้อยู่ก็ยังไม่ได้แก่น เพราะไม่ หลุดพ้น ยังยึดยังถืออยู่ก็ไม่ได้แก่นสารอะไร พอเรารู้จักกฎเกณฑ์ ธรรมะต่างๆ เราก็จะเข้าใจได้ลึกซึ้งขึ้น

ต่อไป ผมจะขยายความไปตามลำดับเริ่มต้น ตั้งแต่ประโยค ที่ ๑ คือ **ฉันทมูลกา สัพเพ ธมมา ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีฉันทะ เป็นมูล**

ฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ความชอบใจ ความใฝ่ใจ ธรรมะ ทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้น เป็นไปและจะเป็นไป มีฉันทะเป็นมูล ท่านทั้งหลายที่ได้เป็นท่านทั้งหลายอยู่ทุกวันนี้ ได้มีสิ่งนั้นสิ่งนี้ ก็ เพราะฉันทะนั้นแหละเป็นมูล มีฉันทะจึงมาเป็นอย่างนี้ ที่ได้มา นั่งเรียน นั่งฟังผมพูดก็เพราะมีฉันทะนั้นแหละเป็นมูล ถ้าไม่พอใจ สิ่งนี้ก็จะไม่ได้มา ที่เวียนว่ายตายเกิดก็เพราะพอใจที่จะเวียนว่ายอยู่ ยังพอใจอยู่ บางคนอาจจะบอกหนูไม่ค่อยพอใจเท่าไร ทุกข์เหลือ เกิน นั่นเป็นแค่คำพูด ที่ยังเวียนว่ายอยู่ ก็เพราะพอใจที่จะเวียนว่าย อยู่ สามิคนนี้นิสัยไม่ค่อยดี มาบ่นให้ฟังเรื่อย สามิหนู เตะหนูทุกวัน เลย ทำไมไม่ทิ้งเขาละ ทำยที่สุดก็ไม่มีอะไร ยังพอใจอยู่ ก็อยู่อย่างนั้น ไปเรื่อยๆ ฉันทะจึงเป็นมูลของธรรมะทั้งหลาย ทั้งฝ่ายดีทั้งฝ่ายไม่ดี

ตามหลักการทั่วไป ฉันทะมีทั้งฝ่ายไม่ดีก็มี ฝ่ายดีก็มี คนชอบ ไม่ดีจึงไม่ดี ชอบดีจึงดี พอใจที่จะไม่ดีจึงไม่ดี พอใจที่จะดีจึงดี ใฝ่ ไม่ดีก็ไม่ดี ใฝ่ดีจึงดี เหมือนพวกเรา พอใจที่จะอยู่อย่างนี้ก็เลยอยู่

อย่างนี้ ถ้ารู้สึกว่ายู่อย่างนี้มันไม่น่าพอใจแล้ว อยากจะไปนิพพาน ก็ต้องไปพอใจนิพพานก่อน ไปพอใจอริยมรรคจึงจะปฏิบัติตามได้

เมื่อเอามาใช้ฝ่ายดี มีฉันทะเป็นมูลเหมือนกัน ใครชอบใจพอใจในธรรมะ ชอบข้อปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ดีแล้ว เขาก็จะมีความเพียร มีความใคร่ มีความต้องการที่ศึกษาและปฏิบัติให้ยิ่งๆ ขึ้น คนใคร่ธรรมะก็จะเจริญงอกงามไปในธรรม เพราะเขาอยากมีธรรมะ อยากเป็นคนดีก็เลยดี ชอบเป็นคนดีก็เลยดี **ใฝ่ธรรมะก็เลยได้ธรรมะ** ท่านทั้งหลายที่นั่นๆ อยู่ที่นี่ ก็อยู่ตามความพอใจ ถ้าไม่พอใจก็ไปแล้ว ถ้าพอใจจะไปนิพพานก็ถึงนิพพาน พระพุทธเจ้าสรุปไว้แล้ว ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีฉันทะเป็นมูล

ถ้าอยากจะเจริญงอกงามไปในธรรมะฝ่ายดี ต้องชอบธรรมะฝ่ายดีก่อน ต้องพอใจในธรรมะฝ่ายดีก่อน ใฝ่ความดี รักที่จะเป็นอย่างนั้นก่อน พอรักที่จะเป็นอย่างนั้นก็จะได้เป็นอย่างนั้นในโอกาสต่อไป อย่างท่านพระสารีบุตรเห็นอัครสาวกฝ่ายขวาของพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง ท่านก็อยากจะเป็นอย่างนั้นบ้าง ท่านก็ได้เป็น ถ้าพวกเราอยากจะเป็นพระอริยสาวก เราก็จะได้เป็น ความรัก ความชอบใจ ความใฝ่ใจที่จะได้เป็น จึงทำให้เกิดความพากเพียรเพื่อที่จะเป็นส่วนจะได้เป็นตอนไหนนั้นก็อีกเรื่องหนึ่ง ต้องไปทำเงื่อนไขอื่นๆ เพิ่มเติม แต่ทุกอย่างมันเป็นไปตามฉันทะ ถ้าชอบในข้อปฏิบัติอันดีงามที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ก็จะได้ปฏิบัติ ถ้าไม่ชอบไม่พอใจก็จะไม่ได้ปฏิบัติ มันเป็นอย่างนี้แหละ มันเป็นไปตามฉันทะ

เวลาที่พระพุทธองค์ทรงขยายความวิริยะ หรือความเพียรในการปฏิบัติธรรม ไม่ได้แสดงความเพียรมาก่อน เอาฉันทะมาก่อน ฝึกหัดในพระธรรมวินัยนี้ ทำฉันทะให้เกิด แล้วค่อยพยายาม ปรารถนาความเพียร ประคองจิต ตั้งจิตไว้ คำบาลีว่า **ฉนทํ ชเนติ** แปลว่า **ทำฉันทะให้เกิด** แล้วค่อยปรารถนาความเพียร ถ้าไม่มีฉันทะ ไม่มีความชอบใจ ไม่มีความใส่ใจไปในทางดีงาม มันทำไม่ได้ ต้องมีความชอบ มีความพอใจ มีความรัก มีความใฝ่ไปทางนั้น เรียกว่า **กัตตุกัมยตาฉันทะ** บ้าง **กุศลธรรมฉันทะ** บ้าง

พวกเราทั้งหลาย ที่เวียนว่ายตายเกิดมาถึงตอนนี้ แสดงว่า รักวิญญูสงสารมาก พอใจ ใฝ่ใจไปทางวนเวียน นิยมทำเพื่อตัวตน ตามตัณหาผาเนินนาน หากอยากเลิกเวียนว่าย ก็ต้องเปลี่ยนใจไป รักนิพพานแทน ต้องเห็นคุณค่าของนิพพาน อยากไปนิพพาน แล้วจึงจะได้ไป ถ้ายังไม่อยากไป ยังไงก็ไม่ได้ไป บางคนปฏิบัติธรรมก็กลัวจะบรรลु กลัวทานอาหารไม่อร่อย กลัวทุกอย่างจะหายหมดไป อย่างนี้ไม่ต้องกลัวเลย ไม่ได้บรรลุอย่างแน่นอน ไม่ต้องสงสัยเลย เพราะไม่มีฉันทะนั้นเอง

ธรรมะมันเป็นไปตามฉันทะ บางคนไม่กล้าปฏิบัติเยอะ ผมกลัวครีบาจารย์ กลัวว่าปฏิบัติเยอะจะบรรลุครีบา อย่างนี้ไม่ต้องกลัว ไม่ได้บรรลุแน่นอน ต้องอยากบรรลุก่อน ต้องชอบก่อน มีความพอใจก่อน แล้วค่อยๆ ปฏิบัติตามลำดับไป ก็จะได้ผลในลำดับถัดไป ฉันทะนี้สำคัญมากในแง่ที่เป็นมูลแห่งธรรมทั้งปวง เพราะมีฉันทะ มีความ

พอใจ อยากรู้จะได้สมบัติทางโลก พวกเราก็ไปหาความรู้จนได้สมบัติมาเทียบ ที่นี้ ถ้าอยากได้สมบัติทางธรรม ก็ต้องพอใจก่อน ใฝ่ใจไปทางธรรมก่อน แล้วก็ใช้ความไปชวนชวาย ก็จะไม่ค่อยๆ ได้มา อย่างนี้จึงว่า **ฉนฺทมูลกา สพฺเพ ธมฺมา**

ประโยคที่ ๒ **มนสิการสมภวา สพฺเพ ธมฺมา** ธรรมะทั้งหลาย ทั้งปวงมีมนสิการเป็นแดนเกิด **สมภวา** แปลว่า แดนเกิด มนสิการ คือ การกระทำไว้ในใจ ใส่ลงไปในใจ เหมือนปลุกพืชลงไป

ตามหลักการทั่วไปนั้น ไม่ว่าจะป็นฝ่ายดีหรือฝ่ายไม่ดีก็ตาม แต่เดิมมันไม่ได้มี ที่มันงอกออกมาเยอะแยะ เป็นเพราะการใส่ใจ ถ้าใส่ใจไม่ถูก มนสิการไม่ถูก ก็เลสทั้งหลายก็จะเกิดขึ้น ถ้าใส่ใจถูก บุญกุศลคุณงามความดีทั้งหลาย จนกระทั่งมรรคก็จะงอกออกมา มันเป็นอย่างนี้ มันมีแดนเกิดของมัน แต่เดิมมันไม่ได้มีนั่นมีนี่อะไรต่างๆ

ฝ่ายบาปอกุศลธรรมทั้งหลายเกิดขึ้น **เพราะไปใส่ใจไม่ถูก** คตินึกพิจารณาไม่เป็น เรียกว่า **อโยนิโสมนสิการ** ก็เลสทั้งหลาย ก็มีขึ้น ท่านทั้งหลายเกิดมา ก็ไม่ได้มีกิเลสติดตัวมา มีวิชาไปทำสังขาร ทำกรรม เกิดผลได้วิญญูณ นามรูป อย่างนี้เป็นผล ไม่ได้เป็นกิเลส ที่มีกิเลสเกิดขึ้น ไปยึดถือสิ่งของต่างๆ ในโลก เพราะมนสิการผิดพลาด เลยเกิดกิเลสต่างๆ ขึ้นมาเยอะแยะ มีมนสิการเป็นแดนเกิด คนนี้สวยอย่างนั้นอย่างนี้ อย่างนี้กิเลสเกิด เพราะไปมนสิการว่าสวยงาม แต่เดิมไม่มีกิเลส แต่พอเห็นหน้าคนนั้นเท่านั้น

แหละ ก็คิดว่าสวยงามนาร์กอย่างนั้นอย่างนี้ ก็เลสก็เข้ามาเป็นขบวน
เลย ธรรมะทั้งหลายฝ่ายกิเลสก็มีขึ้นมาอีกเพียบ

ฝ่ายดีก็มาจากมนสิการเหมือนกัน แต่เป็นโยนิโสมนสิการ ที่
จะได้สติสัมปชัญญะ ได้ปัญญา ได้คุณงามความดีต่างๆ ก็มาจากการโยนิโสมนสิการ เห็นหน้าคนนี้แล้ว ก็ใส่ใจไปว่า นี่เส้นผม ไม่เห็น
สวยงามอะไรเลย เป็นของไม่เพียง แต่เดิมขาน้อยหนึ่ง ต่อมา
ก็ขานกว่าเดิมแล้ว แก่แล้ว อะไรแล้ว ใส่ใจให้ถูกต้อง ก็ได้สติ ได้
ปัญญา ได้ข้อธรรมอื่นๆ มาเพียบเลย นี่จึงว่า ธรรมะทั้งหลายทั้งปวง
มีมนสิการเป็นแดนเกิด

กิเลสทั้งหลาย ความโลภ ความโกรธ ความติดข้อง กิเลสต่างๆ
ติดข้องในสิ่งสวยงามอย่างนั้นอย่างนี้ มาจากการใส่ใจไม่ถูกต้อง
เรียกว่าโยนิโสมนสิการ บางท่านก็ว่า อาจารย์..ดิฉันก็สวยเหมือน
กันนะ ผู้ชายตั้ง ๑๐ คนมองว่าดิฉันสวยหมด แสดงว่าผู้ชายเหล่านั้น
ตาถั่ว เขาไม่รู้เรื่อง แท้ที่จริง ตัวเรานี้สวยงามไหม กายนี้ไม่สวย พอ
คนเห็นแล้ว มีโยนิโสมนสิการ ความสวยก็เลยเกิดขึ้น ความสวย
ที่แท้จริงไม่ใช่หน้าเรา มันเกิดในใจของคนที่มีกิเลสเท่านั้นเอง คนที่
ตาถั่วหลายคนมารวมกันก็บอกว่า คุณสวยเหลือเกินครับ ยอดเยี่ยม
มาก ให้รางวัลที่หนึ่งไป อะไรก็ได้ ความจริง มีแต่ของไม่สวย ดังนั้น
เราอย่าเอาตาถั่วของคนอื่นมาเป็นความจริงของเรา บางคนพอเขา
ชมว่าสวย ก็เอาความสวยมาเป็นของเรา เอาตาถั่วของชาวบ้านมา
เป็นจริงได้ไหม ไม่ได้ เพราะว่ากายนี้มันไม่สวยอยู่แล้วโดยธรรมชาติ

พอมนสิการโดยไม่แยกกาย มือโยนิโสมนสิการ ก็เลสก็เกิดขึ้น เห็นเป็นว่าสวยงาม น่าเอาอย่างนั้นอย่างนี้ ติดข้องมากมายเหลือเกิน สิ่งอื่นๆ ก็ติดตามมา ทั้งลิปสติก แป้งผัดหน้า เพื่อบำรุงบำเรอของ สวยงามนี้ ความจริง มันสวยไหมครับ ไม่สวย แต่เป็นเพราะอโยนิโสมนสิการ จึงเพี้ยนไป

ฝ่ายดีมาจากโยนิโสมนสิการ ถ้าใส่ใจถูกต้อง มองดูกายสวย ตรงไหน ใส่ใจให้ถูกต้อง ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง อย่าง**ตจปัญจกรรมฐาน ๕** ท่านให้ท่องว่า ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง บางท่านแต่ง ปกปิดจนสวยงามเลย ลองท่องถึงส่วนอื่นไปเรื่อยๆ เนื้อ เอ็น กระดูก จนถึงอาหารใหม่ อาหารเก่า อุจจาระ ปัสสาวะ ยังสวยอยู่ไหม ถ้าอุจจาระยังสวยอยู่ อย่างนั้นคงไม่ไหวแล้ว สอนไม่ได้แล้วคนนั้น ลองท่องดูก็ได้ ลองใส่ใจโยนิโสมนสิการดูก็จะเข้าใจ ได้คุณงาม ความดี ได้สติสัมปชัญญะ ได้สมณะวิปัสสนา ได้ธรรมะอื่นๆ มาเป็น ขบวนการเลย นี่มาจากมนสิการทั้งนั้น ท่านจึงว่า ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีมนสิการเป็นแดนเกิด

ประโยคที่ ๓ **ผลสุตมุตฺตา สพฺเพ ธมฺมา** ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีผัสสะเป็นสมุทัย มีผัสสะเป็นเหตุเกิด พอมีการกระทบผัสสะ ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงจึงเกิดขึ้น ที่มีตัวผมเกิดขึ้น มีปรากฏขึ้น เป็นอาจารย์มานั่งบรรยายธรรม เป็นเพราะอะไรครับ เป็นเพราะตาเห็นนั่นแหละ ได้ยินเสียงธรรมะ เพราะอะไรครับ เป็นเพราะหูได้ยิน เพราะผัสสะนั่นเอง สิ่งที่ปรากฏในโลกนี้ดูเหมือนมีเยอะแยะ แท้ที่จริง มันปรากฏเพราะมีผัสสะเท่านั้นเอง ถ้าไม่มีผัสสะ จะมี

อะไรไหมครับ ไม่มี พวกเราได้อะไรของเก่ามาตามกรรม คือ ตา หู จมูก
ลิ้น กาย และใจ นี่เป็นกรรมส่งมาให้ ได้คุณภาพมาเท่านี้

โลกก็อยู่ของมันดี ๆ ทีนี้ พอมีอายตนะภายใน ๖ ก็เป็นปัจจัย
ให้เกิดผัสสะ โลกก็เลยปรากฏแก่เราตามคุณภาพของตาเรา โลกที่
เรามองเห็น ไม่ใช่โลกจริง เป็นโลกที่ปรากฏกับตาเรา ต้องดูว่า
ตาเราดีไหม ตาท่านดีไหมครับ เอาตาของเราไปตัดสินโลกไม่ได้
เพราะว่าโลกนั้นไม่ได้ปรากฏตามที่มันเป็นจริง ปรากฏตามคุณภาพ
ของตาเรา ตาเราได้มาจากกรรมเก่า กรรมเก่ามันมาจากอวิชชา
ถ้ามองด้วยสายตาแบบเดิม จะต้องผิด เพราะตามันเกิดจากอวิชชา
เหมือนท่านหูไม่ดี ท่านก็บอกว่าอาจารย์ช่วยพูดดังๆ หน่อย อาจารย์
เสียงเบามาก ไม่ใช่เป็นที่เสียง หูไม่ดี เอาหูไม่ดีมาตัดสินเสียงไม่ได้

ถ้าตาเรามองแล้วสวยงาม สวยงามเหมือนตาเห็นใหม่ครับ
ไม่ครับ ตาไม่ดีครับ โลกที่ปรากฏแก่อายตนะทั้งหลายของพวกเรา
ไม่ใช่โลกจริง เป็นโลกที่ปรากฏเท่าที่ตาเราจะรับได้ ตามจักขุสัมผัส
นั่นเอง สมมติว่า ผู้ชายเห็นผู้หญิงคนหนึ่งสวยงามมากเลย ผู้หญิง
คนนั้นจูงน้องหมาตัวเมียมาตัวหนึ่ง ผู้ชายท่านนี้ก็จูงน้องหมาตัวผู้มา
ทีนี้ ระหว่างสายตาคอนกับสายตาหมาจะเชื่อใคร ตาคอนก็ต้องเห็นว่า
สาวคนนั้นสวย ทีนี้ หมามันจะเห็นว่าสาวสวยไหมครับ ไม่ครับ มัน
เห็นว่าหมาสวย ตกลงจะเชื่อใคร สรุปรว่าตาของทั้งหมาทั้งคนเชื่อ
ไม่ได้เลย เพราะว่าคุณภาพไม่ได้ปรากฏตามที่มันเป็นจริง แต่ปรากฏ
ตามที่ตามันมีคุณสมบัติเท่านั้น

จิตใจก็เหมือนกัน ถ้าจิตใจของเราเป็นอย่างนี้ คุณสมบัติทางใจเป็นอย่างนี้ รู้สึกอึดอัด รู้สึกว่าโลกมันน่าอึดอัดน่ารำคาญ แท้ที่จริงแล้ว โลกมันก็เป็นของมัน ส่วนโลกที่ปรากฏดูอึดอัดนี้ เป็นตัวบ่งบอกว่าใจเราไม่ดี ถ้าท่านยังมองเห็นผมเป็นคนอยู่ แสดงว่าผมเป็นคนใหม่ครับ แสดงว่าตาท่านไม่ดีครับ ความจริง ผมเป็นคนใหม่ครับ ก็เป็นคนนั้นแหละ แต่ก็ไม่เป็นคน เป็นรูปเป็นนามที่มาตามกรรม สิ่งต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นมาแก่เรา เป็นเพราะผัสสะ ที่เรารู้สึกว่าอันนั้นมันถูกใจเราอย่างนั้นอย่างนี้ นั่นไม่ใช่ความจริงของสิ่งนั้น นั่นเป็นแค่ผัสสะที่เกิดจากอายตนะที่ได้มาจากกรรมเก่า แล้วก็เกิดความรู้สึกต่างๆ ตามมา เกิดในใจนี้เอง

โลกทั้งหลายปรากฏแก่เราทั้งหลาย ตามมองเห็น หูได้ยินนั่น ได้ยินนี้ จมูกได้ดมกลิ่น ลิ้นได้ลิ้มรส ได้กินนั่นกินนี้ อันนั้นอันนี้ อร่อย ได้ลิ้มรสชาติของโลก น่องเปิด น่องไก่ กินกันไปมากมาย แท้ที่จริง ที่มีอย่างนั้นขึ้นมา มีความรู้สึกอย่างนั้นขึ้นมา เป็นเพราะผัสสะเท่านั้นเอง ถ้าไม่มีผัสสะก็จะไม่มีสิ่งนั้นขึ้นมาเลย ที่มีผัสสะก็เพราะมีอายตนะ มีเครื่องรับ โลกมันก็อยู่ของมัน เรามีเครื่องรับตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ พอกระทบกับอารมณ์ก็เกิดเป็นวิญญูณธรรมะ ๓ ประการรวมกัน ความประชุมกันของธรรม ๓ ประการคือ อายตนะภายใน อายตนะภายนอก และวิญญูณ เป็นผัสสะ จึงมีโลกทางตา โลกทางหู โลกทางจมูก โลกทางลิ้น โลกทางกาย โลกทางใจขึ้นมา

โลกจริงจะปรากฏกับญาณปัญญาที่เกิดจากอริยมรรคมีองค์ ๘ ไม่ได้ปรากฏกับตาเรา สิ่งที่เราเห็นอยู่ทุกวันนี้ไม่ใช่ของจริง เห็นตามคุณภาพตาเราเท่านั้น ที่เราเห็นสามีของเราอยู่ทุกวัน จริงๆ เป็นสามีของเราไหมครับ เห็นทุกวัน ไม่ใช่ได้ยังไง ก็ไม่ใช่ของเราอยู่ดีครับ เป็นอย่างนั้น ทำไมมันเป็นอย่างนั้น เพราะมันไม่เป็นอย่างอื่น ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีผัสสะเป็นเหตุเกิดก็เพราะอย่างนี้ มีนั่นมีนี่ ทั้งหมดเพราะผัสสะ มีเงินมีทองในธนาคารทั้งหมดเป็นเพราะผัสสะ คือไปนึกถึงมัน เรื่องเหล่านั้นมากระทบใจ เกิดมโนสัมผัส เลยมีขึ้นมา ถ้าไม่เห็นมันจะมีไหม ไม่มีเลย ถ้าไม่ได้ยินมันจะมีไหม ไม่มีเลย ถ้าไม่นึกถึงมันก็ไม่มี ก็เท่านั้นแหละ ไม่มีอะไรเลยโลกนี้ ถ้าเราขาดอายตนะไปอายตนะหนึ่ง โลกก็หายไปหนึ่งทาง เช่น อายตนะตาหายไป โลกทางตาจะมีไหมครับ ก็ไม่มี เพราะไม่มีผัสสะนั่นเอง

ประโยคที่ ๔ **เวทนา สโมสรา สพเพ ธมฺมา ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีเวทนาเป็นที่ประชุม เป็นสโมสรา สโมสราเอาไว้สำหรับประชุม สุมหัวรวมกันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ เช่น สโมสราฟุตบอล เป็นต้น สโมสราเป็นที่รวมเพื่อทำกิจกรรม ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีเวทนาเป็นที่รวมประชุม ท่านทั้งหลายมาประชุมกันทำนั่นทำนี่ อยู่ในโลก หานั่นหานี่เยอะเยอะ เพื่ออะไรครับ เพื่อเวทนา เพื่อความสุข หาเงินเยอะๆ เพื่ออะไรครับ เพื่อซื้ออะไรก็ได้ที่ทำให้เกิดความสุขขึ้นนอนเพื่ออะไรครับ เพื่อความสุข จนมาปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิหลังขดหลังแข็ง เพื่อว่าหลังจากหายหลังแข็งไปแล้ว พ้นจากภาวะนี้ไปแล้ว จะเกิดความสุขขึ้น เพื่อเวทนาทั้งนั้น เพื่อหนีทุกข์ ให้หมดทุกข์ และ**

เพื่อให้ได้ความสุข ให้เข้าถึงความสุข รักสุขเกลียดทุกข์ทั้งนั้นเลย
ทุกคนเป็นอย่างนี้ทั้งนั้น ไม่อาจเป็นอย่างอื่นได้เลย เพราะมันเป็น
สัจจะ มันเป็นธรรมชาติ

ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีเวทนาเป็นสโมสรม เป็นที่รวมประชุม
สุ่มรวมกันทำกิจกรรมต่างๆ ท่านทั้งหลายที่ทำกิจกรรมอยู่ เรียน
ธรรมะเพื่ออะไรครับ เพื่อให้เกิดความสุข ให้เกิดความสบายใจ ถ้า
ไม่เรียนธรรมะ ไม่ปฏิบัติธรรม ไม่มีธรรมะ ตกอบาย มันจะทุกข์
ไม่สบายใจ ต้องมาเรียนธรรมะ ให้สบายใจ ปฏิบัติให้หมดทุกข์ ถึง
ความสุขอย่างแท้จริง

เราทำกิจกรรมทุกอย่าง ทุกคนเป็นอย่างนี้หมด ทั้งท่านทั้งผม
ตกอยู่ในชะตากรรมเดียวกัน เพราะมันเป็นธรรมะไม่ใช่คน ไม่ใช่
ใคร ไม่ใช่ของใคร ทุกคนต่างหนีทุกข์เพื่อไปหาสุข แต่วิธีการแต่ละ
คนไม่เหมือนกัน ถ้าเชื่อปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าก็สบาย
งดเว้นจากความชั่ว จะได้หนีจากทุกข์ได้ ไปทำความดี จะได้
ความสุข แล้วก็ปล่อยวาง อยู่สูงขึ้นไป จะได้ไม่เป็นทุกข์อีกต่อไป
เลย สุขอย่างเดียวแท้คือนิพพาน ดังนั้น ว่าไปแล้วก็มีสโมสรมที่
เดียวกันนี้แหละ ที่ทำงานที่เดียวกัน ไม่ว่าจะทำดีทำชั่ว ต่างก็รักสุข
เกลียดทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น จนกระทั่งผู้มาปฏิบัติธรรมเพื่อไปนิพพาน
ก็เพื่อจะหนีทุกข์ทั้งนั้นแหละ นี่เป็นสโมสรมการทำงาน

ประโยคที่ ๕ **สมาธิปมฺขุ สพเพ ธมฺมา** ธรรมะทั้งหลายทั้งปวง
มีสมาธิเป็นประมุข คำว่า **ประมุข** เป็นจุดศูนย์รวม เป็นที่รวมลง

ของคนอื่นๆ เหมือนประเทศไทยเรา มีในหลวงเป็นประมุข หมายความว่า เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นศูนย์รวมคนเก่ง คนเก่งมีหลายคน ถ้าไม่มีจุดศูนย์รวม เก่งคนละอย่างสองอย่าง อย่างนั้นก็สู้ใครไม่ได้ ถ้ามีศูนย์รวมอยู่คนหนึ่ง มีประมุขอยู่คนหนึ่ง คนเก่งหลายคนมารวมกัน **ทำงานเดียวกัน เพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน** เป็นยังไงครับ ชนะได้ สู้เข้าศึก สู้ฝ่ายตรงข้ามได้ อย่างนี้จึงเรียกว่า ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีสมาธิเป็นประมุข

ตามหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ สมาธิอยู่สุดท้าย เพราะเป็นประมุข เอาคนเก่ง ๗ คนมารวมกันเข้า สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ ถ้าแต่ละคนต่างคนต่างเก่ง อย่างนั้นไม่เก่งจริง ทำลายกิเลสไม่ได้ วิธีการคือต้องมีประมุขคนหนึ่ง ให้คนเก่งทั้ง ๗ นี้ มารวมกันเข้าไป ในคนที่ ๘ ก็จะรวมเป็นหนึ่ง **น้ำหนึ่งใจเดียวกันทำลายกิเลสได้** ถ้าอุปมาเหมือนทางโลก เช่น เรามีคนหนึ่งเป็นประมุขไว้ เป็นที่ศูนย์รวมจิตใจไว้ คนเก่งหลายๆ คนมารวมกันทำงาน เก่งคนละอย่าง แต่มารวมกันทำเพื่อให้งานนั้นๆ ประสบความสำเร็จ

สมาธินั้นเป็นประมุข พวกเราก็เลยพากันเน้นทำสมาธิ แต่บางที่ใช้สมาธิในทางที่ผิด แทนที่จะใช้สมาธิสำหรับรวมคนเก่ง กลับไปทำสมาธิเพื่อให้เกิดความสุข สมาธิขี้เกียจ สมาธินั่งนิ่งอย่างนี้ผิด เพราะมันไม่ถูก ต้องเอาสมาธิเป็นประมุขคือเป็นที่รวมคนเก่ง จะต้องไปหาคนเก่งก่อนว่ามีคนเก่งอะไรบ้าง ถ้าตามหลัก

อริยมรรคก็มีคนเก่งหลักๆ ๗ คน แล้วก็เอา ๗ คนนั้นมารวมใน
หนึ่ง คือสมาธิ มีคนหนึ่งเป็นศูนย์รวม จึงว่าธรรมะทั้งหลายทั้งปวง
มีสมาธิเป็นประมุข

ประโยคที่ ๖ **สตาธิปเตยฺยา สพุเพ ธมฺมา** ธรรมะทั้งหลาย
ทั้งปวงมีสติเป็นอธิบดี **อธิปติ** หมายถึง เป็นใหญ่ เป็นเจ้านานใน
ทุกงาน เป็นเจ้าหน้าที่ในงานทุกอย่าง ในเมืองไทยเราก็เน้นมาก
ท่านทั้งหลายที่สนใจธรรมะคงจะเคยได้ยินบ่อยๆ จะทำการงาน
ใดๆ แม้ขั้นศีลจะต้องมีสติ แม้จะให้ทาน จะหยอดตู้ทำบุญ ก็ต้อง
มีสตินึกให้ได้ ถ้านึกไม่ได้ ก็ไม่ได้ทำบุญ ถึงตู้จะมี ไม่ได้นึกก็ไม่ได้
หยอด แม้ขั้นเบื้องต้น ทำทานก็ต้องมีสติ ขั้นมีศีลก็ต้องมีสติ ที่นี้
ยิ่งสูงๆ ขึ้นไป จะทำภาวนาต่างๆ ก็ต้องอาศัยสติเป็นตัวเจ้าการ
เจ้าของเรื่องในการดำเนินการทั้งนั้น

สวดมนต์ก็ต้องมี**พุทธานุสสติ** นึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า จะ
นั่งฟังธรรมให้รู้เรื่องก็ต้องมีสติ นึกตามข้อธรรมะไป จนกระทั่งจะ
พัฒนาให้เกิดปัญญา ก็ต้องใช้สติ มีสติ มีความรู้ตัว มีสติอยู่กับลม
หายใจเข้าออก มีสติพิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน หน่ง มีสติพิจารณา
ว่าเราต้องตายเป็นธรรมดา เป็นเจ้านานทุกเรื่องเลย แม้กระทั่งได้
สมาธิ จิตสงบแล้ว ก็ต้องมีสติไปจับอารมณ์มาไขว่แก้อปัญญา ให้
ปัญญาพิจารณาตัดสินให้ว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เป็นต้น

สติต้องใช้ทุกงาน ตั้งแต่งานเล็กๆ ไปจนงานใหญ่ ที่ทาง
เมืองไทยเรานิยมพูดทำนองอุปมาว่า ตั้งแต่สาวกกะเป็ยยันเรีอรบ

ตั้งแต่งานขีบข้อยต่างๆ ทำบุญเล็กๆ น้อยๆ จนถึงงานจริงจัง ทำสมณะวิปัสสนา เจริญอริยมรรค สติเป็นตัวหลักในทุกงาน เป็นอธิบดีคือทำทุกงาน ความไม่ประมาทนั้น พระพุทธองค์ตรัสว่า เป็นที่รวมของกุศลธรรมทุกประการ กุศลมีหลายประการ แต่สติผู้เป็นเจ้าของ เป็นที่รวมลงของเรื่องนี้ ต้องมีเสมอคือสติ จึงว่า ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงนี้มีสติเป็นอธิบดี

ประโยคที่ ๗ **ปญฺญุตฺตรา สพฺเพ ธมฺมา** ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีปัญญาเป็นยอด ถึงแม้จะมีสมาธิเป็นประมุข เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นศูนย์รวมคนอื่นๆ แล้ว มีสติเป็นเจ้าการในเรื่องต่างๆ แล้ว ถ้าพูดถึงสูงสุด เป็นผู้ตัดสินใจถูก ตัดสินว่าผิด ตัดว่าใช้ได้ ใช้การไม่ได้ รู้อะไรเป็นอะไรอย่างแท้จริง เป็นเหมือนศาลตัดสินคดีความ ต้องให้ปัญญา

ปัญญาเป็นคนตัดสินถูกผิด อันไหนจะเอาไม่เอา อันไหนควรละ อันไหนควรเจริญ ละอย่างไร เจริญอย่างไร มีเหตุปัจจัยอย่างไร ปัญญาเป็นยอดกว่าเขาในลักษณะทำนองนี้ อยู่สูงกว่าเขาคือคนอื่นเขาทำมาแทบล้มแทบตาย เหนื่อยอย่างหนัก ปัญญาบอกว่าที่ทำมานั้นผิด ไม่เอา ก็ต้องทิ้งทั้งหมดนั้น ส่วนสิ่งดีๆ สิ่งจำเป็นยังไม่ได้ทำ ปัญญาบอกว่า ต้องไปทำมา ปัญญาเป็นเหมือนศาลตัดสินถูกผิด อะไรควร อะไรไม่ควรต่างๆ เป็นยอดกว่าเขาเลย ในธรรมะทั้งหลายปัญญาเป็นยอด

ประโยคที่ ๘ **วิมุตติสारा สัพเพ ธมมา** ธรรมะทั้งหลาย
ทั้งปวงมีวิมุตติเป็นแก่นสาร ตัวแก่นจริงๆ ไม่ใช่สมาธิ ไม่ใช่สติ
ไม่ใช่ปัญญา ไม่ใช่ศีล ไม่ใช่อื่นๆ แต่เป็นวิมุตติคือความหลุดพ้น

ที่ปฏิบัติอะไรต่อมิอะไรทั้งหลาย ก็เพื่อให้ถึงวิมุตติ หลุดพ้น
เรียนธรรมะก็เหมือนกัน เรียนมากเรียนน้อยก็ไม่ใช่แก่นสารอะไร
บางท่านเรียนธรรมะหนึ่งคาถาแล้วบรรลุอรหัตต์ไป หลุดพ้น อย่าง
นี้ได้แก่นไปหรือยังครับ ได้แก่นแล้ว บางท่านเรียนไปเยอะเลย จดไว้
เต็มสมุด แต่ไม่หลุดพ้น อย่างนี้ยังไม่ได้แก่น ต้องเรียนต่อไป ดีกว่า
ไม่ได้เรียน คงได้บุญ ได้เป็นอุบนิสยวาสนาติดไปในภายหน้า แต่ยังไม่
ได้แก่น เพราะแก่นคือวิมุตติ ของจริงต้องเป็นอย่างนั้น เพราะ
มันเป็นอย่างนั้น มันไม่เป็นอย่างอื่น

ประโยคที่ ๙ **อมโตะธา สัพเพ ธมมา** ธรรมะทั้งหลายทั้งปวง
มีอมตะเป็นที่หยั่งลง มีอมตะคือความไม่ตายเป็นที่หยั่งลง เหมือน
ทำน้ำ เราจะข้ามไปฝั่งโน้น ต้องลงเรือที่ทำน้ำ ทำน้ำสำหรับพวกเรา
เราจะลงตรงไหน ลงที่ความไม่ตาย ความเป็นอมตะนั่นเอง

พวกเราทั้งหลายเดินไปหาอะไรครับ เดินไปหาความมั่นคง
ถ้าไปหาความมั่นคงในสังขาร มันไม่มี ต้องไปหาความมั่นคงที่ไหน
ดี หลายท่านก็ทราบแล้ว คือต้องไปทางนิพพาน **ต้องพากันปฏิบัติ**
สติปัฏฐาน ๔ เป็นต้น เจริญให้มาก กระทำให้มาก จะได้หยั่งลง
ไปทางอมตะ จะได้ใกล้ต่อความเป็นอมตะ หยั่งลงสู่ความไม่ตาย

ถ้าไปทางโลก ไปทางสังขาร มันใกล้ตายเข้าไปทุกวัน หลายท่านตอนนี้ก็ใกล้ตายแล้ว ระวังเถอะจะตายสักกวัน ไม่ต้องระวังตายเหมือนกัน ระวังก็ตายเหมือนกัน แต่ระวังไว้หน่อยก็ดี ถ้าจะหยั่งลง ทุกท่านต้องหยั่งลงที่อมตะทั้งนั้น ไม่อยากจะตายทั้งนั้น ใช่ไหมครับ หาอะไรเพื่อความมั่นคง แต่ที่จะให้เกิดความมั่นคง เพราะมีเงินมีทองมันไม่ได้ พวกเราก็เลยต้องหาความมั่นคงด้วยวิธีอื่น เช่น เป็นคนมีศีลดี เป็นคนมีธรรมะ เป็นคนมีจิตเป็นอุเบกขา รู้จักปล่อย รู้จักวาง เริ่มรู้จักมั่นคงขึ้น ค่อยๆ หยั่งลงอมตะ อมตะนี้เองเป็นที่หยั่งลง

ประโยคที่ ๑๐ ประโยคสุดท้าย **นิพพานปริโยสานา สพฺเพธมฺมา** ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีนิพพานเป็นจุดจบ มีนิพพานเป็นปริโยสานา จุดสิ้นสุด จุดสุดท้าย ท่านทั้งหลายคงมีความชัดเจน มีเป้าหมาย มีจุดหมายปลายทาง ตามคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทุกอย่างที่ทำ ผีกัดกันนี้ **มีเป้าหมายที่นิพพาน** มุ่งไปที่จุดเดียวคือนิพพาน

ถ้าว่าตาม ๑๐ ประโยคนี้ เอาประโยคแรกกับประโยคสุดท้าย มาพิจารณา ดู ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนสุดท้าย ท่านทั้งหลายถ้าต้องการไปนิพพาน ต้องเริ่มต้นจากความชอบ ความพอใจ มีฉันทะ อยากรไปกันไหมครับ ถ้าอยากไปก็คงจะได้ไป ประโยคแรกอยากไป ประโยคที่ ๑๐ คือจบแล้ว ถ้ามีอยากถูกต้อง อยากรไปนิพพานก็จะจบ

ถ้าอยากได้เงินอยากได้ทอง อย่างนั้นไปฝ้ายสังขารคงไม่จบ เพราะมันไม่ใช่ที่จบของธรรมะทั้งหลายทั้งปวง ที่จบของธรรมะทั้งหลายทั้งปวงคือนิพพาน ถ้ามีข้อที่ ๑ คือ ฉันทะ **อยากจะไปนิพพานอย่างนี้จบได้** เป็นข้อที่ ๑๐ ส่วนจะจบเมื่อไหร่ ชาตินี้ไหน อันนี้อีกเรื่องหนึ่ง

แต่สำหรับผมบรรยายคงต้องจบแล้วครับ เพราะหมดเวลา สรุปรู้ว่าที่ผมมาบรรยาย รู้กฎ แจ้งธรรม ครั้งที่ ๑ นี้ ได้ยกข้อธรรมะใหญ่ๆ กฎใหญ่ๆ มาแสดง ส่วนในคราวถัดไปเป็นครั้งที่ ๒ จะอธิบายว่า นำเอากฎใหญ่ๆ เหล่านี้ มาพิจารณาในการปฏิบัติอย่างไร จึงจะสามารถรู้แจ้งธรรมได้ ท่านทั้งหลายจะได้นำไปศึกษาและปฏิบัติต่อไปได้

บรรยายวันนี้คงพอสมควรแก่เวลาเท่านี้ อนุโมทนาทุกท่าน
ครับ

รู้กฎ แจ้างธรรม

ตอนที่ ๒ (ช่วงที่ ๑)

โดย อ.สุภีร์ ทุมทอง

วันอาทิตย์ที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๘

เวลา ๑๓.๓๐ – ๑๖.๐๐ น.

ห้องสาวัดศีลธรรมะเธียเตอร์ ชั้น ๒ อาคารบุญยง ว่องวานิช
ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ขอนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย

สวัสดีครับท่านผู้สนใจในธรรมะทุกท่าน

วันนี้ผมก็มีโอกาสมาบรรยายธรรมะ ในหัวข้อ “**รู้กฎ แจ้งธรรม**” เป็นตอนที่ ๒ ซึ่งการบรรยายในหัวข้อนี้ กำหนดไว้มี ๒ ตอน ครั้งนี้เป็นตอนสุดท้าย สำหรับในคราวที่แล้ว ผมได้ยกประเด็นขึ้นมาบรรยาย ๔ หัวข้อหลักๆ เป็นธรรมะใหญ่ๆ ๔ ชุดด้วยกัน สรุปจากการบรรยายครั้งที่แล้วก่อนนะครับ

ชุดที่ ๑ **กฎที่ไม่ขึ้นกับการอุปัติของพระตถาคต** ซึ่งมีอยู่ ๔ กฎด้วยกัน พระพุทธเจ้าของเราได้ทรงรับรองว่า เป็นกฎที่มันเป็นของมันอย่างนั้น เป็นธัมมัญญัตติ เป็นธรรมนิยาม เรียกเป็นภาษาบาลีว่า **ธมมัญญิตตา ธมมนิยามตา** เป็นสิ่งที่เป็นอย่างนั้น ไม่ขึ้นกับการอุปัติของพระตถาคตทั้งหลาย พระตถาคตจะอุปัติขึ้นหรือไม่อุปัติขึ้นก็ตาม สิ่งนั้นมันก็เป็นอย่างนั้นของมัน มันเป็นไปตามกฎ ซึ่งกฎที่พระพุทธองค์ทรงแจกแจงไว้ในลักษณะเช่นนั้น มีอยู่ ๔ กฎ

กฎที่ ๑ **สพเพ สงฺขารา อนิจจา สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง**

กฎที่ ๒ สัพเพ สงฺขารา ทุกฺขา สังฺขารังฺหลายทังฺปวงเป็น ทุกฺขํ

กฎที่ ๓ สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมะทังฺหลายทังฺปวงไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน ธรรมะทังฺหลายทังฺปวงไม่มีตัวไม่มีตน หรือจะแปลทับศัพท์ ว่า ธรรมะทังฺหลายทังฺปวงเป็นอนัตตา อย่างนี้ก็ได้

กฎที่ ๔ อิทฺตปฺปจฺยตาปฏฺิจฺจสมฺบุตฺถา ความที่มีสิ่งนี้เป็น ปัจจัยสิ่งนี้จึงมีขึ้น คือเป็นสิ่งที่ยิ่งอาศัยกันและกันจึงเกิดขึ้น

กฎข้อที่ ๑, ๒, ๓ โดยทั่วไปเราจะได้อินอยู่ รวมๆ กันอยู่ ส่วนกฎข้อที่ ๔ นี้จะแยกออกมา กฎข้อที่ ๑,๒,๓ แสดงสามัญ ธรรมดาที่เสมอเหมือนกันของสิ่งทั้งหลาย ส่วนกฎข้อที่ ๔ แสดง กระบวนการเป็นไปของสังขาร ที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกันไปไม่ขาดสาย เป็นไปตามเหตุผลในธรรมชาติ

ชุดที่ ๒ ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ตัวธรรมะตัวหลักแท้ๆ ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ธรรมะทังฺหลายทังฺปวงในสากลจักรวาล มี อยู่ ๒ ประการ พระพุทธเจ้าของเราเป็นสัพพัญญู พระองค์ทรงรู้ ครบถ้วนทั้งหมด

อย่างที่ ๑ คือ อิทฺตปฺปจฺยตาปฏฺิจฺจสมฺบุตฺถา อันนี้เป็น ความเกิดขึ้นและเป็นไปต่อเนื่อง เป็นกระแสอันยาวนานของสังขาร ทังฺหลาย สังขารมีแต่ของไม่เที่ยง มีแต่ของเป็นทุกฺขํ มีแต่ของไม่ใช่ ตัวตน เป็นเหตุและผลเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน ไม่ใช่ว่าแต่เดิมโลกของเรา นี้ไม่มีอะไร โลกของเรา นี้ แต่เดิมมันก็มีอะไร แต่อะไรที่มันมีนั้น

มันไม่เที่ยง ของไม่เที่ยงก่อให้เกิดของไม่เที่ยง และของไม่เที่ยงที่เป็นผลเกิดขึ้น ก็ก่อให้เกิดของไม่เที่ยงสืบต่อกันไปเรื่อย อย่างนี้ เป็นความเป็นไปฝ่ายสังขาร เป็นความเกิดขึ้นของกองทุกข์ล้วนๆ

อย่างที่ ๒ คือ **นิพพาน** ซึ่งเป็นความสงบระงับของสังขารทั้งปวง ไม่ใช่สังขาร

นี่เป็นธรรมะที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ สรุปรว่าธรรมะทั้งโลกทั้งสากล ก็มีแค่ ๒ อย่างเท่านั้น คือ ธรรมะที่เป็นฝ่ายสังขาร เป็นสังขตธรรม เป็นไปตามเงื่อนไข เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของมัน กับ พระนิพพาน ที่เป็นอสังขตธรรม เป็นวิสังขารธรรม

ชุดที่ ๓ **ธรรมะที่พระพุทธเจ้ายกขึ้นแสดงโดยความเป็นสัจจะ** เป็นความจริงที่มันเป็นอย่างนั้น มันไม่เป็นอย่างอื่นจากความเป็นอย่างนั้น มันเป็นอย่างนั้นเพราะว่าไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นอย่างนั้น ไม่เป็นอย่างอื่น คือ **อริยสัจ ๔** อันนี้เป็นธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดง

พระพุทธเจ้าของเราในปัจจุบันนี้ ทรงยกเรื่องนี้ขึ้นมาแสดง พระพุทธเจ้าทั้งหลายในอดีตก็ทรงยกเรื่องนี้เหมือนกัน ในอนาคตพระพุทธเจ้าทั้งหลายก็จะทรงยกเรื่องนี้ขึ้นมาแสดงเช่นเดียวกัน มี **ทุกขอริยสัจ, ทุกขสมุททยอริยสัจ, ทุกขนิโรธอริยสัจ และ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ**

ทุกข്മันเป็นทุกขก็เพราะว่าทุกขมันเป็นทุกข มันเป็นอย่างนั้น มันไม่อาจจะไม่เป็นอย่างนั้น มันไม่เป็นอย่างอื่น ถ้าเมื่อแจกแจงแล้ว **อุปาทานขันธ ๕** นั้นเองเป็นตัวทุกข เพราะมันเป็นทุกข **ตัณหา** เป็นเหตุเกิดทุกข **พระนิพพาน** เป็นความดับทุกข และ**อริยมรรค** **อันประกอบไปด้วยองค์ ๘ ประการ** นั้นเป็นหนทางให้ถึงความดับทุกข เป็นธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงเป็นสัจจะ

อริยสัจ ๔ นั้นเป็นธรรมะที่แสดงโดยเหตุโดยผล มีอยู่ ๒ ข้างด้วยกัน ข้างที่หนึ่ง **ทุกขกับทุกขสมุทัย** เป็นเหตุผลในแง่เชื่อมโยงต่อเนื่องกันไปในฝ่ายสังขาร โดยทุกขนั้นเป็นผลที่เกิดจากเหตุ สมุทัย เป็นเหตุให้เกิดผล อีกข้างหนึ่ง เป็นฝ่ายนิพพานกับอริยมรรค เป็นเหตุผลเหมือนกัน แต่เป็นแบบฝ่ายนิพพาน ไม่มีการวนเวียนต่อไป **ทุกขนิโรธ** เป็นผลที่มีอยู่แล้ว ไม่ต้องสร้างขึ้น **นิพพานดำรงคงที่** อยู่อย่างนั้น **ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา** คือ **อริยมรรคมีองค์ ๘** นั้น เป็นเหตุให้ถึงผล ไม่ใช่เหตุให้เกิด แต่เป็นเหตุให้เข้าถึงนิพพาน นี้เป็นธรรมะที่พระองค์ยกขึ้นแสดงเป็นสัจจะ เป็นสัจธรรม

ชุดที่ ๔ **ลักษณะธรรมะทั้งปวง ๑๐ ชุด** แสดงให้เห็นว่า ในบรรดาธรรมะทั้งปวง ทั้งที่เป็นสังขารและเป็นวิสังขาร เป็นสังขตธรรมและอสังขตธรรมนั้น ธรรมะใดมีลักษณะเด่นเป็นพิเศษ เป็นตัวหลักในเรื่องนั้นๆ มีอยู่ ๑๐ ชุดด้วยกัน เริ่มต้นตั้งแต่ ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมีฉันทะเป็นมูล จนกระทั่งถึง ธรรมะทั้งหลายทั้งปวง มีนิพพานเป็นจุดสุดท้าย เป็นจุดจบ

สรุปแล้วในคราวที่แล้ว บรรยายครั้งที่ ๑ ในหัวข้อ **รู้จัก แจ้งธรรม** ผมได้ยกหลักธรรมขึ้นมา ๔ ชุดหลักๆ แสดงกฎใหญ่และธรรมะทั้งหลาย ถ้าพูดโดยกฎย่อยๆ มันมีเยอะ ก็เลยไม่พูด พูดกฎใหญ่ๆ ไปเลย กฎย่อยๆ ท่านทั้งหลายก็ไปศึกษาต่อไปเมื่อมีโอกาส

สำหรับวันนี้ พูดครั้งที่ ๒ จะพูดเชื่อมโยงเป็นเรื่องราว ให้สมกับหัวข้อที่ได้ตั้งชื่อเอาไว้ คือ **“รู้จัก แจ้งธรรม”** กฎเหล่านี้ที่เป็นกฎใหญ่ๆ เป็นหลักธรรมชุดใหญ่ๆ ๔ เรื่องที่ยกมา ถ้ารู้สิ่งเหล่านี้แล้ว รู้กฎที่ไม่ขึ้นกับการอุปถัมภ์ของพระตถาคต รู้ธรรมะคือปฏิจจนมูบปาทกับนิพพาน รู้ริยสัจ จะเกี่ยวข้องกับการแจ้งธรรมะอย่างไร พระพุทธเจ้าตรัสไว้อย่างไร ผมจะได้ยกมาแสดงให้ฟัง ท่านศึกษาเรื่องนี้แล้วก็จะได้เข้าใจชัดเจนว่า การจะแจ้งธรรมะ คือกระทำให้ธรรมะให้แจ้ง ต้องรู้จักเกณฑ์เหล่านี้ ถ้าไม่รู้จักเกณฑ์แล้ว จะบอกว่าแจ้งธรรมะ เห็นธรรมะ เข้าใจธรรมะ หรือบรรลุธรรมแล้ว อย่างนี้เป็นไปไม่ได้ มันเป็นข้อกำหนดที่แน่นอน เป็นกฎเกณฑ์ของธรรมะว่า จะต้องเข้าใจแจ่มแจ้งในกฎเกณฑ์เหล่านี้ ไม่มีข้อล้งเลงสย ไม่เห็นเป็นอย่างอื่น จึงจะเข้าถึงความเป็นพระอรียเจ้า ได้แจ่มแจ้งในธรรมะ ได้บรรลุธรรม เป็นพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี จนถึงเป็นพระอรหันต์ อย่างนี้ วันนี้จะมาพูดเชื่อมโยงให้ฟังต่อไป

กฎต่างๆ ที่ได้พูดถึง มีคำบาลีหลายคำที่แสดงความเป็นกฎเกณฑ์ ได้แก่ **จิตาว สา ธาตุ ธาตุ** อันนั้นเป็นสิ่งที่ดำรงคงที่อยู่ อย่างนั้น อันนี้หมายความว่า มันเป็นกฎ เป็นระเบียบ เป็นของคงที่ ดำรงอยู่อย่างนั้น เป็นของที่มันเป็นอย่างนั้น มันไม่เป็นอย่างอื่น

จากความเป็นอย่างนั้น ไม่ว่าจะใครจะเป็นอะไร มันก็ไม่ใช่อะไรไป
กับใคร มันเป็นธาตุที่ดำรงคงที่อยู่อย่างนั้น

ธมมภูจิตตา เป็นความตั้งขึ้นและเป็นไปตามธรรมะ ตาม
เหตุ ตามเงื่อนไข ตามปัจจัย

ธมมนิยามตา เป็นข้อกำหนดแน่นอนของธรรมะ ไม่ใช่ใคร
กำหนด ไม่ใช่ฟ้าดินกำหนด ไม่ใช่พระเจ้ากำหนด ไม่ใช่พรหม
กำหนด แต่เป็นข้อกำหนดของธรรม ข้อกำหนดตามเงื่อนไข ตาม
ปัจจัยของมัน ไม่ใช่ใครคนใดคนหนึ่งมากำหนดขึ้น

อิทปปัจจัยตา เป็นความมีสิ่งนี้เป็นปัจจัย สิ่งนี้จึงมีขึ้น สิ่ง
เกิดขึ้นนี้ไม่ได้ทั้งปัจจัย ปัจจัยเป็นเงื่อนไขทำให้เกิดผลขึ้นมา

ตถตา เป็นความเป็นเช่นนั้นเอง เป็นอย่างนั้นเองของมัน
ไม่ได้เป็นอย่างอื่น

อวิตถตา ไม่เพี้ยนจากความเป็นอย่างนั้น ไม่คลาดเคลื่อน
จากความเป็นอย่างนั้น

อนนถตา ไม่เป็นอย่างอื่นจากความเป็นอย่างนั้น

ปฏิจจสมุปปาโท เป็นความที่สิ่งทั้งหลายอิงอาศัยกันและกัน
พร้อมแล้วจึงเกิดขึ้น มีขึ้นเพราะการอิงอาศัยกันและกัน อิงอาศัย
เหตุ อิงอาศัยปัจจัย เมื่อปัจจัยมีพร้อมมันจึงเกิดขึ้น

คำเหล่านี้เป็นคำแสดงตัวกฎ คำว่า รู้กฎ คือ รู้สิ่งเหล่านี้แหละ
รู้ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง รู้ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์
รู้ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงไม่ใช่ตัวตน รู้อิทปปัจจัยตาปฏิจจสมุปปาโท

หรือ กฎปลีกย่อยอื่นๆ ที่อยู่ภายใต้กฎเหล่านี้ รู้ชัด เข้าใจชัดด้วย ปัญญา

ทีนี้ คำว่า “**รู้จัก แจ้งธรรม**” ที่ตั้งเป็นหัวข้อไว้ ถ้าจะยก พระพุทธพจน์มาอ้างอิงว่า การรู้จักมาก่อน การแจ้งธรรมจึงมาทีหลัง อย่างนี้ มีพระดำรัสที่พระพุทธเจ้าตรัสเอาไว้ไหม มีเหมือนกัน แต่ คำว่า รู้จัก แจ้งธรรม เป็นคำไทย คำบาลีจะเป็นอีกคำหนึ่ง เช่น ยกมาจาก **สังยุตตนิกาย นิทานวรรค สุสิมปริพพาชกสูตร** ถ้าจะอ่านพระสูตรเต็มทั้งหมดต้องไปอ่านในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๖ ข้อ ๗๐ ที่ผมมาบรรยายนี้เป็นแบบย่อๆ ตัดตอนมา ตัดมาตรงนั้นบ้าง ตรงนี้บ้าง

พระสูตรนี้ พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่ปริพพาชก นักบวชนอกศาสนาผู้หนึ่งชื่อว่าสุสิมะ พระองค์ทรงแจ้งแจ้งหลักปฎิจจสมุปบาทว่า ต้องรู้ ต้องเห็น อย่างไรจึงจะได้เข้าถึงธรรมะ รู้แจ้งธรรมะ ได้ ในตอนหนึ่งพระองค์ทรงสรุปว่า

ปุพเพ โข สุสิม ธรรมภูจิติยาณ **ดูก่อนสุสิมะ ธรรมภูจิติยาณ มาก่อน**

ธรรมภูจิติยาณ คือ ญาณที่รู้ความเกิดขึ้นและเป็นไปของ ธรรมะ คือ รู้จัก คำว่า **ธรรมภูจิติ** คือ คำที่แสดงความเป็นไปของ ธรรมะ **ธรรมภูจิตตา** นี้แหละคำเดียวกัน **ธรรมภูจิตตา** เป็นคำแสดง กฎ มีคำว่า ตา อยู่ข้างหลัง แสดงภาวะความเป็นอย่างนั้น ส่วน **ธรรมภูจิติ** เป็นคำที่เอามาเชื่อมกับคำว่าญาณ คือ มีญาณรู้จักก่อน รู้จักเกณฑ์ของธรรมะ

ปุพฺพเหตุ แปลว่า ก่อน, ในกาลก่อน, มาก่อน, มีก่อน, เกิดขึ้น
ก่อน

ธมฺมภูตฺติ แปลว่า ความเกิดขึ้นดำรงอยู่และเป็นไปตามธรรม

การเกิดขึ้นและดำรงอยู่เป็นไปตามธรรม ถ้าว่าโดยกฎ คือ
กฎอิทัปปัจจยตาปฏิจฺจนสมุปฺบาท สังขารมันไม่เที่ยง เป็นเหตุให้
เกิดของไม่เที่ยง ของเป็นทุกข์ เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ของไม่ใช่ตัว
ตน เป็นเหตุให้เกิดของไม่ใช่ตัวตน เชื่อมโยงกันไปอย่างนี้เรียกว่า
ธมฺมภูตฺติ แปลว่า ความเกิดขึ้นและเป็นไปตามธรรม **ธมฺมภูตฺติญาณ**
ญาณคือความรู้ในเรื่องเหล่านี้ ความรู้เรื่องธรรมะทั้งหลายมันเกิด
ขึ้นและเป็นไปตามเงื่อนไขตามปัจจัยอย่างนี้มาก่อน ญาณอย่างนี้มี
ก่อน ญาณอย่างนี้เกิดก่อน

ปจฺจนา นิพฺพานเณ ญาณํ นิพพานญาณ หรือ ญาณในนิพพาน
มาทีหลัง ญาณในการรู้แจ้งธรรมะ เข้าถึงธรรมะ รู้นิพพานมาทีหลัง
จะกระโดดไปรู้นิพพานเลยโดยไม่ต้องรู้กฎไม่ได้ รู้นิพพานเลยไม่ได้
ต้องมี ธมฺมภูตฺติญาณ มาก่อน คือรู้กฎมาก่อน

อย่างที่เรารู้กันดีในทางวิปัสสนา ต้องแยกรูปแยกนามว่า เป็น
ของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน เกิดตามเหตุตามปัจจัย เป็นไป
ตามกระแสอิทัปปัจจยตาปฏิจฺจนสมุปฺบาทก่อน นี่คือ ธมฺมภูตฺติญาณ
นั่นแหละ ญาณที่รู้จักความเกิดขึ้นและเป็นไปตามธรรมก่อน
นิพฺพานเณ ญาณํ ญาณในนิพพาน ญาณรู้นิพพานมาทีหลัง

อยากจะได้ถึงนิพพาน อยากจะพ้นทุกข์ ไม่ใช่ไปรู้นิพพานได้
เลย ต้องมีความรู้ก่อน แล้วจึงจะแจ้งนิพพาน จึงจะแจ้งธรรม
เข้าถึงธรรมได้ในภายหลัง แม้แต่จะเป็นพระโสดาบัน พระโสดาบัน
ท่านก็เห็นพระนิพพาน การจะรู้นิพพานก็ต้องรู้ก่อน รู้กฎสังขาร
ทั้งหลายทั้งปวง เป็นอัมมัญญัติญาณก่อน จึงจะถึงนิพพาน จึงจะ
กระทำให้แจ้งโสดาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล แล้วก็อรหัต
ผลได้

คำว่า รู้ คือ ญาณ หรือ ปัญญา ญาณชั้นต่างๆ ตัวความรู้
รู้อะไร รู้กฎของธรรมะนั้นแหละ รู้สิ่งต่างๆ เป็นไปตามกฎเกณฑ์
ของมัน ทีนี้ คำว่า แจ้ง ก็เป็นญาณอีกชนิดหนึ่งที่ได้เข้าถึงสิ่งที่ควร
เข้าถึง ธรรมะที่ควรจะได้เข้าถึง ถ้าว่าแบบสูงสุด คือพระนิพพาน
ถ้าว่าเป็น ๒ อย่าง คือวิชาและวิมุตติ ผมเลยตั้งชื่อหัวข้อบรรยาย
เป็น รู้กฎ แจ้งธรรม ต้องมีความรู้เรื่องกฎเกณฑ์ต่างๆ ก่อนจึงจะแจ้ง
ธรรมได้

สรุปว่า การรู้กฎแล้วจึงแจ้งธรรม ก็ถือว่าเป็นกฎอย่างหนึ่ง
ที่พระพุทธเจ้าทรงรับรองเอาไว้ ผมยกตัวอย่างมาจากพระสูตร
สังยุตตนิกาย นิตานวรรค สุตติปริพาชกสูตร พระพุทธองค์ตรัสว่า

ปุพฺเพ โข สุตฺติม รมฺมญฺจิติยาณํ ดูก่อนสุตติมะ อัมมัญญัติญาณ
คือญาณปัญญาความรู้เรื่องความเกิดขึ้นและเป็นไปตามธรรมะมา
ก่อน รู้ข้อที่ปัจจุตตปฏิบัติจสมุปบาทมาก่อน **ปจฺจนา นิพฺพานเณ ญาณํ**
ญาณในนิพพานมาทีหลัง ความรู้เรื่องพระนิพพานอย่างแท้จริงจะมา

ทีหลัง จะไปรู้นิพพานลอยๆ โดยไม่ผ่านการรู้อิทัปปัจจยตาปฏิจ
สมุปาบาทไม่ได้ จะต้องรู้อิทัปปัจจยตาปฏิจสมุปาบาทมาก่อน จึง
จะมีความรู้เรื่องนิพพานชัดเจนได้

ทีนี้ ผมจะยกมาจากพระสูตร ซึ่งแสดงรายละเอียดเยอะกว่า
นี้ ท่านทั้งหลายจะได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น ในอังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต
อนิจจสูตร เล่ม ๒๒ ข้อ ๙๘ พระพุทธองค์ตรัสว่า

โส วต ภิกขเว ภิกขุ กณฺจิ สงฺขาริ นิจฺจโต สมฺนุสฺสนโต
ตูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนั้นหนอ เมื่อยังเห็นซึ่งสังขารใดๆ โดย
ความเป็นของเที่ยง

อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมฺนุนาโคโต ภวิสฺสตีติ จักฺเป็นผู้นประกอบ
ด้วยอนุโลมิกขันติ คือการยอมรับกฎเกณฑ์ความจริงของธรรมชาติ
มีปัญญาคล้อยตามหลักสัจธรรม ดังนี้

เนตฺ ญาณํ วิชฺชติ นันนํ ไซฺฐานะที่จจะมีได้

อนุโลมิกาย ขนฺติยา อสมฺนุนาโคโต สมฺมตฺตนิยามิ
โอภกฺมิสฺสตีติ ภิกษุนั้นเมื่อไม่ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ จักก้าวลง
สู่สัมมัตตนิยาม ดังนี้

เนตฺ ญาณํ วิชฺชติ นันนํ ไซฺฐานะที่จจะมีได้

สมฺมตฺตนิยามิ อโนภกฺมมาโน โสตาปตฺติผลํ วา สกทาคามิ
ผลํ วา อนาคามิผลํ วา อรหตฺตํ วา สจฺฉิกริสฺสตีติ ภิกษุผู้ไม่ก้าว
ลงสู่สัมมัตตนิยาม จักกระทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผลก็ดี สกทาคามิ
ผลก็ดี อนาคามิผลก็ดี หรืออรหัตผลก็ดี ดังนี้

เนตฺ ฐานํ วิชชติ นันนํไม่ใช้ฐานะที่จะมีได้

ในช่วงต้นของพระสูตรนี้ จากอังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต อนิจจสูตร พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ เชื่อมโยงมาหลายคำด้วยกัน บางท่านอาจจะงงอยู่ ตามไม่ค่อยทัน แต่บางท่านพิจารณาตามไปก็เข้าใจ ตามเรื่องนี้ เกี่ยวกับเรื่องกฎเกณฑ์ รู้กฎก่อนจึงแจ้งธรรมะได้นั่นเอง ถ้าไม่รู้ระเบียบ ไม่รู้กฎเกณฑ์ของธรรมะ จะให้แจ้งธรรมะ มันเป็นไปได้

พระองค์ตรัสว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนั้นหนอ เมื่อยังเห็นซึ่งสังขารใดๆ โดยความเป็นของเที่ยง จะเป็นผู้ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ ดังนี้ นันนํไม่ใช้ฐานะที่จะมีได้

โดยกฎของสังขาร เราก็ทราบกันดีแล้วว่า **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา** สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นของไม่เที่ยง ถ้าภิกษุบางรูปหรือผู้ปฏิบัติบางท่าน ผู้ที่เห็นโทษภัยของวิภวสงสารแล้ว มาปฏิบัติตามที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอน ถ้ายังเห็นสังขารบางอย่างโดยความเป็นของเที่ยง ยังเห็นสังขารบางอย่างเที่ยง ไม่เห็นสังขารทั้งหมดว่าไม่เที่ยง ไม่เห็นทั้งปวง ยังไม่เห็นทั้งหมด เห็นบางอย่างไม่เที่ยง บางอย่างยังเที่ยงอยู่ เห็นสังขารอันใดอันหนึ่งยังเที่ยงอยู่ จะเป็นผู้ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ คือญาณปัญญาที่สอดคล้องกับหลักอริยสัจ ๔ เป็นภาษาญาณ เรียกว่า**อนุโลมญาณ** จะได้อนุโลมญาณญาณที่เห็นสอดคล้องกับความเป็นจริง นันนํไม่ใช้ฐานะที่จะมีได้

การจะยอมรับความเป็นจริงได้ จิตจะลงต่อความเป็นจริง ต้องเข้าใจกฎก่อน จะต้องเห็นสังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นของไม่เที่ยงทั้งหมดก่อน **ไม่มีแม้แต่นิดเดียว ที่สังขารจะเที่ยงแท้มั่นคง** จะต้องยอมรับได้ก่อน ถ้ายอมรับไม่ได้จะไปยอมรับอริยสัจ มันเป็นไปได้ มันเป็นกฎอีกชั้นหนึ่ง มีกฎหลายชั้นเรียงกันอยู่ นี้ พระองค์ตรัสในฝ่ายที่เป็นไปไม่ได้

ภิกษุเมื่อยังเห็นซึ่งสังขารใดๆ โดยความเป็นของเที่ยง จะเป็นผู้ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ ดังนี้ นั่นไม่ใช่ฐานะที่จะมีได้ **อนุโลมิกขันติ** คำนี้ สำหรับท่านที่ไม่ใช่นักศึกษาระยะอาจจะงุนิดหน่อย ส่วนท่านที่ศึกษาระยะได้ยับบ่อย่อย อนุโลมิกคือ สอดคล้องกับข้อเท็จจริง ความจริงที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศไว้ คืออริยสัจ ๔ เป็นความจริงที่พระองค์ยกขึ้นมาแสดงแก่พวกเรา เหล่าสาวก ปัญญาเห็นสอดคล้องกันสัจจะ เรียกว่า**อนุโลมญาณ**

อนุโลมญาณ ญาณที่สอดคล้องเห็นลงพอดีกับหลักสัจธรรม อูปาทานขันธ ๕ เป็นทุกข์ ก็เห็นว่าเป็นทุกข์ ตัณหาเป็นเหตุเกิดทุกข์ ก็เห็นว่าเป็นเหตุเกิดทุกข์ นิพพานเป็นความดับทุกข์ เป็นสุข อย่างแท้จริง ก็เห็นอย่างนั้น อริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นหนทาง ก็เห็นว่าเป็นหนทาง ซึ่งการที่จะประกอบด้วยปัญญาอย่างนี้ ต้องเห็นว่สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นของไม่เที่ยงก่อน ต้องผ่านกฎสังขารมาก่อน ถ้ายังเห็นสังขารบางชนิดว่าเที่ยงอยู่ ยังมีความหวังกับสังขารบางประการอยู่ การจะยอมรับอริยสัจ ๔ ก็เป็นไปได้

ประโยคต่อไปว่า ภิกษุเมื่อไม่ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ จะก้าวลงสู่สัมมัตนิยาม นั้นไม่ใช่ฐานะที่จะมีได้

สำหรับภิกษุที่ไม่ยอมรับหลักอริยสัจ ๔ ใจยังไม่ยอมรับ จะก้าวลงสู่ความแน่นอนในทางกุศล คือ ก้าวลงสู่อริยมรรคมีองค์ ๘ อริยมรรคมีองค์ ๘ จะมาประชุมรวมเข้าไปในจิต จะเกิดมรรคจิต จิตที่เป็นมรรคขึ้นมา นั้นไม่ใช่ฐานะที่จะมีได้ พอไม่เกิดมรรค มรรคไม่รวมกัน จะให้ได้เป็นพระอริยเจ้า จะทำให้แจ้งธรรมะ แจ้งนิพพาน ก็เป็นไปได้ ภิกษุเมื่อไม่ก้าวลงสู่สัมมัตนิยาม คืออริยมรรคไม่เกิด จะกระทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผลก็ดี สกทาคามีผลก็ดี อนาคามีผลก็ดี หรืออรหัตผลก็ดี นั้นไม่ใช่ฐานะที่จะมีได้

ต่อไปพระสูตรเดียวกัน แสดงฝ่ายตรงกันข้าม ฐานะที่เป็นไปได้ ในอังกุตรนิกาย ฉักกนิบาต อนิจจสูตร พระพุทธองค์ตรัสว่า

โส วต ภิกขเว ภิกขุ สพฺพสงฺขารา อนิจฺจโต สมฺนุปลฺลสนฺโต
ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนั้นหนอ เมื่อเห็นซึ่งสังขารทั้งปวงทั้งหลาย โดยความเป็นของไม่เที่ยง

เมื่อเห็นว่า สังขารทั้งปวงเลย ทั้งหมดเลย ไม่มีสังขารชนิดหนึ่งที่เป็นของเที่ยง สังขารทั้งหลายในอดีต อนาคต ปัจจุบัน ภายใน ภายนอก หยาบ ละเอียด ทราม ประณีต โกล โกล้ ทั้งเรา ทั้งเขา เหมือนกันหมด โดยความเป็นของไม่เที่ยง เมื่อเห็นสัพพสังขาร โดยความเป็นของไม่เที่ยง ไม่แน่นอน ไม่คงทน ต้องเสื่อมสลายหมดไปเป็นธรรมดา

อนุโลมิกาย ขนติยา สมณนาโคโต ภวิสสตีติ จักเป็นผู้ประกอบ
ด้วยอนุโลมิกขันติ ดังนี้ **ฐานเมต วิชชติ** นั้นเป็นฐานะที่มีได้

เมื่อเห็นสังขารทั้งปวง เป็นไปตามกฎธรรมดาของสังขาร คือ **สพเพ สงฺขารา อนิจฺจา** สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นของไม่เที่ยง
ถ้ายอมรับและเห็นสังขารทั้งปวงโดยความเป็นของไม่เที่ยง ไม่มี
สักสังขาร ไม่มีแม้แต่นิดหนึ่ง น้อยหนึ่ง หรือสถานที่ใดที่หนึ่งทีไป
อยู่แล้ว สังขารมันจะเที่ยงได้ แม้ในร่างกายของเราเอง สังขาร
ทั้งหลายมารวมกันทั้งหมดนี้ เป็นที่ชุมนุมของสิ่งที่ไม่เที่ยง สังขาร
ในภายนอกคือบุคคลอื่นรวมทั้งโลกนี้ ก็เป็นของไม่เที่ยงทั้งหมดเลย

เมื่อเห็นสังขารทั้งปวงโดยความเป็นของไม่เที่ยง จะเป็นผู้ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ คือยอมรับหลักอริยสัจ ๔ ยอมรับ
ตามที่เป็นจริงว่า **อุปาทานขันธทั้ง ๕ คือชีวิตที่เป็นผลมาจาก
อวิชชา ตัณหา อุปาทาน กรรมนี้ เป็นทุกข์** อย่างเป็นทางการ
ยอมรับว่า ตัณหาคือความรักตน เป็นเหตุเกิดทุกข์ ก็เป็นไป
ความรักตัวเอง พวกเราก็มีด้วยกันทุกคน แต่เราไม่ยอมรับว่า มัน
เป็นเหตุเกิดทุกข์ ทำให้ต้องเวียนตายเกิดมานาน ประสบความทุกข์
ยากลำบาก ทรมานทรก่า ต้องมานั่งร้องไห้ น้ำตาเซ็ดหัวเข่า เพราะ
เรื่องนั้นเรื่องนี้มาจนถึงทุกวันนี้ ทำอย่างไรจะยอมรับกันสักที พอไม่
ยอมรับก็ทำตามความรักตัวเอง ค้างอยู่อย่างนั้น นึกว่าได้ทำตาม
ใจชอบแล้วมันจะเป็นเหตุให้เกิดความสุข อย่างนั้นก็ผิออยู่ตลอดเวลา
แท้ที่จริง การทำตามใจชอบ ทำตามตัณหาเป็นเหตุเกิดทุกข์

หลักอริยสัจ ๔ เราก็ท่องกันมานานแล้ว ตัณหาเป็นเหตุเกิดทุกข์ **ตัณหาเป็นตัวสร้างโลก ตัณหาทำให้สัตว์เกิด** แต่ก็ยังไม่เห็นชัดสักที ที่เป็นอย่างนั้น เพราะเราไม่ยอมรับหลักสัจธรรมนั่นเอง ยังไม่ยอมรับสังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง ยังไม่เห็นความจริงของสังขาร จะให้ยอมรับหลักอริยสัจ ๔ มันก็เป็นไปไม่ได้

แต่ที่จริง ความรักตัวเองนั้นมี เป็นตัณหา เป็นกิเลส แต่ตัวเองอันเป็นที่รักนั้นมันไม่มี ไม่มีตัวตน ไม่มีตัวเรา ไม่มีตัวเขา มีแต่กิเลส ถ้ายอมรับได้มันก็ง่ายแล้ว ปฏิบัติเพื่อละความรักตัวเอง ละตัณหา เพราะยังงี้ตัวเองมันก็ไม่มีอยู่แล้ว ก็ง่ายที่จะละความรักตัวเองนั้น แต่พวกเรารักตัวเองแถมยังเห็นผิดอีกด้วยว่า ตัวเองอันเป็นที่รักมีอยู่จริงๆ เลยผิดหลายชั้นอยู่ ต้องไปแก้ไข มองให้เห็นว่า **ตัวเองอันเป็นที่รักมันไม่มี** มีแต่สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นของไม่เที่ยงเท่านั้น

พอรู้อย่างนี้แล้วก็จะทราบว่ ตัณหาไม่มี ความรักตัวเองมี แต่ตัวเองอันเป็นที่รักนั้นไม่มี ความยึดถือว่สิ่งนั้นสิ่งนี้เป็นของเรา ความหวังของๆ เรา ความจับจองเป็นของตนนั้นมี เป็นกิเลสที่เกิดต่อเนื่งจากตัณหา **แต่ของตนอันแท้จริงนี้มันไม่มี** มีแต่สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง เลยต้องไปเห็นสังขารทั้งหลายทั้งปวงโดยความเป็นของไม่เที่ยง จะต้องรู้กฎก่อนจึงยอมรับสัจธรรม พอยอมรับสัจธรรมจึงจะแจ้งธรรมะได้ ไม่อย่างนั้นแล้ว ถึงเราจะเรียนอริยสัจ ๔ แต่ใจก็ไม่ยอมรับ ท่องได้ ยอมรับว่ พระพุทธเจ้าตรัสจริงแท้ แต่ในด้านจิตใจแล้ว ยังเพี้ยนอยู่เหมือนเดิม

นี่เป็นฐานะหรือเงื่อนไขที่เป็นไปได้ คือ ภิกษุฉันหนอ เมื่อเห็นสังขารทั้งปวงโดยความเป็นของไม่เที่ยง จะเป็นผู้ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ คือยอมรับหลักอริยสัจ ๔ ยอมรับอริยมรรคมีองค์ ๘ ว่าเป็นหลักปฏิบัติ ไม่เอาทางอื่นอีกต่อไปแล้ว นี่มันก็ยาก ทังๆ ที่พวกเราก็อบรมกันมาและเรียนกันมานานแล้ว อริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นหนทาง ท่องได้ตั้งแต่เด็กทีเดียว แต่วิถีชีวิตก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลง เริ่มต้นจากความเห็นก็ไม่ได้เปลี่ยน สัมมาทิฐฐิท่านว่ามันเป็นอย่างนี้ เราก็เห็นเพื่อนไปอย่างอื่น สัมมาสังกัปปะท่านว่าต้องคิดอย่างนี้ เราก็คิดไปอย่างอื่น อยากจะเปลี่ยนผล แต่เหตุไม่ยอมเปลี่ยน มันก็เลยวนอยู่อย่างนี้ เพราะไม่ยอมรับข้อปฏิบัติคืออริยมรรคนั่นเอง

ที่ไม่ปฏิบัติดำเนินตามอริยมรรค เพราะไม่ยอมรับอริยสัจ เพราะไม่ยอมรับว่าสังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นของไม่เที่ยงนั่นเอง ยังเห็นว่า แน่นอน มั่นคง โดยเฉพาะเห็นผิดว่า มีตัวตนอยู่จริงๆ ก็เลยค้างอยู่

กล่าวถึงฐานะที่เป็นไปได้ จึงต้องรู้ภูก่อนว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง มันสำคัญอย่างนี้ จะต้องรู้ภูก่อนจึงจะแจ้งธรรมะ ต้องมีธัมมัญญฐิติญาณมาก่อน นิพพานญาณจึงจะมาทีหลัง

พระพุทธองค์ตรัสว่า **อนุโลมิกาย ขนุตติยา สมนุนาคโต สมมตตนิยาม โอกกมิสสตีติ** ภิกษุผู้ประกอบแล้วด้วยอนุโลมิกขันติ คือยอมรับหลักอริยสัจ ๔ จะก้าวลงสู่สัมมัตตนิยาม ดังนี้ **จานเมต วิชชติ** นั่นเป็นฐานะที่จะมีได้

ถ้ายอมรับหลักอริยสัจ ๔ แล้วจะก้าวลงสู่สัมมัตตนิยาม คือ ความแน่นอนในฝ่ายดี ฝ่ายกุศล ยอมรับหลักปฏิบัติคืออริยมรรคมีองค์ ๘ ไม่เหลือหลักปฏิบัติอื่นใดทั้งปวง จะเป็นไปได้ เพราะเห็นว่สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยงนั่นแหละ ทำให้ยอมรับหลักอริยสัจ เพราะยอมรับหลักอริยสัจนั่นแหละ จึงหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม คือ ความแน่นอนในฝ่ายกุศลในฝ่ายดี หยั่งลงสู่ข้อปฏิบัติคืออริยมรรคได้เต็มที่ ไม่มีข้อปฏิบัติอื่นใดหลงเหลืออีกต่อไปแล้ว ทั้งชีวิตนั้นก็ปรับเปลี่ยนตามอริยมรรคมีองค์ ๘ ทั้งหมด รอแต่ทำให้สมบูรณ์เท่านั้นเอง หยั่งลงในอริยมรรคนี้แล้ว พอหยั่งลงในนี้แล้ว ก็เป็นไปได้ที่จะกระทำให้แจ้งซึ่งโศดาปัตติผล เป็นต้น

สมมตตนิยาม โอกุภมาโน โสตาปัตติผล วา สกทาคามิผล วา อนาคามิผล วา อรหตต์ วา สจฉิริสสุตติ ภิกษุผู้ก้าวลงสู่สัมมัตตนิยาม คือยอมรับเอาอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นข้อปฏิบัติ หยั่งลงสู่ความแน่นอนในธรรมะในฝ่ายดีฝ่ายกุศล ต่อไปจะเป็นผู้ที่บรรลุปะระอรหัตต์แน่นอน กระทำให้แจ้งซึ่งโศดาปัตติผลได้ สกทาคามิผล อนาคามิผล จนกระทั่งถึงความปะระอรหัตต์ได้ ดังนี้ **จานเมต วิชชติ** นั่นเป็นฐานะที่จะมีได้

นี่เป็นความสำคัญของเรื่องกฎเกณฑ์ การรู้กฎสำคัญมาก ท่านทั้งหลายก็คงได้ฟังกฎ **สพฺเพ สงฺขารา อนิจจา** มาเป็นประจำ ซึ่งดีมาก ให้ฟังต่อไป ให้ท่องต่อไป ถ้าให้สูงไปกว่านั้น ต้องพิจารณาต่อไปด้วย จะพิจารณาได้ ก็ต้องมีสติให้มั่นคง มีสติตั้งมั่น ไม่หลงลืม ต้องมีสมาธิ ต้องไปฝึกสติ ไปทำสมาธิต่อไป เป็นหน้าที่ของเรา

ทั้งหลายที่จะต้องทำกัน ในคราวนี้ ผมมาพูดให้รู้ว่า รู้กฎจึงจะแจ้ง
ธรรมะได้ บอกความสำคัญ ส่วนการปฏิบัตินั้นท่านต้องไปทำเอาเอง
เน้นพูดในระดับสูงๆ เป็นระดับปัญญา ท่านทั้งหลายฟังเอาไว้ว่า
มันมีความสำคัญอย่างนี้ มีกฎระเบียบความเป็นไปอย่างนี้ เราต้อง
ทำตามกฎระเบียบ ผลจึงจะเป็นไปได้

ต่อไป กฎเกี่ยวเรื่องทุกข์ก็เหมือนกันครับ ผมตัดตอนมา
แสดง จากอังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต ทุกขสูตร เล่ม ๒๒ ข้อ ๙๙
พระพุทธองค์ตรัสว่า

โส วต ภิกขเว ภิกขุ กญฺจิ สงฺขารํ สุขโต สมนุปฺสฺสนโต...
เนตฺ ฐานํ วิชฺชติ ข้อความส่วนที่ละไว้ก็เหมือนกัน พระองค์ตรัสว่า
ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนั้นหนอ เมื่อยังเห็นซึ่งสังขารใดๆ โดย
ความเป็นสุข เห็นสังขารบางประการโดยความเป็นสุข สบาย
ปลอดภัย จิตสงบแล้วปลอดภัย ไปอยู่ที่นั่นแล้วปลอดภัย ปลอดภัย
เพลินได้ สบายใจได้ ไม่ต้องห่วงกังวลแล้ว ไม่เป็นไรแล้ว ไม่ตาย
แล้ว เรียกว่าเป็นสุข มันปลอดภัย สบาย มันโปร่ง มันโล่ง

ถ้ายังเห็นสังขารอะไรอย่างหนึ่งอย่างใดว่า มันเบาใจได้ เรา
ได้สมาธิขั้นสูงแล้ว ไปอยู่พรหมโลก เบาใจได้แล้ว ถ้ายังเห็นอย่างนี้
อยู่ การที่จะยอมรับหลักสังขาร ยอมรับอริยสัจ ๔ ก็เป็นไปไม่ได้
เพราะยังเห็นสังขารบางประการโดยความเป็นสุข เห็นว่าเข้าสมาธิ
เป็นความสุข สมาธิยังพอหวังได้ สบายใจได้ โปร่งโล่งใจได้ อย่างนี้
ก็ทำตามตัณหาอยู่ตลอดไป ไม่เห็นว่าตัณหาเป็นเหตุเกิดทุกข์ ยัง

นี่กว่าค้นหาเป็นเหตุเกิดสุขอยู่อย่างนั้น ได้ทำให้ตนมีความสุขสบายใจ จิตใจสงบ ตนสบาย ตนก็ปลอดภัย ถ้าเห็นอยู่อย่างนี้ มันก็ผิดไปแล้ว การจะยอมรับหลักอริยสัจ ๔ คือได้อนุโลมิกขันติ ก็เป็นไปได้

เมื่อไม่ยอมรับหลักอริยสัจ ๔ ไม่ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ การจะก้าวลงสู่สัมมัตตนิยาม คือข้อปฏิบัติอริยมรรคมีองค์ ๘ ก็เป็นไปได้ พอไม่ก้าวลงสู่อริยมรรคมีองค์ ๘ อริยมรรคมีองค์ ๘ ไม่รวมกัน ไม่เกิดขึ้น การกระทำให้แจ้งโสดาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล หรือกระทำให้แจ้งซึ่งความเป็นพระอรหันต์ ก็ไม่ใช่ฐานะที่จะเป็นไปได้

ส่วนฝ่ายตรงกันข้าม สัพพสงขาระ ทุกขโต สมนุปลสฺสนโต... จนกระทั่งถึง ฐานะ ๓ วิชฺชติ ภิกษุเมื่อเห็นซึ่งสังขารทั้งปวงโดยความเป็นทุกข ถ้าเห็นสังขารทั้งหมดเลย ไม่ว่าจะในอดีต อนาคต ปัจจุบัน ภายใน ภายนอก หยาบ ละเอียด ทราม ประณีต ไกลหรือใกล้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม ถ้าเป็นสังขารแล้วไม่น่าไว้วางใจทั้งนั้น เพราะมันเป็นทุกขเป็นของไม่น่าเพลิดเพลินทั้งนั้น ไม่น่ายินดีทั้งนั้น เป็นทุกข ไม่คงทน ถูกบีบคั้นด้วยกันทั้งหมดเลย อย่างนี้ก็ไปได้ ถ้ายังมีสังขารบางชนิดน่ายินดีอยู่ จบกันเลย มันไม่ยอมรับหลักอริยสัจ ๔ ถ้าเห็นว่า สังขารทั้งหมดเลย สัพพสังขาร ตามกฎที่เราท่องกันไว้ คือ สัพเพ สังขารา ทุกฺขา สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข เป็นของไม่น่าเพลิดเพลิน ไม่น่ายินดี ไม่น่าพอใจ เป็นของบีบคั้น สามารถทำให้เกิดทุกขได้เสมอ

ฉะนั้น สังขารมันเป็นอย่างนี้โดยธรรมชาติ เราจึงต้องระวังไว้ แม้แต่สมาธิที่ดีๆ นั่งแล้วสบาย นั่งสบายแล้วมันเสียหายอะไร มัน เป็นทุกข์ มันพร้อมจะก่อทุกข์ให้เสมอ เรานั่งสบายวันนี้ วันต่อมา เข้าสมาธิแบบเดิมไม่ได้อีกก็เครียดแล้ว นี่มันพร้อมจะให้ทุกข์แก่เรา อยู่เสมอ **มันแว้งกัดเราอยู่ตลอด** ยังไปเชื่อใจมันอยู่ ก็เกินไป บาง ท่านแค่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ สามีเอาใจนิดหน่อยก็เป็นบ้าจะตายแล้ว เขาพร้อมจะทำทุกข์ให้เราเสมอ ยังไปหลงเชื่อ วนอยู่อย่างนั้น ถ้า ไปเห็นสังขารบางชนิดโดยความเป็นสุข อย่างนั้นก็จบกันเลย ไม่ อาจจะทำให้แจ้งธรรมะได้ จะต้องเห็นสัพพสังขารโดยความเป็นทุกข์ เป็นของบีบคั้น เป็นของที่ไม่น่าไว้วางใจ เป็นของมีโทษมีภัย เป็น ที่มาของความทุกข์นานาประการ

แม้แต่ความสงบ สิ่งดีๆ ที่เราชอบกัน ทุกอย่างที่เป็นสังขาร มันพร้อมจะให้ทุกข์เกิดขึ้นเสมอ มีศักยภาพที่จะทำให้เกิดทุกข์ สำหรับผู้ไปยึดไปถือ อันนั้นเป็นธรรมชาติของมัน การที่เราเห็นว่า มันเป็นทุกข์ อันนี้จึงเห็นถูกต้อง สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์ นี้ให้ท่านทั้งหลายจำให้แม่น ท่องบ่อยๆ จำให้ขึ้นใจ ไปพิจารณา บ่อยๆ ถ้ายังพิจารณาไม่ได้ จิตยังฟุ้งซ่าน มินิวรรณเยอะอยู่ ก็ต้องไป ทำสมาธิ ไปฝึกสติมา ให้พิจารณาได้ ยกสังขาร คือ รูป นาม ชันธ ๕ มาพิจารณาให้เข้ากฎเกณฑ์อันนี้ เรื่องที่ผมมาบรรยายนี้ เป็นเรื่อง ที่ระดับค่อนข้างสูงชนิดหนึ่ง แต่เป็นหลักการไว้สำหรับท่านที่สนใจ จะได้ศึกษาละเอียดต่อไป

ลักษณะของหัวข้อ “**รู้จัก แจ้งธรรม**” มันเป็นอย่างนี้ ต้องรู้จักก่อน และยอมรับกฎให้ได้ก่อน จึงจะแจ้งธรรมะได้ เราอยากจะได้ถึงความพ้นทุกข์ อยากรจะถึงนิพพาน หากไม่ได้ปฏิบัติอริยมรรคมีองค์ ๘ ไม่ได้เดินตามทางนี้ มันไม่ถึงนิพพาน ที่นี้ จะมีอริยมรรคมีองค์ ๘ รวมกันได้ จะต้องยอมรับอริยสัจ ๔ ก่อน ยอมรับกฎอริยสัจ ๔ ที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงก่อน ถ้ายังไม่ยอมรับ จะปฏิบัติอริยมรรคอย่างเต็มบริบูรณ์ หรือจะเดินตามมรรคเต็มที่ มันเป็นไปได้ ที่นี้ จะยอมรับอริยสัจ ๔ ไม่ใช่สักว่า รู้หรือสัจว่ามีอะไรบางอย่าง ต้องไปพิจารณาก่อน ต้องเห็นสังขารทั้งหลายทั้งปวงโดยความเป็นของไม่เที่ยง สังขารทั้งหลายทั้งปวงโดยความเป็นทุกข์ก่อน และมีอีกประเด็นหนึ่ง คือ ต้องเห็นธรรมะทั้งหลายทั้งปวงโดยความไม่ใช่ตัวตน เป็นของบังคับควบคุมไม่ได้

สพฺพสงฺขาเร ทุกฺขโต สมนุสฺสโนโต ภิกฺขุเมื่อเห็นสังขารทั้งปวงโดยความเป็นทุกข์ คำว่า **ทุกข์** คือ เป็นของบีบคั้น ของที่มีศักยภาพทำให้เกิดความทุกข์ ความเครียด ความวิตกกังวลได้ ของไม่น่าไว้วางใจ เป็นของมีภัย เป็นของน่ากลัว อย่าไปยุ่ง อย่าไปจับ อย่าไปยึดถือมัน มันจะกัดหรือทำร้ายให้ตายหรือปางตายได้ ถ้าเห็นสังขารทั้งปวงโดยความเป็นทุกข์ การที่จะเป็นผู้ที่ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ ยอมรับหลักอริยสัจ ๔ ก็เป็นไปได้ เมื่อประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ จะหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยามก็เป็นไปได้ เมื่อหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม คือข้อปฏิบัติอริยมรรคมีองค์ ๘ จะกระทำให้แจ้ง โสดาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล จนกระทั่งถึงความเป็น

พระอรหันต์ ก็เป็นไปได้

ต่อไป เป็นเรื่องลักษณะอนัตตา คำอื่นๆ เหมือนกัน เปลี่ยนเฉพาะคำแสดงกฎ ในอังคุตตรนิกาย ฉักรกนิบาต อนัตตสูตร เล่ม ๒๒ ข้อ ๑๐๐ พระพุทธองค์ตรัสว่า

โส วุต ภิภขเว ภิภขุ กภจจิ ธมมํ อตตโต สมนุปสสนโต ดูก่อนภิภขุทั้งหลาย ภิภขุนั้นหนอ เมื่อยังเห็นซึ่งธรรมะใดๆ โดยความเป็นตัวตน เห็นว่า มีตัวเราไปสิงแทรกอยู่ที่ใดที่หนึ่ง สิ่งอยู่ในชั้น ๕ ก็ดี หรือบางทีก็อยู่นอกชั้น ๕ ยังเห็นว่า มีตัวเราสามารถบังคับควบคุมสิ่งนั้นได้สิ่งนี้ได้ มีตัวเราเป็นเจ้าของ เป็นผู้เสวยผล เป็นผู้ครอบครองการกระทำหรือผลของการกระทำ เมื่อทำดีแล้วเราเป็นผู้รับผลอย่างนั้นอย่างนี้ ถ้ายังมีตัวเราสิงแทรกหรือวนเวียนอยู่ที่ใดที่หนึ่งอย่างนี้ การจะยอมรับหลักอริยสัจ ๔ ก็เป็นไปได้ไม่ได้ พยายามรับหลักอริยสัจ ๔ ไม่ได้ จะให้หยั่งลงสู่อริยมรรคมีองค์ ๘ ก็เป็นไปได้ ไม่ได้ ทำให้แจ้งโสดาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล จนกระทั่งถึงแจ้งความเป็นพระอรหันต์ ก็เป็นไปได้ไม่ได้ นี้ฝ่ายหนึ่ง **เนตํ ฌานวิชชติ** นั่นไม่ใช่ฐานะที่จะเป็นไปได้

อีกฝ่ายหนึ่ง **สพฺพธมฺเม อนตตโต สมนุปสสนโต ภิภขุ** เมื่อเห็นสังขารทั้งปวงโดยความไม่มีตัวตน ไม่มีตัวตนอยู่ในเส้นผม ไม่มีตัวตนอยู่ในขน ไม่มีตัวตนอยู่ในเล็บ ไม่มีตัวตนอยู่ในฟัน ไม่มีตัวตนอยู่ในหนัง ไม่มีตัวตนอยู่ในเวทนาความรู้สึกสุขทุกข์ ไม่มีตัวตนอยู่ในความกำหนดหมายคือสัญญา ไม่มีตัวตนอยู่ในบุญในกุศล ไม่มีตัวตน

อยู่ในสังขารต่างๆ ไม่ตัวตนอยู่ในวิญญูณใดๆ ทั้งสิ้น ไม่มีตัวตนใดๆ อยู่ในนั้นเลย ไม่มีสัตว์บุคคลตัวตนอยู่สักที่สักแห่ง ไม่มีตัวตนในขันธ ๕ รวมทั้งไม่มีตัวตนนอกขันธ ๕ และไม่เป็นตัวตนที่จะควบคุมบังคับอะไรได้ มีแต่สิ่งต่างๆ ที่เป็นไปตามเงื่อนไขตามปัจจัยของมัน

เห็น สัพพธมเม อนตตโต อย่างนี้ จะเป็นผู้ที่ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ ก็เป็นไปได้ ผู้ที่ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ จะหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยามก็เป็นไปได้ ผู้ที่หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม จะกระทำให้แจ้งโสดาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล จนกระทั่งถึงกระทำให้แจ้งซึ่งความเป็นพระอรหันต์ ก็เป็นไปได้

อันนี้เป็นกฎหลัก ๓ กฎที่พวกเราทราบกันดีนั่นเอง ต้องรู้กฎเหล่านี้ก่อน จึงจะสามารถเข้าถึงธรรมะ แจ่มธรรมะได้ตามลำดับไป ถ้ายังผิดกฎอยู่ ถ้ายังเห็นสังขารใดๆ โดยความเป็นของเที่ยงอยู่ อย่างนี้ ยังไม่เข้าถึงธรรมะ ยังแจ่มธรรมะไม่ได้ ถ้ายังเห็นสังขารใดๆ โดยความเป็นสุขอยู่ เห็นธรรมะใดๆ โดยความเป็นตัวตนอยู่ ยังมีอึดตาไปสิ่งไปแทรกหรือไปนอนค้างอยู่จุดใดจุดหนึ่งที่ห่างไกลมาก จะให้เข้าถึงธรรมะ ก็เป็นไปไม่ได้ มันเป็นกฎเป็นระเบียบของมัน อย่างนี้ ต้องรู้กฎจึงจะแจ่มธรรมะ

ต่อไปเรื่องนิพพาน ต้องรู้ให้ถูกต้องเหมือนกัน ในอังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต นิพพานสูตร เล่ม ๒๒ ข้อ ๑๐๑ พระพุทธองค์ตรัสว่า

โส วัต ภิกขเว ภิกขุ นิพพานํ ทุกขโต สมนุสฺสฺสนโต ตุก่อน
ภิกขุทั้งหลาย ภิกขุ นั้นหนอ เมื่อเห็นนิพพานโดยความเป็นทุกข์
อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมฺนนาโคโต ภวิสฺสตีติ จักเป็นผู้ประกอบด้วย
อนุโลมิกขันติ ดังนี้ เนตํ ญาณํ วิชฺชติ นั้นไม่ใช่ฐานะที่จะมีได้

ถ้ายังเห็นนิพพานโดยความเป็นทุกข์อยู่ นิพพานคือความสิ้น
ทั้งทุกข์ สิ้นทั้งเหตุเกิดทุกข์ ไม่มีเหตุเกิดทุกข์ก็ไม่มีทุกข์เกิด ไม่ทำ
ตามตัณหา ไม่ทำตามอยาก สิ้นตัณหาอันเป็นเหตุเกิดทุกข์ ทุกข์
ก็ไม่เกิด ทุกข์ไม่มี ถ้าใครยังเห็นว่านิพพานเป็นทุกข์อยู่ ไม่ทำตาม
ใจอยากมันทุกข์มากเหลือเกิน ถ้ายังเห็นอย่างนี้อยู่ ก็ไม่อาจเห็น
ธรรมะได้ จะต้องเห็นนิพพานโดยความเป็นสุขนั้นแหละ นิพพาน
ความดับของทุกข์ ความดับของเหตุเกิดทุกข์ เป็นความสงบ เป็น
ความปลอดโปร่ง เป็นความเบาสบาย นั้นแหละจึงจะทำให้แจ้ง
ธรรมะได้

ถ้ายังเห็นนิพพานโดยความเป็นทุกข์ ถ้าไม่เหลืออะไรแล้ว
รู้สึกโหวงเหวง เป็นทุกข์เหลือเกิน ไม่ได้ทำอะไรตามใจชอบแล้ว
ทุกข์มาก ต้องได้ทำอะไรตามใจชอบจึงอยู่ได้ อย่างนี้ก็ห่างไกล
นิพพานมากเหลือเกิน เพราะยังเห็นนิพพานโดยความเป็นทุกข์
อยู่ ถ้าไม่ได้ทำตามตัณหาไม่รู้จะอยู่ยังไง ไม่ทำเพื่อตัวเองแล้วจะทำ
เพื่อใคร อย่างนี้เกิดอีกนานเลย

เราทั้งหลายต้องฟังให้ดีโดยเฉพาะเรื่องนิพพาน เราไม่เคยถึง
มาก่อนก็จะยากนิดหนึ่ง แต่ค่อยๆ พิจารณาไป นิพพานคือความดับ

ของทุกข์ จะดับทุกข์ก็ต้องดับเหตุของทุกข์ เหตุของทุกข์คือตัณหา ตัณห์ตัณหา สิ้นตัณหา หมดตัณหา ไม่ทำตามอยาก ไม่ทำตามความ คาดหวังต้องการ ไม่ทำตามความคิดเพื่อตัวเพื่อตน ถ้าเห็นว่า การ ไม่ทำตามใจชอบนี้มันเป็นทุกข์ เห็นว่า การทำตามใจชอบมันสบาย อยู่ จะเป็นผู้ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ ดังนี้ นั่นไม่ใช่ฐานะที่จะ เป็นไปได้

อนุโลมิกาย ขนติยา อสมนนาโคโต สมมตตนิยามิ โอกกมิสสติ เนตฺ ธานํ วิชชติ ภิกษุผู้ไม่ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ คือไม่ยอมรับหลักอริยสัจ ๔ จะหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยามคือข้อปฏิบัติ อริยมรรค ทั้งชีวิตของเขาจะหยั่งลงสู่อริยมรรค เปลี่ยนความเห็น ให้ตรง เปลี่ยนความคิดให้ตรง ดำเนินชีวิตแบบใหม่ทั้งหมด เพื่อ ความพ้นทุกข์ นั่นก็ไม่ใช่ฐานะที่จะมีได้

ความเห็นนี้เปลี่ยนยากที่สุด โดยเฉพาะยุคนี้ แต่ละคนต่างก็ ถูกสอนให้เชื่อมั่นในตนเอง ทั้งๆ ที่ทุกข์เหลือเกินแล้ว ไม่ยอมเชื่อ คนอื่น ทีนี้ คนอื่นก็เชื่อไม่ค่อยได้ กลัวจะเป็นทุกข์อีก เลยเชื่อตัวเอง ไว้ก่อน ไม่รู้จะไปไหนแล้ว ในยุคพุทธกาล พระพุทธเจ้าของเราเป็น ผู้เชี่ยวชาญ พระองค์เป็นสัพพัญญู แสดงธรรมที่เหมาะสมกับคน นั้นๆ ปรับความเห็นเขาได้ ยุคนี้ไม่มีอาจารย์ใดที่เป็นอย่างนั้นแล้ว เราทั้งหลายจึงต้องช่วยตัวเอง ต้องมาศึกษาให้ดี รู้กฎของธรรมะ จำกฎไว้ดีๆ แล้วไปปฏิบัติให้เห็นตามนั้น ความจริงก็ย่อมเป็นความ จริงอยู่อย่างนั้น มันไม่ไปไหนหรอก อยู่ที่ความเพียรของเรามาทำเอา

ภิกษุผู้นั้นเมื่อยังเห็นนิพพานโดยความเป็นทุกข์ จะเป็นผู้ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ ดังนี้ นั่นไม่ใช่ฐานะที่จะมีได้ ภิกษุผู้ไม่ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ จะก้าวลงสู่สัมมัตตนิยาม ดังนี้ นั่นไม่ใช่ฐานะที่จะมีได้

สมมตตนิยาม อโนกุกมมาโน โสตาปัตติผล วา สกทาคามิผล วา อนาคามิผล วา อรหตต์ วา สจฉิกริสุตติ เนตฺ ฐานํ วิชชติ ภิกษุผู้ไม่หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม คือไม่เปลี่ยนความเห็นให้เป็นสัมมาทิฏฐิ ไม่เปลี่ยนความคิดให้เป็นสัมมาสังกัปปะ ไม่มีอริยมรรคทั้ง ๘ เข้ามาประชุมในจิต ไม่มีอริยมรรคมืองค์ ๘ มาประชุมรวมกัน จะกระทำให้แจ้งซึ่งโสตาปัตติผลก็ดี สกทาคามิผลก็ดี อนาคามิผลก็ดี จนกระทั่งถึงความเป็นพระอรหันต์ก็ดี ดังนี้ นั่นไม่ใช่ฐานะที่จะมีได้

ฝ่ายตรงกันข้าม ในนิพพานสูตร พระพุทธองค์ตรัสต่อไปว่า โส วต ภิกขเว ภิกขุ นิพพานํ สุขโต สมนุสฺสสนโต อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมฺนาคโต ภวิสฺสตีติ ฐานเมตฺ วิชชติ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้นั้นหนอ เมื่อเห็นซึ่งพระนิพพานโดยความเป็นสุข เห็นนิพพานโดยความเป็นสุข สบาย ปลอดภัย เบาโล่ง เป็นที่พึงได้ ไร้กังวลนานาประการ เห็นความดับทุกข์ ความไม่เหลืออะไร เป็นความปลอดภัยสบาย ถ้าเราไม่เหลืออะไรสักอย่าง มันดีจริงๆ ไม่ทำตามใจเรามันดีจริงๆ มันสบาย มันปลอดภัย เห็นความดับของทุกข์เป็นสุข

ทุกข์เกิดเพราะเหตุที่ต้องดับเหตุ เหตุของทุกข์ก็คือตัณหา นิพพานเป็นความดับทุกข์ ดับเหตุของทุกข์ด้วย **ไม่มีทั้งทุกข์ ไม่มีทั้งเหตุเกิดทุกข์** เพราะดับเหตุของทุกข์นั่นเอง เมื่อเห็นนิพพานคือสถานะอันนี้ โดยความเป็นสุข ปลอดภัย สบาย เย็น สงบ อย่างนี้ จะเป็นผู้ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ ดังนี้ นั่นเป็นฐานะที่จะมีได้ เห็นการไม่ทำตามใจชอบ ไม่ทำตามใจอยาก ไม่ทำตามตัณหา ไม่ทำตามใจตน ไม่ทำตามความคิดของตน มันโปร่ง มันสบาย มันดี มันเป็นสุข ดับตัณหามันเป็นสุข เห็นอย่างนี้ จะเป็นผู้ประกอบด้วยอนุโลมิกขันติ คือจะมีญาณที่ยอมรับอริยสัจ เป็นไปได้

อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมฺนุนาโคโต สมฺมตฺตนิยามํ โลกฺกมิสฺสตีติ ฐานเมตฺติ วิชฺชติ ภิกษุผู้ประกอบแล้วด้วยอนุโลมิกขันติ จะหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม ดังนี้ นั่นเป็นฐานะที่จะเป็นไปได้ ข้อนี้ก็เหมือนข้ออื่น เพียงแต่เปลี่ยนหลักธรรมไป

ธรรมะหลักใหญ่ๆ ที่กล่าวไปแล้ว ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้มี ๒ อย่าง ได้แก่ (๑) อิทัปปัจจยตา ปฏิจฺจสมฺปบาท นี้เป็นสังขารสังขตธรรม กับ (๒) พระนิพพาน วิสังขาร อสังขตธรรม เท่านั้น และมิกฎของธรรมอยู่ ๔ กฎ (๑) สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา (๒) สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา (๓) สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา (๔) อิทัปปัจจยตา ปฏิจฺจสมฺปบาท ธรรมะก็มีเท่านั้น กฎเกณฑ์ก็เป็นอย่างนี้ ธรรมะใหญ่ๆ หลักใหญ่ๆ มีเท่านั้น ผมนำเอาหลักใหญ่ๆ มาพูดเลย แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ เวลาปฏิบัติท่านทั้งหลายจะได้นึกถึงว่า ต้องรู้อย่างนี้จึงจะแจ้งธรรมะ จึงจะเข้าถึงธรรมะได้

สมมติตนนิยาม โลกุตตมาโน โสตาปัตติผลํ ว่า สกทาคามี
ผลํ ว่า อนาคามีผลํ ว่า อรหัตตํ ว่า สจฺฉิกิริสฺสตีติ จานเมตํ วิชฺชติ
ภิกษุผู้ก้าวลงสู่สัมมัตตนนิยาม จะกระทำให้แจ้งซึ่งโสตาปัตติผลก็ดี
สกทาคามีผลก็ดี อนาคามีผลก็ดี หรือความเป็นพระอรหันต์ก็ดี
ดังนี้ นั่นเป็นฐานะที่จะมีได้

ผมยกตัวอย่าง พระสูตรที่แสดงให้เห็นกฎเกณฑ์ว่า รู้กฎ
สังขารและนิพพานก่อน จึงจะทำให้แจ้งธรรมะได้ ต้องรู้กฎเกณฑ์ รู้
ระเบียบตรงตามที่มันเป็นจริง ถ้ายังเห็นผิดพลาดอยู่ จะแจ้งธรรมะ
ไม่ได้ ต้องรู้ระเบียบกฎเกณฑ์ตามที่มันเป็น จึงจะแจ้งธรรมะได้
ถ้าพูดถึงการแจ้งธรรมะ คือการบรรลุธรรม เป็นพระโสดาบัน พระ
สกทาคามี พระอนาคามี จนกระทั่งถึงเป็นพระอรหันต์ คำว่า แจ้ง
ในที่นี้แปลมาจากคำว่า สัจฉิกิริยา คำกิริยาในพระสูตรที่ยกมาว่า
สจฺฉิกิริสฺสตีติ จักกระทำให้แจ้ง จะแจ้ง จะเข้าใจ เดินตามความแจ่ม
แจ้ง เดินตามแสงไฟนั้นไปจนเข้าถึงสิ่งที่ควรเข้าถึงต่อไปได้ ต้องรู้
กฎก่อนจึงจะแจ้งธรรม ดังที่ได้ยกพระพุทธรพจน์สั้นๆ มาแสดงไว้
ตอนต้นว่า

บุพฺเพ โข สุตฺถิม ธรรมภูจฺฉิตฺถาณํ ปจฺฉา นิพฺพานเณ ญาณํ
ดูก่อนสุตฺถิมะ ธรรมภูจฺฉิตฺถาณ ญาณคือความรู้ในความเกิดขึ้นและ
เป็นไปตามธรรม เป็นไปตามกฎของธรรมนั้นแหละมาก่อน ส่วน
ญาณในนิพพานมาทีหลัง

เพื่อขยายความตรงนี้ให้เข้าใจ เลยกยกมาหลายพระสูตร ท่านทั้งหลายคงจะพอมองเห็นภาพเชื่อมโยงไปสู่กฎระเบียบต่างๆ หลักๆ ที่ยกมาก็เป็นกฎไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน แสดงความต่างระหว่างสังขารกับนิพพาน ยังไม่ได้ยกปฏิจจสมุปบาทมา ต่อไปจะยกพระสูตรแสดงเกี่ยวกับปฏิจจสมุปบาทบ้าง เพื่อแสดงว่าต้องรู้ปฏิจจสมุปบาท รู้กฎอิทัปปัจจยตาปฏิจจสมุปบาทก่อนนั้นแหละ จึงจะแจ้งธรรมะ คือได้เป็นพระโสดาบัน เป็นต้น

แม้แต่คุณสมบัติของพระโสดาบัน พระพุทธร่องค์ทรงแสดงไว้ เช่นนั้นเหมือนกัน ในสังยุตตนิกาย นิทานวรรค ปัญจเวรภยสูตร พระไตรปิฎกเล่ม ๑๖ ข้อ ๔๑ พระพุทธร่องค์ทรงแสดงแก่ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี ซึ่งท่านเป็นพระโสดาบัน พระองค์ตรัสว่า

ยโต โข คหบดี อริยสาวกสฺส ปญฺจ ภยานิ เวรานิ วุปฺสนฺตานิ โทหนฺติ ตุก่อนคหบดี เมื่อใดแล ภยันและเวร ๕ ประการ ของอริยสาวก สงบระงับไปแล้ว นี้อย่างหนึ่ง

จตฺุหิ จ โสตาปตฺตियงฺคเหติ สมฺนนาคโต โทหฺติ อริยสาวกเป็นผู้ประกอบแล้วด้วยโสดาปัตตติยงคะ คือคุณสมบัติของผู้ที่ได้บรรลุเป็นโสดาบัน ๔ อย่าง จตุหิ แปลว่า ๔ นี้อย่างที่สอง

และ อริโย จสฺส ฌาโย ปญฺญา สุกฺกฺโข โทหฺติ สุปฺปฏิวิทุโร อริยญาณธรรมอันอริยสาวกนั้นได้เห็นเป็นอย่างดีแล้ว ทางตลอดเป็นอย่างดีแล้วด้วยปัญญา นี้อย่างที่สาม

คุณสมบัติของความเป็นพระโสดาบัน ในพระสูตรนี้ พระองค์
แสดงไว้ ๓ ประการ

อย่างที่ ๑ **ภัยเวร ๕ ประการสงบระงับแล้ว** คือเจตนาที่จะ
ผิดศีลทั้ง ๕ ไม่มีแล้ว แม้แต่ในความคิด ไม่มีในความนึก ไม่ต้อง
พูดถึงการกระทำด้วยกายวาจา เมื่อไม่มีการผิดศีล ๕ ไม่มีเวรทั้ง ๕
ก็ไม่ต้องมีทุกข์โศกเศร้าที่เกิดจากการทำผิดเลย

อย่างที่ ๒ **ประกอบด้วยโสดาปัตติยัคคะ ๔** คือเป็นผู้เลื่อมใส
ไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า เลื่อมใสไม่หวั่นไหวในพระธรรม เลื่อมใส
ไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ และเป็นผู้มีศีลที่พระอริยเจ้ารักใคร่ มี
อริยกันตศีล ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่พร้อย เป็นไท ไม่ถูกตัณหาและ
ทิฏฐิไปถือครองเอาไว้ อันจะเป็นไปเพื่อสมานิ

อย่างที่ ๓ **ได้เห็นและแทงตลอดอริยญาณธรรมเป็นอย่างดี
ด้วยปัญญา** ธรรมที่ถูกต้องเหมาะสมอันเป็นอริยะ ได้รู้เข้าใจ แทง
ตลอด ทะลุโปร่งว่ามีแต่ธรรมะ ไม่มีตัวตน สัตว์ บุคคล ไม่มีเรา
ไม่มีเขา เป็นแต่ธรรมะล้วนๆ ได้เห็นว่ามีแต่ธรรม

สรุปว่า ผู้ประกอบด้วยคุณธรรม ๓ ประการนี้ สามารถ
พยากรณ์ตนด้วยตนว่า เป็นพระโสดาบัน ถ้าให้ผู้อื่นมาพยากรณ์
เขาเห็นจิตเราแค่แบบเดียว บางที่เขาพยากรณ์ไม่ถูก ส่วนตัวเรา
อยู่กับจิตของเราตลอดเวลา รู้อยู่แล้ว มีเจตนาร้ายๆ เกิดขึ้นบ้างไหม
คุณสมบัติในจิตเป็นอย่างไร มีโสดาปัตติยัคคะ ๔ ไหม มีปัญญาที่รู้
เห็นแทงตลอดอริยญาณธรรมใหม่ เห็นว่ามีแต่ธรรมใหม่ ก็สามารถ

พยากรณ์ตนเองได้ พระพุทธองค์ตรัสต่อไปว่า

โส อากงขมานโน อตตนาว อตตานํ พุยากเรยย อริยสาวก
นั้นเมื่อปรารภณา ก็พึงพยากรณ์ซึ่งตนด้วยตนเองที่เดียวว่า

ขิณนิรโยมฺหิ เราเป็นผู้มีนรกสิ้นไปแล้ว

ขิณตฺริจฺฉานโยนิ เป็นผู้ที่มีกำเนิดสัตว์เดรัจฉานสิ้นไปแล้ว

ขิณเปตฺติวิสโย มีกำเนิดของเปรตสิ้นไปแล้ว

ขิณาปายทุกฺคตฺติวินิปาโต มีการตกไปในอบายทุกคติและ
วินิบาตสิ้นไปแล้ว

โสตาปนโนหฺมสมฺมิ เราเป็นพระโสดาบัน

อวินิปาตธมฺโม เป็นผู้ที่ไม่ตกต่ำอีกเป็นธรรมดา

นียโต เป็นผู้แน่นอน

สมโพธิปรายโน มีสัมโพธิคือการตรัสรู้เป็นพระอรหันต์อยู่
ภายนอก ความเป็นพระอรหันต์อยู่เบื้องหน้า อิติ ดังนี้

เมื่อมีคุณสมบัติ ๓ ประการนี้ หากต้องการก็พึงพยากรณ์ตน
ด้วยตนว่า เป็นโสดาบัน ท่านทั้งหลายก็อย่าลืมหาไว้ เวลาปฏิบัติ
จะได้พิจารณาตนเอง

อย่างที่ ๑ ภัยเวร ๕ ประการระงับไปแล้ว เจตนาไม่ดีทั้ง ๕
อย่างไม่เกิดขึ้นแม้แต่ในความคิดเลย ไม่มีทุกข์โทมนัสเกี่ยวกับ
เรื่องนี้เลย

อย่างที่ ๒ ประกอบด้วยโศดาปัตตียังคะ ๔ เลื่อมใสไม่หวั่นไหว ในคุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ เหมือนคุณ พระพุทธเจ้า คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์แนบชิดกับใจอยู่เสมอ ไม่ ต้องมานั่งนึกเข้าเย็น อย่างพวกเราที่เป็นปุถุชน ต้องมีเวลาให้มานึก เข้าเย็น บางคนมานั่งนึกยังไม่ค่อยมา บางทีรู้สึกเบื่อ เมื่อไหร่จะจบ ชักที่ อันนี้ยังห่างไกลมากเหลือเกิน ถ้าเป็นพระโศดาบันท่านอยู่กับ คุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ตลอดเวลา แล้วก็มึอริยกันตศีล ซึ่งเป็นศีลที่มีสติสัมปชัญญะรักษาคุ้มครองไว้เป็นฐานของสมาธิ

อย่างที่ ๓ ได้เห็นและแทงตลอดอริยญาธรรมเป็นอย่างดี ด้วยปัญญา ข้อนี้แหละที่ผมจะขยายความ เป็นเรื่องเกี่ยวกับกฎ ธรรมะ จะเป็นพระโศดาบันได้ ต้องรู้อริยญาธรรมด้วยปัญญา รู้แทง ตลอดด้วยดี พระพุทธองค์ทรงขยายความว่า

กตโม จสฺส อริโย ฃาโย ปญญา ยสุทฺธิโ ๓ โทติ สุปฺภิวิทฺโ ๓
อริยสาวกนั้นเป็นผู้ที่รู้แจ้งแทงตลอดซึ่งอริยญาธรรมด้วยปัญญา เป็นอย่างไร จึงสามารถพยากรณ์ตนด้วยตนว่า ได้เห็นธรรมะแล้ว ได้เป็นโศดาบันแล้ว ในฝ่ายปัญญาจะใช้หลักธรรมใดเป็นตัวตัดสิน ก็ใช้หลักธรรมปฏิจจสมุปบาทเป็นตัวตัดสิน ทำให้เห็นชัดเจนว่า ไม่มีตัวตนได้ พระโศดาบันละสักกายทิฏฐิได้ ละความเห็นผิดว่า เป็นตัวเป็นตนหมดสิ้นแล้ว

หลักธรรมที่เป็นตัววัด คือสามารถพิจารณาปฏิจจสมุปบาท ได้เป็นอย่างดี รู้ชัดถึงกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยต่างๆ ได้ชัดเจน ไม่มีผู้สร้าง มีแต่สิ่งต่างๆ เป็นไปตามเหตุ และเหตุที่สร้างผลก็มีเหตุ

ต่อเนื่องกันไป ไม่มีอะไรเป็นต้นเค้า ไม่มีผู้มีอำนาจดลบันดาลใดๆ มีแต่สิ่งต่างๆ ที่เป็นไปตามเงื่อนไขตามปัจจัย ไม่มีตัวตนเที่ยงแท้ถาวร ไปซิม ไปแทรก ไปสิง อยู่ที่ใดที่หนึ่ง รู้ชัดอย่างนี้จึงจะเป็นโสดาบันได้ ต้องรู้จักอิทัปปัจจยตาปฏิจจสมุปบาท ต้องรู้จักอันนี้ให้ชัดเจน จึงจะแจ้งธรรมะ

พระพุทธองค์ทรงขยายความว่า **อิธ คหปติ อริยสาวโก ปฏิจจสมุปบาททฺยเถว สาธุกั โยนิโส มนสิการิโติ** คุณก่อนคหปติ อริยสาวก ในพระธรรมวินัยนี้ ย่อมกระทำเอาไว้ในใจโดยแยบคายเป็นอย่างดี ซึ่งปฏิจจสมุปบาทนั่นเอง

ปฏิจจสมุปบาททฺยเถว แปลว่า ปฏิจจสมุปบาทนั้นนั่นแหละ **สาธุกั** แปลว่า เป็นอย่างดี ให้ถูกต้องชัดเจน

โยนิโส แปลว่า แยบคาย ถูกต้อง ถูกต้นเค้า ถูกเหตุ ถูกปัจจัย

มนสิการิโติ แปลว่า ย่อมกระทำไว้ในใจ ใส่ไว้ในใจ พิจารณาด้วยใจ

มองอะไรก็เห็นเป็นกระแสปฏิจจสมุปบาทได้ อะไรที่เกิดย่อมมีเหตุ ไม่มีตัวตนนิ่งๆ ไม่สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่แน่นอนค้างอยู่ ไม่มีผู้สร้างบันดาลอะไร ต้องมีเงื่อนไขเหตุมีปัจจัย มองอะไรก็เข้าใจชัด ไม่มีตัวตนไปอยู่ที่ใดที่หนึ่ง ส่วนผู้ที่มองไม่ทะลุ ไปทำดีขึ้นมา ตัวตนก็ไปสิงในการกระทำความดีนั้น กลายเป็นเราเป็นผู้ทำ ได้รับความดี ได้กินของอร่อย มีตัวตนมาสิงร่างกายนี้ เห็นผิดว่า เราเป็นผู้กิน เราเป็นผู้ดื่มอยู่นั่นแหละ อย่างนี้ก็เวียนเวียนแล้ว

ถ้าเป็นพระโสดาบันเห็นชัดว่า ความเอร็ดอร่อยนี้เป็นสักแต่ว่า เวทนา เป็นเวทนาที่เกิดขึ้น เป็นเวทนาที่มันสุข เป็นความอร่อย มันอร่อย ความอร่อยนี้เกิดขึ้นเพราะผัสสะ **ผัสสะเกิดขึ้นเพราะอายตนะ** ก็มีเท่านี้แหละ มันก็วนไปอย่างนี้ เป็นไปตามกระบวนการแห่งเหตุปัจจัย ไม่มีตัวตนอะไรสิงแทรกอยู่จุดใดจุดหนึ่ง

แต่ปุถุชนทั้งหลายยังเห็นผิด ไม่ทะลุปรุโปร่ง เดียวก็มีตัวตนเกิดขึ้น มีเรา มีเขาเกิดขึ้น ขวางกระแสแห่งเหตุปัจจัย ทุกอย่างล้วนไปตามกระแสนั้นแหละ แต่เขาก็ไปจับจุดหนึ่งในกระแสว่าเป็นตัวตนขึ้นมา แคร่สมาชนปลายลั้นก็ว่าเราอร่อย ไปจับเอามาเป็นตัวตน เราเป็นผู้อร่อย เราเป็นผู้กิน ยึดถืออย่างนั้นอย่างนี้ มันก็วุ่นวาย ไม่ได้โยนิโสปฏิจจสมุพบาทให้ดี

พระโสดาบันมีลักษณะพิเศษในฝ่ายปัญญา คือสามารถพิจารณาปฏิจจสมุพบาทได้เป็นอย่างดี สามารถใส่ใจได้ เห็นธรรมะทั้งหลายล้วนเป็นไปตามกระแส ไม่มีตัวตนอยู่สักที่เดียวเลย แม้ความรักตนก็เป็นตัณหา แต่ไม่มีตนอันเป็นสุดที่รักนั้นเลย ของๆ ตนก็เป็นอุปาทานที่เกิดขึ้นเป็นครั้งๆ ไม่มีของๆ ตนใดๆ ทั้งสิ้น **ความยึดว่าของตนมีอยู่ แต่ของตนแท้จริงไม่มี เพราะตนก็ยังไม่มีการะโสดาบันยังมีความยึดถือ แต่รู้อย่างนั้นเป็นแค่ความยึด ไม่ใช่ของๆ ตนจริงๆ ความยึดว่าของๆ ตนเป็นอุปาทาน ส่วนของๆ ตนจริงๆ แท้ๆ ที่มันคงยืนยาวไม่มีจริง**

พระโสดาบันยังรักตัวเอง รักลูกหลานตัวเอง แต่รู้ว่าตัวเอง
อันเป็นสุดที่รักนั้นไม่มี เข้าใจว่าทุกอย่างมันตามกระบวนการแห่ง
เหตุปัจจัย แต่ละคนหมุนเป็นวงโคจร มาเจอกันพักหนึ่งแล้วก็หมุน
จากไป เป็นสามีภรรยา เป็นพ่อแม่ เป็นลูก เป็นหลานกันพักหนึ่ง
สักหน่อยก็จากไป ไม่ใคร่จริงๆ ท่านเข้าใจว่า ความโศกไม่ได้เกิดจาก
ลูกหลานตายอย่างนั้นหรอก **ความโศกเกิดเพราะความรัก** ท่านก็
มุ่งทำความเพียรพยายามละตัณหา ทำถูกต้องตามอริยมรรคมีองค์ ๘

ส่วนปุถุชนผิดไปทั่วเลย ไม่อยากจะเศร้าโศก ก็นิมนต์พระ
มาสวดให้หายโศก หายโรค หายภัย พระสวดแล้วก็ยังโศก วนเวียน
ไป ไม่ได้ทำตามอริยมรรคสักที อยากจะพ้นทุกข์ พ้นโศก พ้นโรค
พ้นภัย ก็หานั้นหานี้มาทำ หาบทสวดมาสวดกัน มันก็วุ่นวายมาก
เพราะไม่แจ่มแจ้งในปฏิจจสมุปบาทนั่นเอง ไม่แจ่มแจ้งในกฎ กฏ
ปฏิจจสมุปบาทก็มีความสำคัญมากอย่างนี้

พระพุทธรองค์ตรีสวิถีการโยนิโสมนสิการ หรือการกระทำเอาไว้
ในใจโดยแยบคายเป็นอย่างดี ซึ่งปฏิจจสมุปบาทของเหล่าอริยสาวก
ว่า

อิมสมิ สติ อิทั โทติ เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี

อิมสสุปฺปาทา อิทั อูปฺปชฺชติ เพราะความเกิดขึ้นของสิ่งนี้ สิ่ง
นี้จึงเกิดขึ้น

อิมสมิ อสติ อิทั น โทติ เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี

อิมสฺส นิโรธา อิํ นิรุชฺชติ เพราะความดับไปของสิ่งนี้ สิ่งนี้ จึงดับไป

พระอริยสาวกจะพิจารณาได้ชัดเจนอย่างนี้ ไม่ว่าจะสิ่งใดๆ เกิดขึ้น พระโสดาบันจะไม่ถือว่าสิ่งนั้นมีจริงเลย ไม่ถือว่าสิ่งนั้นจริงๆ ไม่ถือว่ามินาฬิกาจริงๆ ไม่ถือว่ามิผู้ชายมิผู้หญิงจริงๆ แต่พิจารณา มนสิการด้วยปฏิจาสมฺปบาทได้ว่า ที่สิ่งนี้มี มีเพราะอะไร มีเพราะเหตุ เพราะปัจจัย ไปอย่างไร มาอย่างไร เข้าใจชัดเรื่องไม่มีตัวตน ทั้งในตัวเองและผู้อื่น ทั้งภายใน ทั้งภายนอก ไม่มีของใคร ไม่มีใคร เป็นเจ้าของสิ่งใด

พระโสดาบันท่านยังมีกิเลส มีตัณหาอุปาทาน มีมานะอยู่ ละได้เฉพาะด้านทวิภูฏี คือละความเห็นผิดๆ เมื่อไปยึดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่ต้องละ คือละอุปาทานไม่ใช่ละสิ่งของ ส่วนพวกเราบางทีงง พระท่านบอกให้ละทิ้งสิ่งของ งงไปหมด ตกลงต้องละบ้านทิ้งบ้านไป หรือใจ งงไปหมดแล้ว มันยังไม่ชัดเจน เพราะยังไม่เข้าใจกฎปฏิจาสมฺปบาทนั่นเอง

เมื่อขยายความได้แก่กระบวนการ อวิชชาปัจจัยา สังขาราคเป็นต้น ท่านทั้งหลายก็ไปศึกษาเรื่องนี้ต่อไป สำหรับผมมาบรรยาย เป็นโครงคร่าวๆ ว่า กฎมันสำคัญอย่างนี้ ต้องรู้กฎจึงจะแจ้งธรรมะ ต้องรู้กฎทั้ง ๔ กฎที่ยกมา จึงจะเป็นพระโสดาบันเป็นต้นได้ เอาละ ตอนนี้ก็พักสักครู่ก่อนนะครับ

รู้กฎ แจ้างธรรม

ตอนที่ ๒ (ช่วงที่ ๒)

โดย อ.สุภีร์ ทุมทอง

วันอาทิตย์ที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๘

เวลา ๑๓.๓๐ – ๑๖.๐๐ น.

ห้องสรวัดศีลธรรมะเรียดเตอร์ ชั้น ๒ อาคารบุญยง ว่องวานิช
ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

สำหรับวันนี้ผมมาบรรยายในหัวข้อ “**รู้กฎ แจ้งธรรม**” เป็นตอนที่ ๒ ซึ่งได้อธิบายความหมายของหัวข้อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น หลังจากในคราวที่แล้ว พูดเน้นไปที่ตัวกฎของธรรมะ เป็นขั้นหลักการ ในครั้งที่ ๒ นี้ บรรยายให้ทราบถึงว่า การรู้กฎเป็นเหตุ เป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อการรู้แจ้งธรรมะอย่างไร ได้ยกคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ตรัสไว้ในพระสูตรต่างๆ มาให้ทราบกัน ท่านทั้งหลายจะเห็นความสำคัญ แล้วนำไปศึกษาประพฤติปฏิบัติตามต่อไป

สำหรับในช่วงต้น ผมได้กล่าวมาจนกระทั่งถึงเรื่องการรู้กฎแบบปฏิจจนูปบาท ก่อนหน้านั้น มีทั้งกฎอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทั้งธรรมะฝ่ายสังขาร ฝ่ายนิพพาน แสดงให้เห็นว่า มีความสำคัญอย่างไร ต้องรู้ธรรมะตามที่มันเป็นจริง จึงจะบรรลุธรรมได้ ถ้ายังเพี้ยนอยู่ ยังเห็นผิดอยู่ จะยอมรับหลักอริยสัจก็เป็นไปไม่ได้ ถ้าไม่ยอมรับหลักอริยสัจ จะมาปฏิบัติหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ จะเปลี่ยนความคิดความเห็น เปลี่ยนวิถีชีวิตทั้งหมดให้เป็นไปตามหลักอริยมรรค เพื่อเดินไปนิพพาน ก็เป็นไปไม่ได้ แม้จะทำคุณงามความดี รักษาศีลบ้างแบบที่พวกเราเป็นกัน พอทำแบบไม่ยอมรับอริยสัจ ก็รักษาศีล เพื่อตัวเอง ให้ท่านก็เหมือนกัน ทำบุญอะไรก็

เหมือนกัน ให้ท่านด้วยคิดว่า เดี่ยวชาติหน้าเราจะได้มีอยู่มีกินต่อไปอีก จะอ้วนต่อไปอีก ชาตินี้ยังอ้วนไม่พอ ก็ทำบุญเอาไว้เพื่อชาติต่อไปจะได้อ้วนต่อไปอีก เขาก็ไปคิดอย่างนั้น การทำบุญสุนทานต่างๆ การรักษาศีล จนกระทั่งทำสมาธิ ก็ยังคงคลาดเคลื่อนอยู่ ไม่ตรงจุด ไม่ตรงเป้าหมาย

เป้าหมายของพวกเราจริงๆ คือพระนิพพาน ทางเดินคืออริยมรรค อันนี้ทุกท่านทราบดี แต่เวลาไปทำจริง ทำไม่มันผิตมันพลาด ก็เพราะไม่รู้กฎของธรรมะนั้นเอง เลยทำสิ่งต่างๆ ไม่ตรงจุด ไม่ตรงประเด็น เหมือนกับเรายิงลูกศร ยิงธนู หรือยิงปืนไม่กำหนดเป้าให้ดีๆ การยิงปืนต้องกำหนดเป้าก่อน เราจะยิงตรงจุดนั้น จุดที่กลมๆ มีจุดอยู่ตรงกลางกลมๆ นั้น กำหนดเป้าแล้วก็ค่อยยิงเข้าไปทีนี้ การจะยิงได้เข้าเป้า ก็ต้องฝึกหัดคุณสมบัติให้พร้อม ฝึกคุณสมบัติเพื่อจะยิงได้ให้เข้าเป้า จึงต้องมีความรู้ก่อนว่า เราจะทำอะไรเพื่ออะไร

ถ้าสักแต่ว่ายิง หนูยิงเป็นคะ..อาจารย์ ก็ยิงไปเรื่อย ยิงไปทางโน้นที่ทางนี้ที่ มันก็ไม่ได้เรื่อง เหมือนทำบุญรักษาศีลก็ทำไป ทางนั้นที่ทางนี้ที่ ทำให้ตัวเองสงบ ทำให้ตัวเองได้บุญ ทำให้ได้นั้นได้นี้ ก็ยังเป็นเหมือนกันแหละ แต่ยิงไปเรื่อยเปื่อย บางทียิงไปแล้วลูกปืนหล่นโดนหัวชาวบ้านอีก บางคนยิงขึ้นฟ้า โดยเฉพาะคนยิงขึ้นฟ้า ระวังให้ดี บางทีลูกปืนมันตกมาโดนหัวตัวเองก็มี ฉะนั้น ต้องกำหนดก่อนว่า จะยิงไปที่เป้าคือนิพพาน ทางเดินคืออริยมรรคอย่างนี้ ไม่อย่างนั้นแล้วก็ลำบากหรือเหนื่อยเปล่า

ทีนี้ การจะยอมรับหลักอริยสัจ ตั้งเป้าหมายไปที่นิพพาน จะได้เดินไปตามมรรคต้องรู้จักภูก่อน เห็นว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวง ทั้งหมดไม่เที่ยงก่อน ถ้ายังเห็นสังขารบางชนิดว่าเที่ยง มันก็รู้สึกว่ายากไปอยู่ตรงนั้น เห็นผิดมีตัวตน ไม่ยอมรับว่าตัณหา ความรักตน ทำเพื่อตน มันเป็นเหตุเกิดทุกข์ นี่กว่าเป็นเหตุเกิดสุขอยู่เรื่อย ถ้าไม่ยอมรับว่าสังขารมันเป็นทุกข์ทั้งหมด ยังเห็นสังขารบางชนิดมันเป็นสุข ยังปลอดภัยอยู่ ยังเห็นธรรมะบางอย่างว่าเป็นตัวตนบังคับได้ มีตัวตนไปอยู่ตรงนั้นตรงนี้ได้อยู่ อย่างนี้มันก็ต้องทำเพื่อตนไปเรื่อย ไม่ว่าตนจะอยู่ไกลขนาดไหนจนกระทั่งนอกโลก ไปอยู่พรหม ไปอยู่อรุณ มันก็เหนื่อย ไม่ตรงเป้าหมายสักที

การรู้จักจึงจำเป็นมาก สำหรับการเข้าใจแจ่มแจ้งในธรรมะ จะได้ปฏิบัติตรงต่อธรรมะ จะได้เข้าถึงนิพพานได้ หลักของการเข้าถึงนิพพาน เราก็ทราบกันดีอยู่แล้ว **นิพพานเป็นเป้าหมาย ทางเดินคืออริยมรรคมีองค์ ๘** แต่การจะมาถึงตรงนี้ได้จะต้องเป็นพระโสดาบันก่อน พระโสดาบันคือผู้ที่เห็นอริยสัจ ขำระความเห็นผิดในเรื่องสัจจะได้แล้ว การจะยอมรับสัจจะได้ ต้องเข้าใจกฎอย่างชัดเจนแล้ว เห็นไม่เพี้ยนไปจากกฎ ซึ่งกฎใหญ่ๆ ก็มี ๔ กฎอย่างที่กล่าวไปแล้ว

ตอนนี้พูดมาถึงกฎที่ปัจจยตา พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงคุณสมบัติของพระโสดาบัน มีเรื่องการโยนิโสมนสิการ การใส่ใจ การกระทำไว้ในใจเป็นอย่างดี ซึ่งปฏิจจนสมุปบาทนี้แหละ เป็น

คุณสมบัติฝ่ายปัญญาของพระโสดาบัน ก่อนหน้านั้นได้พูดถึง คุณสมบัติของผู้ที่พยากรณ์ตนด้วยตนว่า เป็นพระโสดาบัน อย่างที่ ๑ คือภัยเวรทั้ง ๕ สงบระงับไปแล้ว ความคิดผิตศีล ๕ เจตนาไม่ดี ๕ ประการหมดไปแล้ว อย่างที่ ๒ ประกอบด้วยโสดาปัตติยังคะ ๔ และอย่างที่ ๓ มีปัญญารู้ริยญาณธรรมเข้าใจชัดเจนตลอดด้วยดี

อริยญาณธรรมที่พระพุทธองค์แจกแจงดีไว้แล้ว คือ ปฏิจจสมุปบาท คือการรู้ภูมฺนเอง การรู้ภูมฺทำให้เป็นโสดาบัน การเห็นปฏิจจสมุปบาทนั้นคือการเห็นธรรม คำนี้เราก็ได้ยินบ่อยๆ ผมจะยกมาย้ำ อีกครั้งหนึ่ง จะได้เป็นการทบทวน อยู่ในมัชฌิมนิกาย มูลปณณาสกฺมหาหัตถิปโทปมสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ ข้อ ๓๐๖ เป็นคำของท่านพระสารีบุตรที่ยกอ้างอิงคำสอนของพระพุทธเจ้ามาว่า

วุตฺตํ โข ปเนตํ ภควตา ข้อนี้สมจริงตามที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้แล้วว่า

โย ปฏิจจสมุปบาทํ ปสฺสตี ผู้ใดยอมเห็นซึ่งปฏิจจสมุปบาท

โส ธมฺมํ ปสฺสตี ผู้นั้นยอมเชื่อว่ายอมเห็นธรรม

โย ธมฺมํ ปสฺสตี ผู้ใดยอมเห็นธรรม

โส ปฏิจจสมุปบาทํ ปสฺสตี ผู้นั้นเชื่อว่ายอมเห็นปฏิจจสมุปบาท

คำนี้ก็ชัดเจนอยู่ในตัวดีอยู่แล้ว ทีนี้ นอกจากผู้ที่เป็นพระโสดาบันแล้ว ยังมีผู้อยู่ระดับอื่นๆ อีกบ้างไหม หรือนอกจากภว ๔

กฎ ยังมีเรื่องอื่นๆ อีกบ้างไหม ที่เป็นเรื่องแนวเดียวกัน ผมจะยกมาพอเป็นตัวอย่าง เรื่องเกี่ยวกับกฎอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี้แหละพอเป็นตัวอย่าง บางครั้งแม้ไม่ถึงเป็นโสดาบัน **อาศัยความเชื่อศรัทธา** ก็เป็นผู้ที่จะเป็นพระโสดาบันในอนาคตได้ แจ่มธรรมดาในอนาคตได้

ในสังยุตนิกาย ชั้นธาวารวรรค ชั้นธสุตตร เล่ม ๑๗ ข้อ ๓๑๑ พระสูตรอื่นๆ ก็มีข้อความทำนองเดียวกันนี้ ผู้ที่มีลักษณะเช่นนี้จะทำให้หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ ได้ และท้ายที่สุดก็จะทำให้แจ่มธรรมดา บรรลุเป็นพระโสดาบันในอนาคตได้ พระพุทธองค์ตรัสว่า

รูป ภิกขเว อนิจจัง วิปริณามิ อณฺณถาภาวิ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย รูปไม่เที่ยง มีความแปรปรวน มีภาวะเป็นอย่างอื่นไป นี้เป็นคำแสดงกฎของรูป กฎของสังขาร ซึ่งก็เป็นธรรมดาเราก็คงทราบกันอยู่ และมีความสำคัญอย่างไร จะได้บอกต่อไป

เวทนา อนิจจา วิปริณามิ อณฺณถาภาวิ เวทนาไม่เที่ยง มีความแปรปรวน มีภาวะเป็นอย่างอื่น เป็นอย่างอื่นจากที่เราเคยถือเคยยึดกันไว้ ปกติที่พวกเราเคยถือเคยยึดกันไว้ก็ว่า รูปเป็นของเราเป็นตัวเรา เวทนาเป็นตัวเราเป็นของเรา แต่ความจริงมันเป็นอื่นไปจากที่เคยยึดถือไว้นั้นแหละ มันก็เป็นของมัน รูปก็เป็นรูป ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา เวทนาจึงเป็นเวทนา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา

สณฺหา อนิจฺจา วิปริณามิ อณฺณตาภาวิ สันฺนยาไมเทียํ มิ
ความแปรปรวน มีภาวะเป็นอย่างอื่น

สขฺขารา อนิจฺจา วิปริณามิโน อณฺณตาภาวิโน สขฺขารทัง
หลายไม่เที่ยง มีความแปรปรวน มีภาวะเป็นอย่างอื่น

วิญฺญาณํ อนิจฺจํ วิปริณามิ อณฺณตาภาวิ วิญฺญาณํไมเทียํ
มีความแปรปรวน มีภาวะเป็นอย่างอื่น

นี่คือกฎธรรมดาของสังขารนั่นเอง โดยเน้นไปที่ของไม่เที่ยง
กฎอนิจจังนั้นแหละ เป็นธรรมดาของมันอย่างนั้น พระพุทธองค์
ตรัสต่อไปว่า

โย ภิกฺขเว อิม รมฺเม เอวํ สทฺทหติ อธิมุจฺจติ ตุก่อนภิกษุ
ทั้งหลาย บุคคลใดแลย่อมนับถือ ย่อมโน้มจิตลงอย่างแนบนอน ซึ่ง
ธรรมะเหล่านี้

สทฺทหติ แปลว่า ย่อมเชื่อ

อธิมุจฺจติ แปลว่า ย่อมโน้มจิตดังลง

เชื่อมั่นและโน้มให้ใจดังไป เชื่อแนซึ่งธรรมะเหล่านี้อย่างนี้
ว่า รูปจะต้องไม่เที่ยง มีความแปรปรวน และเป็นอย่างอื่นไป ไม่ได้
มีปัญญาเป็นของตัวเอง แต่มีความเชื่อมั่นและมีจิตที่ดังลงไปว่า
รูปต้องไม่เที่ยงอย่างแนบนอน ทั้งๆ ที่ไม่ได้เห็นด้วยปัญญา สทฺทหติ
แปลว่า ย่อมเชื่อ อธิมุจฺจติ แปลว่า ย่อมโน้มใจให้ดังลงไป ปักใจ
มันคงลงไปว่า สังขารทั้งหลายจะต้องไม่เที่ยง มีความแปรปรวน

มีภาวะเป็นอย่างอื่น ทั้งๆ ที่ไม่ได้เห็นแต่อาศัยศรัทธา อาศัยความเชื่อ น้อมนำจิตให้ตั้งลงไปว่า ต้องเป็นอย่างนั้นๆ อย่างแน่นอน เพราะว่ามันไม่เป็นอย่างอื่น พระพุทธองค์ผู้เป็นสัพพัญญุตรัสไว้อย่างไร ก็ต้องเป็นอย่างนั้น

บุคคลโดยย่อเชื่อ ย่อมทำให้ตั้งลงไปซึ่งธรรมะเหล่านี้ อย่างนี้ **อัย วุจฺจติ สทฺธานุสारी โลกฺกนฺโต สมฺมตฺตนิยามํ** บุคคลนี้ถูกเรียกว่า**สทธานุสारी** ผู้เป็นไปตามศรัทธา คล้อยไปตามศรัทธา หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม คนนี้ปฏิบัติอริยมรรคได้โดยใช้ศรัทธา ไม่ต้องใช้การเห็นอริยสัจ ปกติการหยั่งลงสู่อริยมรรคจะต้องเห็นอริยสัจก่อน มีวิธีไม่ต้องผ่านการเห็นอริยสัจ คือวิธีเชื่อก่อนเลย ใช้ศรัทธาน้อมจิตลงไปให้ปฏิบัติอยู่ในสัมมัตตนิยามคืออริยมรรค หมายความว่า เชื่อปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าว่าอย่างไรก็ต้องเป็นอย่างนั้น พระองค์ตรัสว่า รูปไม่เที่ยง รูปจะเที่ยง มันเป็นไปได้ ก็ตั้งลงไปอย่างนั้นเลย พวกเราคนยุคใหม่จะให้เชื่อใครก็ยากอยู่ พอยากก็ปฏิบัติยาก

ฉะนั้นผู้ปฏิบัติโดยมีศรัทธา มีจิตตั้งลงในสิ่งถูกต้อง ปฏิบัติได้ง่ายมากคือใช้ศรัทธา เชื่อเอาเลย คนยุคเก่าเขาจึงบรรลุกันง่าย เพราะพระพุทธเจ้าทรงเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา พระอริยสงฆ์ทั้งหลาย เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา เขาก็เชื่อท่านเลย ไปฟังท่าน ท่านว่าอย่างไร ก็ว่าอย่างนั้น ปฏิบัติตามท่าน ก็มีโอกาสบรรลุแล้ว บุคคลนี้ถูกเรียกว่า**สทธานุสारी** หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม หยั่งลงสู่อริยมรรคมี

องค์ ๘ ได้ ปฏิบัติปัญญา ศีล สมาธิ ได้ โดยอาศัยศรัทธาเป็นตัวนำ ไม่ปฏิบัติอย่างอื่นแล้ว ปฏิบัติตามทางอย่างเดียว มีโอกาสบรรลุใน โอกาสต่อไป เมื่อองค์มรรคพร้อม

อภัย วุจฺจติ สทธานุสारी โอกุณโต สมมตตนิยาม บุคคลนี้ ถูกเรียกว่า สทธานุสारी หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม

สปปริสภูมิมิ โอกุณโต เชื่อว่าหยั่งลงสู่ภูมิของสัตบุรุษ

วิตวัตโต ปุถุชฌณภูมิมิ เป็นผู้ที่ล่วงพ้นภูมิของปุถุชน

คนไม่ใช่ปุถุชน แต่ก็ไม่ใช่พระอริยเจ้า ยังไม่ใช่ทั้ง ๒ อย่าง ท่านเรียกว่าผู้กำลังปฏิบัติเพื่อเป็นพระโสดาบันนั่นเอง ปุถุชนก็เป็น อย่างหนึ่ง ผู้ปฏิบัติเพื่อเป็นโสดาบันก็เป็นอย่างหนึ่ง พระโสดาบัน ก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ผู้ปฏิบัติเพื่อจะเป็นพระโสดาบัน แต่ยังไม่ได้เป็น ตอนนี้มี ๒ ท่าน เดี่ยวท่านที่ ๒ จะพูดให้ฟังภายหลัง ท่านที่หนึ่ง คือ ท่านนี้แหละเป็นสทธานุสारी เชื่อเลยว่า หลักเกณฑ์สังฆธรรมเป็น อย่างนี้ ข้อปฏิบัติต่อความเป็นจริง จะต้องปฏิบัติอริยมรรคมีองค์ ๘ ก็ปฏิบัติตามเลย ไม่ทำอย่างอื่นเลย เรียกว่าสทธานุสारीหยั่งลงสู่ สัมมัตตนิยามโดยไม่ต้องผ่านการหยั่งรู้ริยสัจ

โดยปกติแล้ว การหยั่งลงสู่อริยมรรคจะต้องผ่านการยอมรับ อริยสัจก่อน แต่วิธีนี้ใช้ศรัทธา พอมีศรัทธาก็ปฏิบัติตามมรรค พอ ปฏิบัติตามมรรค มรรครวมสมบูรณ์ก็บรรลุไป ส่วนจะบรรลุเมื่อไหร่ นั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่จะต้องบรรลุก่อนตายแน่นอน พระพุทธองค์

ทรงรับรองไว้ บุคคลนี้เป็นผู้หยั่งลงสู่สัพปุริสภูมิ ล่วงพ้นภูมิปุถุชน

อกพทุโพ ตัมภมฺ กาคฺคํ, ยัมภมฺ กตฺวา นิรยํ วา ติรจฺจวานโยนิ วา ปิตฺติวิสยํ วา อูปฺขุเขยฺย เป็นผู้มีไม่อาจจะทำกรรม อันทำแล้วเป็นเหตุไปตกนรก กำเนิดสัตว์เดรัจฉาน ภูมิแห่งเปรต ลักษณะคล้ายๆ โสดาบัน แต่ยังไม่เป็นโสดาบัน ไม่ทำกรรมรุนแรงอะไรต่างๆ ที่เป็นเหตุให้ไปอบาย

อกพทุโพว ตาว กาลํ กาคฺคํ, ยาว น โสตาปตฺติผลํ สจฺฉิกโรติ เป็นผู้ที่ไม่อาจตาย ไม่ทำกาละ ตราบเท่าที่ยังไม่ทำให้แจ้งโสดาปัตติผล ถ้าไม่เป็นพระโสดาบันจะยังไม่ตาย จะต้องทำให้แจ้งโสดาปัตติผลก่อน จึงจะเสียชีวิต

ท่านเหล่านี้จะได้บรรลุเป็นพระโสดาบันก่อนตาย ท่านเรียกว่า สัทธานุสारी ถ้าดูตามวิธีที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ คือรูปเป็นของไม่เที่ยง มีความแปรปรวนเป็นอย่างอื่น นี่ก็เป็นธรรมชาติของสังขาร ใช้วิธีเชื่อมั่นน้อมจิตลงไปว่า รูปจะต้องเป็นอย่างนั้น มันไม่เป็นอย่างอื่น และหยั่งลงสู่อริยมรรค คือข้อปฏิบัติปัญญา ศีล สมาธิ เปลี่ยนวิถีชีวิตทั้งหมดโดยอาศัยศรัทธาเป็นต้นนำ ยังไม่ได้เห็นสัจจะ เรียกว่า สัทธานุสारी ผู้ดำเนินไปตามศรัทธา ใช้ศรัทธาเป็นต้นนำ สรรุปแล้วคือปฏิบัติปัญญา ศีล สมาธิ เจริญมรรคมีองค์ ๘ นี้แหละ เมื่อถึงเวลาเหตุปัจจัยพร้อมก็จะได้บรรลุธรรม ถ้าไม่ได้บรรลุในตอนมีชีวิต ตอนก่อนตายก็จะบรรลุ ถ้ายังไม่บรรลุก็จะไม่ตาย อันนี้เป็นท่านที่หนึ่งคือสัทธานุสारी ท่านใดที่ยังไม่รู้แจ้งกฎ ยังไม่มีปัญญา ก็ใช้แบบนี้ได้

อีกท่านหนึ่ง ยสส โข ภิกขเว อิเม ธมฺมา เอวํ ปญฺญา ยมตฺโส นิชฺฌานํ ขมนฺติ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรมะเหล่านี้ย่อมทน ซึ่งการเพ่งพิจารณาด้วยปัญญาเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลใด บุคคลนี้ มีปัญญา เรียนแล้ว ท่องจำด้วยดี พิจารณาเก่ง ใช้ปัญญาเป็นตัว นำแทน ธรรมะเหล่านี้คือรูปเป็นของไม่เที่ยง มีความแปรปรวน มี ภาวะเป็นอย่างอื่นพิจารณาแล้วก็เข้าใจชัด เนื่องจากเป็นคนมีปัญญามีความเข้าใจดี แต่ว่ายังไม่ได้เห็นอริยสัจ อาศัยปัญญาเป็นพื้นฐาน อย่างนี้ น้อมนำจิตลงสู่การปฏิบัติอริยมรรคได้ เรียกว่า ธัมมานุสारी

อโย วุจฺจติ ธมฺมานุสारी โอกฺกนโต สมฺมตฺตนิยามํ บุคคลนี้ เรียกว่า ธัมมานุสारी หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม ผู้เป็นไปตามธรรมะ เป็นไปตามปัญญาที่เห็นธรรม คือผู้ที่เน้นไปทางปัญญา เมื่อเรียน ธรรมะหรือฟังธรรมะ ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้แล้ว มาพิจารณา ดูก็เห็นจริงตามนั้น ยังไม่ได้เห็นสัจจะ แต่เห็นธรรมะตามกฎนั้น มันเป็นอย่างนั้น ก็น้อมใจลงไปเพื่อปฏิบัติอริยมรรค

ฉะนั้น สำหรับผู้ที่ยังไม่มีอริยมรรค ยังไม่ยอมรับสัจธรรม ยังไม่เป็นโสดาบัน มี ๒ แนวทางในการน้อมนำจิต แนวทางที่ ๑ ใช้ศรัทธา เรียกว่า สัทธานุสारी แนวทางที่ ๒ ใช้ปัญญา เรียกว่า ธัมมานุสारी

สพฺบุริสสุมฺมิ โอกฺกนโต หยั่งลงสู่ภูมิของสัตบุรุษ วิทิวตโต ปุชฺชชนฺภูมฺมิ ก้าวล่วงพ้นภูมิปุชชน อภพโพ ตํ กมฺมํ กาคฺตุํ ยํ กมฺมํ กตฺวา นิรยํ วา ติรจฺฉานโยนฺนิ วา ปิตฺติวิสยํ วา อุปฺปชฺเชยฺย เป็น

ผู้ที่ไม่สมควรที่จะทำกรรม ที่ทำแล้วนำไปเกิดนรก ไปกำเนิดสัตว์
เดรัจฉาน หรือไปภูมิแห่งเปรต ไม่ทำกรรมให้ตกอบาย เป็นผู้
ดำเนินไปตามมรรคทั้ง ๘

อกพโพว ตาว กาลิ กาคู, ยาว น โสตาปัตติผลิ สจฉิกโรติ
เป็นผู้ไม่สมควรเพื่อที่จะทำกาละ เป็นผู้ไม่สมควรตาย เป็นผู้ที่จะ
ไม่ตาย ตราบเท่าที่ยังไม่ทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผล

ทั้ง ๒ ท่านนี้ ยังไม่ได้แจ้งธรรมะ ยังไม่ได้เป็นพระโสดาบันใน
ตอนนี้ ท่านแรกใช้ศรัทธา มีความเชื่อมั่น น้อมจิตให้ตั้งลงไป ปฏิบัติ
ตามมรรค ก็สามารถแจ้งธรรมได้ในภายหลัง ท่านที่สอง พิจารณา
ธรรมเข้าใจชัดด้วยปัญญาระดับหนึ่ง ยังไม่เห็นอริยสัจ ใช้ปัญญา
น้อมจิตปฏิบัติอริยมรรค ปฏิบัติไปตามองค์มรรคนั้นแหละ ถ้าครบ
รวมกันเข้าก็บรรลุธรรม ไม่บรรลุตอนยังมีชีวิต ก็จะได้บรรลุก่อนตาย
ถ้ายังไม่บรรลุ จะไม่ตาย

ท่านว่า แม้โลกจะแตก ก็ต้องรอก่อน ต้องรอบารมีเต็มพร้อม
ให้บรรลุก่อน สมมติว่า ผู้ปฏิบัตินี้ป่วยเป็นโรคมะเร็ง รักษาไม่หาย
ปฏิบัติจนเป็นสัทธานุสารี ปฏิบัติอริยมรรค ทำสมณะวิปัสสนาอยู่
บารมียังไม่พร้อมมะเร็งก็รอก่อน รอให้เขาบรรลุโสดาบันก่อน มะเร็ง
ค่อยลุกลามแล้วจึงตาย วิธีนี้เหมาะมากสำหรับท่านไหนที่ป่วยเป็น
โรครักษาไม่หาย ว่าไปแล้วเราทุกคนรวมทั้งผมด้วย ก็เป็นโรครักษา
ไม่หาย ทุกคนต้องตายหมดเลย ดังนั้น ควรจะพยายามทำให้ลง
๒ แนวทางนี้ไว้

ส่วนผู้ที่รู้เห็นธรรมแล้ว ก็เป็นพระโสดาบัน พระพุทธองค์ตรัสว่า โย ภิกขเว อิม ธมฺเม เอวํ ปชานาติ เอวํ ปสฺสตี ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลโดยอ้อมรู้ซึ่งธรรมะเหล่านี้ อย่างนี้ ย่อมเห็นซึ่งธรรมะเหล่านี้ อย่างนี้ คือ รู้เห็นว่า รูปไม่เที่ยง มีความแปรปรวน เป็นอย่างอื่น บุคคลใดที่รู้ชัดซึ่งรูปที่ไม่เที่ยงว่าไม่เที่ยงอย่างนี้ เห็นซึ่งรูปที่ไม่เที่ยงว่าไม่เที่ยงอย่างนี้ เห็นรูปที่แปรปรวนว่าแปรปรวนอย่างนี้ ผู้ที่รู้ ผู้ที่เห็น ท่านเห็นอริยสัจ ก็หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม เป็นพระโสดาบัน

อภัย วุจฺจติ โสตาปนโน บุคคลนี้เรียกว่าโสดาบัน

อวินิปาตธมฺโม เป็นผู้ไม่ตกต่ำเป็นธรรมตา

นินฺยโต เป็นผู้แน่นอน

สมโพธิปรายโน มีสัมโพธิ คือ การตรัสรู้เป็นพระอรหันต์ใน ภายหน้า

ฉะนั้น ผู้ที่รู้กฎ และแจ้งธรรมแล้ว เข้าใจธรรมะชัดเจน หยั่งลงสู่ทางปฏิบัติแน่นอน ก็เป็นโสดาบันเป็นต้นไป ส่วนปุถุชนถ้ายังไม่ถึงความเป็นพระโสดาบัน มีอยู่ ๒ แนวทาง ที่จะทำให้เป็นโสดาบัน ในชาตินี้ แนวทางที่ ๑ คือ สัทธานุสारी ไปตามศรัทธา ใช้ศรัทธาเป็นตัวนำ แนวทางที่ ๒ ธัมมานุสारी ไปตามปัญญา ใช้ปัญญาเป็นตัวนำ ถ้าไม่เอา ๒ วิธีนี้ ก็ต้องปฏิบัติให้เป็นพระโสดาบันตอนนี้เลย มีทางเลือกอยู่เท่านี้แหละ ไม่อย่างนั้นก็เป็นปุถุชนที่ไม่แน่นอนตลอดไป ก็มีอันตราย

การรู้จักจึงเป็นเรื่องสำคัญมากจริงๆ ต้องเข้าใจกฎ เข้าใจธรรมดา เข้าใจธรรมชาติ กฎหลักๆ มี ๔ กฎ อย่างที่ผมยกมาแสดงแล้ว ผู้ใดที่รู้แบบนี้ เห็นแบบนี้ ยอมรับกฎธรรมดา ยอมรับธรรมชาติ ได้เป็น โสดาบัน พอเป็นโสดาบันแล้ว รู้แจ้งอริยสัจแล้ว ก็เป็นไปได้ที่จะกระทำที่สุดแห่งทุกข์ บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้

ผมจะยกพระสูตรเกี่ยวกับความรู้เรื่องอริยสัจมาประกอบ ในสังยุตตนิกาย มหาวารวรรค ขทิวปตตสูตร ในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๙ ข้อ ๑๑๐๒ พระพุทธองค์ตรัสว่า

โย ภิกขเว เอว วเทยย ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลใดพึงกล่าวอย่างนี้ว่า

อหิ ทุกขิ อริยสจฺจํ ยถาภูตํ อนภิสเมจฺจ เรายังไม่รู้แจ้งแล้ว ซึ่งทุกขอริยสัจ ตามที่มันเป็นจริง

ทุกฺขสมุทฺถํ อริยสจฺจํ ยถาภูตํ อนภิสเมจฺจ ยังไม่ได้รู้แจ้งแล้ว ซึ่งทุกขสมุทยอริยสัจ ตามที่มันเป็นจริง

ทุกฺขนิโรธํ อริยสจฺจํ ยถาภูตํ อนภิสเมจฺจ ยังไม่ได้รู้แจ้งแล้ว ซึ่งทุกขนิโรธอริยสัจ ตามที่มันเป็นจริง

ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิปปทํ อริยสจฺจํ ยถาภูตํ อนภิสเมจฺจ ยังไม่ได้รู้แจ้งแล้วซึ่งทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ ตามที่มันเป็นจริง

ผู้ใดที่กล่าวอย่างนี้ว่า กระผมหรือดิฉันยังไม่ได้รู้แจ้งแล้วซึ่งอริยสัจทั้ง ๔ ไม่ได้รู้จักทุกข์ตามที่มันเป็นจริง ไม่ได้รู้จักอุปาทาน

ชั้นทั้ง ๕ ว่ามันเป็นทุกข์ ตามความเป็นจริงแล้ว อุปาทานชั้นทั้ง ๕ เป็นทุกข์ **มันเปลี่ยนไม่ได้** มันเป็นไปตามธรรมชาติ ยังไม่รู้ ยังไม่เห็นว่าเป็นเหตุเกิดทุกข์ ยังไม่รู้ยังไม่เห็นว่าเป็นนิโรธเป็นความดับทุกข์ ความสิ้นตัณหา ความสิ้นชั้น ๕ เป็นความดับทุกข์ ยังไม่รู้ ยังไม่เห็นว่าเป็นอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นหนทางแห่งความดับทุกข์

สมมา ทุกฺขสฺสหนฺตํ กิริสฺสามิติ กระผมหรือว่าดิฉันหรือว่า ข้าพเจ้าจะกระทำซึ่งที่สุดแห่งทุกข์ได้โดยชอบ ดังนี้ **เนตฺ ฐานํ วิชฺชติ** นั้นไม่ใช่ฐานะที่จะมีได้

ผู้ที่ยังไม่รู้กฎ โดยเฉพาะกฎที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงคืออริยสัจ ๔ ยังไม่รู้อริยสัจ ๔ มาบอกว่า จะทำที่สุดแห่งทุกข์โดยถูกต้อง อย่างนั้นไม่ใช่ฐานะที่จะมีได้ ข้อนี้ต้องจำแม่นๆ ไม่อย่างนั้น พวกเราจะถูกหลอกเยอะ คุณอยากจะหมดทุกข์ใช้ไหม ปล่อยทุกข์ไปกับเต่า ทุกข์ก็จะหมด พวกกันไปปล่อยเต่า ไม้ค้ำอยู่อย่างนี้ไม่ไหวหรอก ถ้าไม่รู้อริยสัจ จะมาพูดเรื่องทำให้หมดทุกข์ ทำให้ถึงความสิ้นทุกข์ มันเป็นไปไม่ได้อย่างเด็ดขาด บาลีว่า **เนตฺ ฐานํ วิชฺชติ** นั้นไม่ใช่ฐานะที่จะมีได้

อยากจะหมดทุกข์ หมดโศก หมดโรค หมดภัย คุณต้องสวดบทนี้ ไม่มีพูดเรื่องอริยสัจสักคำ อย่างนี้มันเป็นไปไม่ได้หรอก สวดจนตายก็เป็นไปไม่ได้ เพราะมันเป็นไปไม่ได้ **มันไม่ใช่หนทาง** ต้องรู้จัก เข้าใจกฎก่อน พวกเราต้องรู้เรื่องเหล่านี้ ถ้าไม่รู้จะถูกหลอกไปนานเลย หลงวนเวียนวุ่นวายอยู่อย่างนี้

การจะทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ หมดทุกข์ได้ ก็ต่อเมื่อรู้อริยสัจ แล้วเท่านั้น ต้องเริ่มจากเป็นพระโสดาบันก่อน จึงจะเป็นพระอรหันต์ ได้นั่นเอง จะหมดกิเลส หมดความโลภ ความโกรธ ความหลง ก็ต้องรู้อริยสัจ หลายนานอยากจะหมดความโกรธ คุณอยากจะหมดความโกรธ ไม่อยากเป็นทุกข์เพราะความโกรธต้องทำอย่างนี้ สวดอย่างนี้ๆ ไม่มีเรื่องอริยสัจสักคำ แล้วยังไปเชื่อเขาอีก อย่างนี้ก็เกินไป เพราะฉะนั้น เราต้องจำแม่นๆ ถ้าไม่มีเรื่องอริยสัจแล้ว จะให้ละเลิกความโกรธด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง ให้หมดทุกข์ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง มันไม่มีทางเป็นไปได้ ไม่ใช่ฐานะที่จะเป็นไปได้ พระพุทธเจ้าทรงรับรองไว้ อย่างนี้

ถ้ารู้อริยสัจแล้ว อันนี้เป็นไปได้ในฝ่ายเป็นไปได้ พระพุทธองค์ ตรัสในทางตรงกันข้ามว่า

โย จ โข ภิกขเว เอวํ วทေยฺย ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ส่วนบุคคลใดแลพึงกล่าวดังนี้ว่า

อหํ ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ยถาภูตํ อภิสเมจฺจ กระผมหรือดิฉันหรือว่าข้าพเจ้า รู้แจ้งแล้วซึ่งทุกข์อริยสัจ ตามความเป็นจริง รู้แล้วว่าอุปาทานชั้นที่ ๕ เป็นทุกข์ ทุกข์นี้รู้แล้วๆ

ทุกฺขสมุทฺทโย อริยสจฺจํ ยถาภูตํ อภิสเมจฺจ รู้แจ้งแล้วซึ่งทุกข์สมุททยอริยสัจ ตามที่มันเป็นจริง

ทุกฺขนิโรธํ อริยสจฺจํ ยถาภูตํ อภิสเมจฺจ รู้แจ้งแล้วซึ่งทุกข์นิโรธอริยสัจ ตามที่มันเป็นจริง

ทุกขนิโรธคามินี ปฏิบัติ อริยสัจ ๔ ยถาภูต อภิสเมจจ รู้แจ้ง
แล้วซึ่งทุกขนิโรธคามินีปฏิบัติทวาริยสัจ ตามที่มันเป็นจริง

สมมา ทุกขสสนตํ กิริสสามิติ ข้าพเจ้าจักกระทำซึ่งที่สุดแห่ง
ทุกข์ได้โดยชอบ ดังนี้

ฐานเมตํ วิชชติ นั้นเป็นฐานะที่จะมีได้

ฐานะที่มีได้ตามเงื่อนไขมันเป็นเช่นนี้ ถ้าจะกระทำซึ่งที่สุดแห่ง
ทุกข์ได้ ไม่ว่าจะทุกข์เล็กๆ น้อยๆ ความเครียด ความวิตกกังวล
หรือทุกข์ใหญ่ๆ อะไรก็ตาม ต้องเริ่มต้นที่ตรงนี้ ไม่อย่างนั้นแล้ว ไม่มี
วันที่จะแก้ไขได้ บางคนไปหลงเชื่อเขา อยากจะหมดความเครียด
ต้องไปนั่งสมาธิอย่างนี้ๆ พากันไปนั่งทำสมาธิ จนไปเป็นพระพรหม
เยอะแล้ว ก็ยังไม่เห็นพ้นทุกข์อะไร บางทีดีใจว่า ไปทำตามเขา
แล้วไม่ทุกข์ไปตั้ง ๒ วันที่เดียว อย่าว่าแค่ ๒ วันเลย บางคนไม่ทุกข์
ทั้งชีวิต ไปเป็นพระพรหมอายุตั้ง ๕๐๐ มหากัป ไม่เห็นพ้นทุกข์
อะไร ที่เป็นอย่างนั้นก็เพราะไม่ได้รู้แจ้งอริยสัจ ๔

ถ้าผู้ใดกล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้อริยสัจ ๔ รู้จักทุกข์ตามที่มันเป็น
รู้จักอุปาทานชั้นทั้ง ๕ ว่าเป็นทุกข์ เป็นสิ่งไม่มีตัวตน รู้จักค้นหา
ว่าเป็นเหตุเกิดทุกข์ รู้จักพระนิพพาน คือความสิ้นตัณหาว่า เป็น
ความดับทุกข์ รู้จักอริยมรรคมีองค์ ๘ ว่าเป็นหนทางให้ถึงความ
พ้นทุกข์ ถ้ารู้ตามที่เป็นอย่างนี้แล้ว จะกระทำซึ่งที่สุดแห่งทุกข์
ได้ อันนี้เป็นไปได้ เป็นฐานะที่เป็นไปได้

ฉะนั้น การรู้จักเป็นสิ่งสำคัญ สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงไม่ใช่ตัวตน กฎอัมปิปัจจยตาปฏิบัติจนครบบาท สำคัญในแง่ที่จะทำให้จิตหยั่งลง ยอมรับอริยสัจ การยอมรับอริยสัจนี้ ทำให้เป็นผู้ปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ ๘ ด้วยการรู้อริยสัจนี้แหละ จะทำให้พ้นทุกข์ได้ เพราะทางพ้นทุกข์คืออริยมรรคมีองค์ ๘ เราฟังมาและจำได้ดี แต่ที่ยังปฏิบัติไม่ได้เพราะยังไม่รู้อริยสัจ ถ้ารู้อริยสัจนั้นแหละจึงจะเดินทางนี้ได้ ถ้าใครยังไม่รู้ตอนนี้ ก็มี ๒ แนวทาง ใช้ศรัทธานำก็ได้ ใช้ปัญญานำก็ได้

อันนี้ยกเรื่องอริยสัจมา อริยสัจเป็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงยกขึ้นมาแสดงโดยความเป็นสังขธรรม เป็นความเป็นจริงที่มันเป็นอย่างนั้น ที่มันเป็นทุกข์เพราะมันเป็นทุกข์ มันไม่เพี้ยนจากความ เป็นทุกข์ มันไม่เป็นทุกข์สมุทัย ไม่เป็นทุกข์นิโรธ ไม่เป็นทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา มันเป็นทุกข์เพราะมันเป็นทุกข์ มันไม่เป็นสุข มันเป็นอย่างนั้นแหละ มันไม่เป็นอย่างอื่นเลย

ค้นหาเป็นเหตุเกิดทุกข์ก็เพราะมันเป็นเหตุเกิดทุกข์ตามที่มันเป็น ต้องรู้ ต้องเห็น ต้องรู้จักตามที่มันเป็น คำที่ว่า **ตามที่เป็น** แปลมาจากบาลีว่า **ยถาภูต** มันเป็นอย่างนั้นก็ต้องเห็นว่ามันเป็นอย่างนั้น จะเห็นมันเป็นอย่างอื่นไม่ได้เพราะว่ามันเป็นอย่างนั้น เห็นมันเป็นอย่างอื่นมันก็เป็นอย่างนั้นเหมือนเดิม จึงต้องเห็นให้ตรง เห็นให้ถูกต้อง ตัวกฎที่ต้องเห็นให้ถูกต้อง มีหลายกฎหลายด้วยกัน

กฎหลักๆ ตามที่ผมยกมา ที่สรุปให้ฟังแล้วว่า มีกฎ ๔ กฎที่ไม่ขึ้นกับการอุปถัมภ์ของพระพุทธเจ้า มีธรรมะที่พระองค์ตรัสรู้ ๒ อย่าง และ อริยสัจ ๔ มีเรื่องหลักๆ อยู่เท่านี้แหละ ถ้าพูดถึงตัวกฎเกณฑ์ ตัวระเบียบของธรรมะที่จำเป็นต้องรู้ พอรู้แล้วจะทำให้เข้าถึงธรรมะ ทำให้แจ้งธรรมะได้ บรรลุธรรมได้ วันนี่ยกพระสูตรมาอ้างอิงให้ ฟังกัน

สรุปว่า ผู้ใดที่กล่าวว่า ผมไม่รู้เรื่องอริยสัจ ๔ แต่จะช่วยให้ คนพ้นทุกข์ หรือจะกระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ อย่างนี้ไม่ใช่ฐานะที่จะ มีได้ โดยเฉพาะหมอดูหมอมเตาทั้งหลายจะช่วยให้เราพ้นทุกข์ได้ไหม อย่างนั้นไม่ได้แน่นอน มีแต่ช่วยให้เราทุกข์หนักขึ้น และช่วยให้เรา เสียเงินได้อีก เสียเวลามากขึ้น ไปทำพิธีกรรม จนตัวเองติดกรรม มากขึ้น อย่างนั้นมั่วไปเรื่อย ทำให้เรามีกรรมมากขึ้น แต่ช่วยให้พ้น ทุกข์ไม่ได้ เพราะหมอดูไม่มีเรื่องอริยสัจ ๔ หลักการง่ายๆ อย่างนี้ ส่วนฐานะที่มีได้ คือผู้ใดที่บอกว่า รู้อริยสัจ ๔ นี้แหละจะกระทำ ที่สุดแห่งทุกข์ได้

ถ้าเอากฎทั้งด้านอริยสัจ ๔ และปฏิจาสมุปบาทมารวมกัน เป็นอริยสัจ ๔ นั้นแหละแต่เอาองค์ปฏิจาสมุปบาทมาเป็นข้อธรรมะ เป็นกฎสำหรับพิจารณา มีปรากฏหลายพระสูตรเหมือนกัน ถ้า ใครรู้อย่างนี้ ก็เป็นไปเพื่อได้บรรลุธรรม เห็นแจ้งธรรมะ เป็นพระ โสดาบันได้ ผมจะยกมาสักพระสูตรหนึ่ง ในสังยุตนิคาย นิทาน วรรค ญาณวัตตสุตฺต เล่ม ๑๖ ข้อ ข้อ ๓๓ พระพุทธองค์ได้ตรัสถึง

ญาณวัตถุ คือเรื่องญาณ ๔๔ ญาณ

กตมานิ จ ภิกขเว จตฺตตฺตาฬีสํ ญาณวตฺถุณิ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ญาณวัตถุ คือญาณจำนวน ๔๔ ญาณ คืออะไรบ้าง ได้แก่อะไรบ้าง ญาณ ๔๔ เหล่านี้ ก็เอาองค์ของปฏิจาสมุปบาทมาแจกแจงเป็นญาณ องค์ละ ๔ รวม ๑๑ องค์ธรรม ก็เป็นญาณ ๔๔

ชรามรณ ญาณํ ญาณในชรามรณะ ความรู้ในชรามรณะ รู้จักชรามรณะเป็นอย่างดีว่า ชรามรณะ ไม่ใช่คน ไม่ใช่ผู้หญิง ไม่ใช่ผู้ชาย เป็นภาวะอย่างหนึ่งที่ปรากฏขึ้นตามเงื่อนไข

ชรามรณสมุทฺเต ญาณํ ญาณในชรามรณสมุทัย เหตุเกิดของชรามรณะคือชาติ เมื่อชาติเกิดชรามรณะมันก็เกิด นี่ก็เป็นญาณ

ชรามรณนิโรธ ญาณํ ญาณในชรามรณนิโรธ ความดับความไม่มี ความไม่เกิดของชรามรณะ คือเมื่อชาติดับ ชาติไม่มี ชาติไม่เกิด ปราศจากชาติก็ปราศจากชรามรณะ

ชรามรณนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย ญาณํ ญาณในชรามรณนิโรธคามินีปฏิปทา ความรู้ในข้อปฏิบัติที่ทำให้เข้าถึงความดับของชรามรณะ คือรู้ว่าอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นมรรค เป็นปฏิปทา เป็นหนทางให้ถึงความดับของชรามรณะ

นี่ยกเรื่อง ชรามรณะ ขึ้นมาเป็นตัวตั้งก็ได้ ๔ ญาณ ยกธรรมะอื่นๆ ขึ้นมาเป็นตัวตั้ง ไปตามกระบวนการปฏิจาสมุปบาท จนถึงสังขารที่เกิดขึ้นเพราะมีอวิชชาเป็นปัจจัย มี ๑๑ หลักธรรม หลัก

ธรรมละ ๔ ญาณ กลายเป็นญาณ ๔๔ อย่างนี้ ทั้งเรื่องอริยสัจ กับปฏิจจนสมุปบาทมาผสมกัน ทำให้แจ้งธรรมะ เข้าใจธรรมะได้

สงฺขารเรสุ ญาณิ ญาณในสังขารทั้งหลาย รู้จักดีในสังขารว่าสังขารคือเจตนาที่เป็นตัวกรรมทั้งดีทั้งไม่ดี เป็นสิ่งไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน

สงฺขารสมุทฺเต ญาณิ ญาณในสังขารสมุทัย เหตุเกิดของสังขารคืออวิชชา อวิชชาเกิด สังขารจึงเกิด

สงฺขารนิโรธ ญาณิ ญาณในสังขารนิโรธ ญาณในความดับของสังขาร ความไม่มีสังขาร สังขารไม่เกิด เพราะอวิชชาไม่มี สังขารมันก็ไม่เกิด อวิชชาไม่เกิด สังขารก็ไม่เกิด อวิชชาดับ สังขารก็ดับ

สงฺขารนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย ญาณิ ญาณในสังขารนิโรธคามินิปฏิบัติ รู้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับของสังขาร คืออริยมรรคมีองค์ ๘

รวมแล้ว ๑๑ หลักธรรม หลักธรรมละ ๔ เป็น ๔๔ อย่างนี้แหละ เอกภวอริยสัจ ๔ กับปฏิจจนสมุปบาทมาเชื่อมโยงต่อเนื่องกันไป ผู้ที่รู้กฎเกณฑ์เหล่านี้จริงๆ ทุกข้อธรรมะ ล้วนเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน เป็นไปตามเหตุปัจจัย มีเหตุมีผลตามอริยสัจ ๔ ผู้ที่มีญาณทั้ง ๔๔ มีความรู้เข้าใจว่า สิ่งต่างๆ เป็นไปตามกระบวนการอย่างนี้แหละ ไม่ว่าจะในอดีต ก็เป็นอย่างนี้ ท่านผู้รู้ท่านก็รู้อะไรนี้ ในอนาคตก็เป็นอย่างนี้ ท่านผู้รู้ก็รู้อะไรนี้ ในปัจจุบันก็เป็นอย่างนี้ เป็นพุทธะเพราะรู้อะไรเหล่านี้ เพราะเป็นสังฆธรรมเป็นความจริง ผู้ที่รู้เห็นอย่างนี้ จะได้เป็นพระโสดาบัน พระพุทธองค์ทรงสรุปว่า

ยโต โข ภิกขเว อริยสาวกสฺส อิมานิ เทว ญาณานิ ปริสุทธานิ โหนติ ปรีโยทาทานิ คุก่อนภิกษุทั้งหลาย ในกาลใดแล ญาณ ๒ ชนิดเหล่านี้ของอริยสาวก เป็นของบริสุทธิ์ เป็นของผุดผ่องดีแล้ว

ธมฺเม ญาณมฺจ อนฺวเย ญาณมฺจ คือ ญาณในธรรม กับ ญาณรู้เห็นคล้อยตามธรรม ญาณในธรรม ญาณเห็นธรรม คือเห็น ปฏิจจสมุพบาทเชื่อมโยงต่อเนื่องถึงกัน และญาณที่เห็นว่า ไม่ว่าจะ ในอดีต ในอนาคต หรือปัจจุบัน มีการรู้สัจจะเพียงเท่านี้ มีแต่รู้จัก อริยสัจ ๔ ทั้งนี้ พระพุทธเจ้าในอดีตก็ตรัสรู้อันนี้ ทรงประกาศอันนี้ พระพุทธเจ้าในอนาคตก็ตรัสรู้อันนี้ ทรงประกาศอันนี้ พระพุทธเจ้า ในปัจจุบันก็ตรัสรู้อันนี้ ทรงประกาศอันนี้ ผู้ใดที่มีญาณเรื่องนี้ทะลุ ปรุโปร่งชัดเจน มีความบริสุทธิ์ผุดผ่อง มองแล้วเห็นเหตุเห็นผล ของธรรมะ **เหตุไม่มีตัวตน ผลก็ไม่มีตัวตน** เป็นแต่ธรรมะล้วนๆ ที่เป็นไปตามเงื่อนไข เชื่อมโยงต่อเนื่องกันไปเป็นกระแส บุคคลนี้ จะได้เป็นพระโสดาบัน เรียกชื่อหลายชื่อด้วยกัน

อโย วุจฺจติ ภิกขเว อริยสาวโก ทิฏฺฐิสฺมปฺนโน อิติปิ คุก่อน ภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกถูกเรียกว่าผู้สมบูรณ์พร้อมด้วยทิฏฐิบ้าง ทิฏฐิสฺมปฺนโน ผู้สมบูรณ์พร้อมด้วยความเห็น คือตาดีเห็นชัดแล้ว ตาไม่มีดี ไม่บอด ไม่พร่ามัว รักษาตาได้ดีแล้ว มองอะไรก็เห็นชัด แล้ว แยกแยะได้ออกแล้ว เหมือนกับเราเมื่ตาดี มองสิ่งของต่างๆ แยกแยะของถูกแล้ว เม็ดข้าวสารก็ว่าเม็ดข้าวสาร เม็ดถั่วเขียวก็ว่า เม็ดถั่วเขียว เม็ดถั่วเหลืองก็ว่าเม็ดถั่วเหลืองแล้ว ตาดีแล้ว ส่วน

ปุถุชนตาไม่ดี เม็ดข้าวสารไปว่าเม็ดถั่วเขียว เม็ดถั่วเขียวไปว่าเม็ดถั่วเหลือง อย่างนี้มันมั่ว ทุกข์ไปว่าเหตุเกิดทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ไปว่าสุขสบาย ก็หลงไปเรื่อยทำนองนี้ ตายังไม่ดี

พระโสดาบันท่านรู้เห็นธรรม รู้กฎเกณฑ์ของธรรมะตามปฏิจจสมุปบาท รู้คล้อยตามธรรมะตามอริยสัจ ๔ เรียกว่า ทิฏฐิสมฺปนฺโน บ้าง ทสฺสนสมฺปนฺโน อิติปิ เรียกท่านว่า ทสฺสนสมฺปนฺโน บ้าง ถึงพร้อมด้วยทสฺสนะบ้าง อาคโตะ อิมํ สทฺธมฺมํ อิติปิ เรียกท่านว่าผู้มาแล้วสู่พระสัทธรรมนี้บ้าง เป็นต้น ชื่อท่านมีเยอะ ในพระสูตรนี้ ที่ยกมามี ๙ ชื่อ ได้แก่

- (๑) ทิฏฐิสมฺปนฺโน เป็นผู้สมบูรณ์พร้อมด้วยทิฏฐิ
- (๒) ทสฺสนสมฺปนฺโน เป็นสมบูรณ์พร้อมด้วยทสฺสนะ
- (๓) อาคโตะ อิมํ สทฺธมฺมํ เป็นผู้ที่มาแล้วสู่พระสัทธรรมนี้
- (๔) ปสฺสตี อิมํ สทฺธมฺมํ ผู้เห็นพระสัทธรรมนี้ เห็นปฏิจจสมุปบาท เห็นอริยสัจ เห็นมรรค ผล นิพพาน
- (๕) เสกฺขเณ ฉาณเณ สมฺนนาคโตะ เป็นผู้ประกอบด้วยญาณของพระเสขะ
- (๖) เสกฺขาย วิชฺชาย สมฺนนาคโตะ เป็นผู้ประกอบด้วยวิชาของพระเสขะ
- (๗) ธมฺมโสตี สมฺาปนฺโน เป็นผู้ถึงกระแสธรรม มาถึงกระแส นิพพาน จะได้ไหลไปสู่ นิพพาน ถึงธรรมโสดะ หลังจากที่ได้ตามกระแสต้นหามายาวนาน ตอนนี้อยู่มากระแสน้ำแล้ว

(๘) **อริโย นิพเพธิกปญฺโณ** เป็นผู้ที่มีปัญญาชำแรกกิเลสอันเป็นอริยะ

(๙) **อมตทวารี อาหจจ ติฏฺฐติ** เป็นผู้อยู่ชิตประต้อมตะ

นี่เป็นชื่อของพระโสดาบัน ท่านผู้ที่ได้รู้กฎอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา รู้กฎปฏิจจสมุปบาท รู้กฎอริยสัจ ต้องรู้กฎเหล่านี้จึงจะแจ้งธรรมะได้ ต้องรู้กฎ จึงเป็นไปได้ที่กระทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผล เป็นต้น โดยมีหลักอยู่ว่า ัมมัญฺฐิติญาณ คือ ญาณที่เห็นธรรม ญาณรู้ธรรมะเป็นไปตามเงื่อนไขปัจจัยเกิดก่อน และ นิพพานญาณ คือ ญาณในนิพพาน ญาณในการรู้แจ้งธรรมมาที่หลัง

บรรยายครั้งที่ ๒ นี้ถือว่าจบหัวข้อนี้ ท่านไหนยังฟังไม่ทันอย่างไร เข้าใจมาก เข้าใจน้อย อย่งไรก็ต้องจบแล้วครับ เพราะมันเป็นอย่างนี้ โลกสังขารจะให้มันสมบูรณ์แบบก็เป็นไปไม่ได้ **สังขารนี้มันไม่สมบูรณ์แบบโดยธรรมชาติ** เป็นหลักธรรมดา ต้องเข้าใจธรรมดา การเข้าใจธรรมดานี้แหละเรียกว่ารู้กฎ พอรู้กฎแล้วจะได้ยอมรับหลักอริยสัจ การยอมรับหลักอริยสัจท่านเรียกว่าอนุโลมิกขันติ คือยอมรับหลักสัจธรรม อนุโลมคล้อยตามสัจธรรม พออนุโลมคล้อยตามสัจธรรมก็จะหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม คือข้อปฏิบัติ อริยมรรคได้ ถ้าหยั่งลงสู่ข้อปฏิบัติอริยมรรคได้แล้ว ก็แน่นอนแล้วเป็นผู้ที่เป็นโสดาบัน รู้แจ้งธรรมะ จะได้เข้าถึงธรรมะ เป็นพระอรหันต์ในภายหน้าอย่างแน่นอน

บรรยายวันนี้คงสมควรแก่เวลาเท่านี้ สุดท้ายก็ขอให้ผู้เข้าฟัง
ธรรมทั้งหลาย จงเป็นผู้มีความเพียร มีสติสัมปชัญญะ เจริญใน
ธรรมที่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว จนกระทั่งเข้าถึง
มรรคผลนิพพานด้วยกันทุกท่านเทอญ

รายชื่อผู้รับบริจาค

๑	คุณสายสัมพันธ์ สุวรรณประทีป	๑๐,๐๐๐	๓๐	คุณพรรณพิไล สุพรรณโรจน์	๑,๐๐๐
๒	คุณเพ็ญพรรณ วิสุทธิ ณ อยู่ธยา	๑๐,๐๐๐	๓๑	คุณรัชนีวรรณ อุทัยศรี	๒,๐๐๐
๓	คุณบุษกร สิงคาลวนิชย์	๕,๐๐๐	๓๒	คุณพรทิพย์ สุริยสัตย์	๒,๐๐๐
๔	คุณดวงใจ ตั้งสง่า	๕,๐๐๐	๓๓	พล.ร.ท.พ.พ.จตุพร ทญ.โบว์ พุกกะเวส	๔,๐๐๐
๕	คุณช่อพิภพ โอสธานุเคราะห์๒๐,๐๐๐		๓๔	คุณสุธาร เดชอุดม	๒,๐๐๐
๖	คุณดารา คาบาลไโล่	๒,๐๐๐	๓๕	พ.ญ.สิริพร เนาวรัตน์โกส	๑,๐๐๐
๗	คุณกรรณกนก ยงสกุล	๑,๒๐๐	๓๖	พี่เอื้อ	๑,๐๐๐
๘	คุณปทุมทิริ สว่างวงศากุล	๑,๐๐๐	๓๗	คุณสุรีย์ อัตนญาณติรัตน์	๓,๐๐๐
๙	คุณหญิงวิจันตรา บุณนาค	๑,๕๐๐	๓๘	พญ. นุสรยา อรรถศิลป์	๕,๐๐๐
๑๐	คุณจรรยา ตั้งกิจเวทย์	๓,๐๐๐	๓๙	คุณสมใจ ทิพย์ชัยเชษฐา	๒,๐๐๐
๑๑	คุณใจทิพย์ เอี่ยมปรีดี	๕๐๐	๔๐	คุณอัญชลี จันทร์คง	๑,๐๐๐
๑๒	คุณกะมะลา ภาคสุวรรณ	๓,๐๐๐	๔๑	ผศ. นงคินุช ศรีธนาอนันต์	๑,๐๐๐
๑๓	คุณสุดใจ พานิช	๑,๐๐๐	๔๒	ดร. อุทิศ-ผศ. ปรียา-อัจฉริยา- อายุส-ศุทธิณี เกตุทัต	๑๐,๐๐๐
๑๔	คุณวรัทยา อัสสกุล	๒,๐๐๐	๔๓	คุณศิริพร ศรีทอง	๑,๐๐๐
๑๕	คุณชนิกา ศิลปอนันต์	๒,๐๐๐	๔๔	คุณเกษมสี สกุลชัยสิริวิช	๒,๐๐๐
๑๖	คุณรัชนีย์ โลพันธ์	๑,๐๐๐	๔๕	คุณสุวิมล อัครไชยชาญ	๑,๐๐๐
๑๗	คุณอนุธิดา คงสาย	๑,๐๐๐	๔๖	คุณจินตนา กิตติวิบูลย์มาศ	๒,๐๐๐
๑๘	คุณอุดมพร ประภารัตน์	๑,๐๐๐	๔๗	คุณกรองแก้ว จิระกาล	๒,๕๐๐
๑๙	คุณเกษสิรินทร์ ธนันทปพัฒน์	๑,๐๐๐	๔๘	คุณพนารัตน์ ชัยสุรินทร์	๕๐
๒๐	คุณกอบรัตน์ บิวเลอร์	๑,๐๐๐	๔๙	คุณจรินทร์ ดิชนสุวรรณ	๒๐๐
๒๑	ม.ล.วราภา อุกฤษณ์	๕๐๐	๕๐	คุณนำชัย นพรัตน์	๑๐๐
๒๒	คุณมัลลิกา ลิ้มปอนันต์ชัย	๑,๐๐๐	๕๑	คุณอรจิรพัชร เหง้าพรหมมิตร	๕๐
๒๓	คุณพจมาน เสริมศิริวิวัฒน์	๑,๐๐๐	๕๒	คุณกัญญณัช ศรีโมรา	๕๐
๒๔	คุณนันทลี จารุรัตน์	๑,๐๐๐	๕๓	คุณวันวิสาข์ ดีเสียง	๕๐
๒๕	คุณนรรจาพร จงควินิต	๒,๐๐๐	๕๔	คุณธัญลักษณ์ เดชสม	๕๐
๒๖	คุณสุปราณี วัฒนะคันศนีย์	๕๐๐	๕๕	คุณอุทุมพร มั่นโพธิ์	๕๐
๒๗	คุณรัตนา ชินวัฒน์โชติ	๕๐๐	๕๖	คุณกิ่งแก้ว พงษ์ทวี	๕๐
๒๘	คุณพรทิพย์ ธนะโสภณ	๑,๐๐๐	๕๗	คุณรุ่งทิวา สุขธิประภา	๕๐
๒๙	คุณโกศลล์ ลำชำ	๕๐๐	๕๘	คุณกนกนภาถ กาญจนสินไพบูลย์	๑๐๐
			๕๙	คุณอทิวรার্থ ชายวิชัย	๑๐๐

รายชื่อผู้ร่วมบริจาค

๖๐	คุณชนิณยานันทน์ มั่นหมาย	๕๐	๗๙	ผู้พึงธรรม บ้านจิตสบาย	
๖๑	คุณเสาวภา น้ำจันทร์	๑๐๐	๑๑	ต.ค. ๕๘	๒,๙๐๐
๖๒	คุณชรินทร์ทิพย์ ยอดวงศ์	๒๕๐	๘๐	ผู้เข้าปฏิบัติอาศรมมาตา	
๖๓	คุณสุชาดา ตุลยามภรณ์โชติ	๕๐๐	๒๓ - ๒๗	ต.ค. ๕๘	๙,๐๐๐
๖๔	คุณกชภัฏ นิมมานนท์	๑,๐๐๐	๘๑	ทญ.ตุ๊กตา	๒,๐๐๐
๖๕	คุณพุทธชาติ กาญจนวลีรัตน์	๑,๐๐๐	๘๒	จากฐานิชาตัมรีสอร์ท	
๖๖	คุณภุชิต กาญจนวลีรัตน์	๔,๐๐๐	๑	พ.ย. ๕๘	๑,๑๓๐
๖๗	คุณปาริชาติ กาญจนวลีรัตน์	๑๐,๐๐๐	๘๓	คุณประภาส หนูเจริญ	๑,๐๐๐
๖๘	คุณจิตตราพันธ์ รักษาพันธ์	๑,๕๐๐	๘๔	คุณฉวีวรรณ วรเพียร	๖๐๐
๖๙	คุณมนตรี พงศาภักดีและครอบครัว		๘๕	คุณรัตน ภูไพบูลย์	๕๐๐
	คุณปิยพันธ์ ตันทสุริยะ		๘๖	ทพญ.ภารณี ขวาลวุฒิ	๕๐๐
	และตระกูลลิ่วเฉลิมวงศ์	๔,๐๐๐	๘๗	คุณพิชัย รักตะสิงห์	๒๐๐
๗๐	คุณงามจิตต์ เขาวศิลป์	๑,๐๐๐	๘๘	คุณอุบลศิริ หัวเมืองราช	๑๐๐
๗๑	คุณนิพัทธ์สุดา จันทร์โอภาส		๘๙	คุณประยงค์ เมฆสวัสดิ์	๑๐๐
	และครอบครัว	๒,๑๐๐	๙๐	คุณเรณู เมฆสวัสดิ์	๑๐๐
๗๒	คุณพันธ์ปรินท์ จันทร์สิงห์	๕๐๐	๙๑	คุณสำอางค์ แซ่อึ้ง	๑๐๐
๗๓	ผู้เข้าปฏิบัติยวพุทธิกสมาคมฯ		๙๒	คุณธัญชนก จิฎกกาญจน์	๑๐๐
	๑๘ - ๒๐ ก.ย. ๕๘	๒,๕๙๑	๙๓	คุณพิมพ์พรณ รักตะสิงห์	๑๔๐
๗๔	ผู้พึงธรรม บ้านจิตสบาย		๙๔	คุณรสสุคนธ์ ชมชื่น	๕๖๐
	๒๗ ก.ย. ๕๘	๓,๑๑๐	๙๕	คุณสิริมิตร อรรถเวทวรวุฒิ	๒,๐๐๐
๗๕	คุณปัญจรัตน์ ชูตาภา	๑,๐๐๐	๙๖	คุณอัจฉรา อังศิริสนันท์	๓๐๐
๗๖	จากฐานิชาตัมรีสอร์ท		๙๗	แม่ชีกรรมพร	
	๔ ต.ค. ๕๘	๑,๘๑๐		(สวนธรรมรักษ์)	๑,๕๐๐
๗๗	คุณธนิดา บุลสุข	๑,๐๐๐	๙๘	ผู้พึงธรรม บ้านจิตสบาย	
๗๘	ผู้เข้าปฏิบัติวัชรวิธีรส์สอร์ท		๒๒	พ.ย. ๕๘	๔,๕๕๐
	๕ - ๗ ต.ค. ๕๘	๒,๐๐๐	๙๙	คุณชมพู่	๑,๐๐๐
				รวม	๑๙๐,๔๙๑

ผู้ที่สนใจหนังสือและคำบรรยายของอาจารย์สุภีร์ ทุมทอง
สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน

www.ajsupee.com และ สามารถติดต่อได้ ดังนี้

(๑) ขอรับได้ฟรี ผ่านระบบขอรับหนังสือออนไลน์ จากเว็บไซต์
ajsupee.com ขอรับหนังสือได้ครั้งละ ๕ เล่ม และ mp3 ครั้งละ
๘ แผ่น โดยการเลือกหนังสือ หรือ ซีดีที่ต้องการ ผ่านระบบขอรับ
หนังสือออนไลน์ ยืนยัน และ กรอกชื่อที่อยู่ผู้รับ ในระบบสามารถ
ตรวจสอบสถานะการส่งได้

(๒) ขอรับได้ฟรีทางไปรษณีย์ ขอรับหนังสือได้ครั้งละ ๕ เล่ม และ mp3 ครั้งละ ๘ แผ่น ส่งชื่อ ที่อยู่ของผู้รับ, ชื่อหนังสือ, mp3, DVD ที่ต้องการไปที่ sunyan2t@gmail.com หรือทาง Line ID : ajsupee.com ติดต่อสอบถามรายละเอียด คุณสุรีย์น โทธร. ๐๘๐-๕๕๓ ๕๕๕๓ ครับ

(๓) ติดต่อขอรับที่ชมรมจริยธรรม ดิگประสาทวิทยา ชั้น ๓
โรงพยาบาลศรีธัญญา อ.เมือง จ.นนทบุรี
โทร. ๐๒-๙๖๘ ๙๙๕๔ ติดต่อคุณสุคนธ์

(๔) ติดต่อขอรายละเอียดได้จาก
ชมรมกัลยาณธรรม
<http://www.kanlayanatam.com>

ประวัติ อาจารย์สุธีร์ ทุมทอง

วันเดือนปีเกิด

๑๓ พฤษภาคม ๒๕๑๕

บ้านหนองสะ ต.หนองสะ อ.สำโรงทาบ จ.สุรินทร์

การศึกษา

- เปรียญธรรม ๔ ประโยค
- ประกาศนียบัตรบาลีใหญ่ วัดท่ามะโอ จ.ลำปาง
- ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

งานปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๘)

- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิวิทยาลัยสงฆ์
มจร. บานีศึกษาพุทธโฆส จ.นครปฐม
- วิปัสสนาจารย์ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยฯ
- อาจารย์สอนวิชาพระอภิธรรมปิฎก
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบานีศึกษาพุทธโฆส จ.นครปฐม
- บรรยายธรรมะตามสถานที่ต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ
และต่างจังหวัด
- เผยแผ่ธรรมะทางเว็บไซต์
www.ajsupee.com

